

Ağustos

doğa
toplum
düşünce

3
CİLT - 1

insan öznedir, değişir, değiştirir

2.000.000.- TL
KDV Dahil

kuramsal inceleme / çözümleme

"Proletarya, barikatlarda ve savaş alanlarındaki zaferinden önce, entelektüel alanda elde edeceği zaferle gelecekteki hakimiyetini ilan edecektir."

Marks'tan Eccarius'a

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Tuncay Seçkin

Adres: Yeniçarşı cad. Çelebi İşh. No:26/5

Galatasaray/İstanbul

Tel: 0212 292 96 26 - Faks: 0212 292 96 27

Web: www.dogatoplumdusunce.com (çok yakında)

E-posta: dtddergisi@yahoo.com

İmzalı yayınlanan yazılardan yazarı sorumludur.

Kapak resmi: Yaşadıkça – S.EREK

Baskı/Dizgi: ÇARK OFSET 0372 253 12 00

Abonelik: Yıllık 30.Milyon.Yurtdışı.75 Sterlin,100 DM

MERHABA

Dergimizin bir sayısında daha sizlerle birlikteyiz. Yayınımızın yalnızca içindekiler bölümüne bakmak bile giderek oturduğunu gösteriyor. Posta adresimize gönderilen yazıların sayısı giderek artıyor. Yazar kadromuz gittikçe gelişiyor. Yalnızca 3 sayıdır çıkan bir yayın organı için bu, gurur verici bir gelişme...

Ama bu gelişmeyi asıl dergimiz dağıtımına verilmeye başladığında yaşayacağımızı umuyoruz. Bugün konulacak yazıları seçmekte karşılaştığımız güçlükle giderek artacak ve bizi yeni yayınlar çıkarmaya yöneltecek. Bundan elbette mutluluk duyuyoruz. Ancak bu süreci hızlandırmak hepimizin elinde... Yayınımızın elden dağıtımını yaygınlaştırmak, merkezi dağıtımın da yakınlaşmasına yarayacak. Bu amaçla bu sayıdan itibaren tüm okuyucularımıza **"her okuyucudan 3 yeni okuyucu"** kampanyası başlatma yönünde çağrıda bulunuyoruz. Sayfalarımız çok çeşitli konular içermekle birlikte bu sayıda da ağırlıklı olarak Türkiye-demokratikleşme-kriz ve Kıbrıs konularına ağırlık verdik. Siz değerli okuyucularımıza kampanya çağrımızı bir kez daha anımsatarak bir sonraki sayıda görüşünceye değin hoşça kalın diyoruz.

Doğa Toplum Düşünce

5 Parti Proleterya Diktatörlüğü ve Programı
R. Yürükoğlu

23 Ulusal Kozada Dolar Basmak
Yusuf Zamir

29 Kıbrıs'ta Göçmenler Sorunu
Yıldırım Girmeli

36 Mevlana'yı Ziyaret
Dinçer Kaya

46 Devletin-Diyanetin Alevi-Bektaşilere Hor Bakışı
Sürüyor, Neler Yapılmalıdır?
İsmail Kaygusuz

69 Türkiye Halkının da DNA Analizi Yapılsın
Salih Can

71 Universalist (Evrenselci) Tarih Anlayışında Diyalektik
Materyalizme Bakış
Dr.Karam Khella

80 Yeni Tip Parti
Y.Deniz

84 Emperyalistlik Dedğin Nedir ki?
R. Yürükoğlu

89 Kemal Türkler Eğitim ve Kültür Vakfı
(KETEV)

ÇILIM

PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜ ve PARTİ PROGRAMI

R. YÜRÜKOĞLU

Bu yazıda, proletarya diktatörlüğü kavramını ele alacağız. Önce, Marksizmin bazı önemli önermelerini kısaca hatırlayalım.

Devlet nedir? Devlet demek, diktatörlük demektir. Sınıf çelişkilerinin uzlaştırılamadığı yerde, zamanda ve ölçüde ortaya çıkmıştır. Üretim ilişkilerine egemenliği yoluyla üretken güçlerin dağılımını denetleyen sınıf, üst yapıda da egemen olur. Dolayısıyla, üst yapıdaki

sınıf egemenliğinin, biçimi ne olursa olsun, özü yönetici sınıfın diktatörlüğüdür. Sınıfların varlığını kabul eden, bu gerçeği de kabul etmek zorundadır.

Diktatörlük, doğrudan güce dayanan ve hiçbir yasayla sınırlandırılmayan yönetim demektir. Her devlet, toplum üzerindeki erkini bir yasalar sistemi aracılığıyla kurar ama bu yasalar onun erkinin temeli değildir. Devlet erkinin temeli, sınıflar arasındaki güç ilişkisinde, sı-

nıf kavgasında yatar. Sınıf kavgasında güçlü çıkan sınıf kendi yasalarıyla beraber gelir ve şiddetini o yasalar yoluyla uygular.

Devlet erki yalnızca tek bir sınıfa ait olur. Devlet, sınıf kavgasının ürünü olduğundan, yalnızca yönetici sınıfın aracıdır.

Devlet ne zaman ortadan kalkacaktır? Devlet, türdeş toplum anlamında, işbölümünün kalkması anlamında sınıfların yok olmasıyla ortadan kalkacaktır.

Proletarya diktatörlüğü tarihsel bir eğilimdir. Keyfi bir istem değil, insan isteğinden bağımsız nesnel bir oluşumdur. Komünizm bir tarihsel eğilimse, yani eninde sonunda komünizme gidiyorsa dünya, pembeleşmiş bazı kesimlerin söylemiyle sosyalizme bir ütopya demeyeceksek, devlet sınıf kavgasının ürünüyse ve ancak tek bir sınıfa ait ise, burjuvazinin devletinden sonra gelecek devlet, işçi sınıfının devletidir. Dolayısıyla, proletarya diktatörlüğü, “sosyalizme geçişin” bir biçimi değil, sosyalizmin ta kendisidir, komünizme geçiş döneminin devlettir.

Bir başka deyişle, proletarya diktatörlüğü bir siyasal rejim değildir. *Diktatörlük devletin özüdür, her devletin özüdür.* Proletaryanın devletin de özü proletarya diktatörlüğüdür. Her devlet bir diktatörlüktür. Farklı biçimler alabilir. Avrupa’da, Amerika’da devrim olduğunda, devletin ne güzel demokratik biçimler aldığını göreceğiz. Rusya gibi tarihin karanlığından çıkmakta olan bir

ülkede çıplak bir siyasal diktatörlük olmuş. Ancak, proletarya diktatörlüğü bir siyasal rejim değildir, devletin özüdür.

1.Devlet aygıtı, erkin maddi tabanıdır

Devlet aygıtı, ekonomide ve toplumda egemen olan sınıfın erkinin varoluş biçimidir. O olmadan, erk de yoktur.

Devlet aygıtı olmadan yönetici sınıf, kendi iç çelişkilerini bastırmayı, sınıf çıkarlarını birleştirmeyi ve öteki sınıflara karşı birleşik bir politika yürütmeyi başaramaz.

Belirli bir üretim biçimi üzerinde yükselen her tarihsel çağ, belirli bir devlet biçimi yaratır. Yönetici sınıf her çeşit devlet aygıtını kullanamaz; sınıf mücadelesinin yeni biçimlerine koşut, tarihsel olarak zorunlu biçimler içinde kendisini örgütlemek zorundadır. Örneğin, burjuvazinin

Devlet demek, diktatörlük demektir. Sınıf çelişkilerinin uzlaştırılamadığı yerde, zamanda ve ölçüde ortaya çıkmıştır. Üretim ilişkilerine egemenliği yoluyla üretken güçlerin dağılımını denetleyen sınıf, üst yapıda da egemen olur.

sınıf yönetimini örgütlemek için feodal-dinsel tip devlet tamamıyla yetersiz kalır. Aynı durum proletarya diktatörlüğü için de geçerlidir. Burjuva hukuku, yürütmenin egemenliğindeki parlamenter sistem, halkın her çeşit denetiminden uzak bürokrasi, eski eğitim sistemi, bunlar işçi devletinin içinde örgütlenebileceği biçimler değildir.

19. yy'dan bu yana ama hele günümüzde bürokrasi çok büyümüştür. Bu büyüme, devletteki işbölümünde muazzam bir büyümeyi anlatır. Bu işbölümü maddi toplumsal ilişkilerdir, kurumlardır, belirli uygulamalardır ve ideolojik alışkanlıklardır. Siyasal ve toplumsal devrim gerçeklik kazanacaksa, bu işbölümü uzun, zor ve inatçı bir sınıf mücadelesiyle parçalanmalıdır. Proleter devriminin *ana sorunu*, parlamen-

toya, hükümete ve yüksek memurluklara emekçi halktan insanları yetiştirerek getirmek değildir; "işçi ve emekçi halk kendisini (ve dolayısıyla devleti) nasıl yönetebilecektir" sorunudur.

İşçi devrimi, erkini koruyabilmek için ne tip bir devlete gereksinim duyar? Burjuva tipi devlete değil, yeni tip devlete, Lenin'in sözleri ile "Komün tipi, Sovyet tipi, *ya da belki üçüncü bir tip devlete*" gereksinim duyar.¹

Burada önemli olan "*belki bir üçüncü tip*" belirlemesidir. Dünya komünist hareketinin yaptığı çok büyük yanlışla düşmemizi engeller. Proletarya diktatörlüğünü bir iki modele ya da bir iki örgüt biçimine sınırlamaktan bizi kurtarır.

Lenin, özellikle Sovyet Anayasası ve burjuvazinin oy verme hak-

kindan yoksun bırakılması gibi konularla ilişkin olarak sürekli bir noktayı vurguladı: Sovyet devlet kurumları, bir 'model' değildir.

Proletarya diktatörlüğü bir tarihsel eğilimdir demistik. İşte Sovyetlerde ortaya çıkan kurumlar da, eksik ve hatalı da olsa, bu eğilimin dışı vurumudur. Daha büyük anlamlar yüklememek gerekir. Sovyetlerin önemi,

proletarya diktatörlüğünün bir tarihsel eğilim olduğu gerçekliğini kanıtlamış olmasındadır. Daha önceki Komün gibi. Daha sonraki tüm devrim ya da devrim girişimleri de bu eğilimi başka kurumlarla kanıtlamıştır: İtalyan fabrika konseyleri, Şili işçi kordonları, Çin halk komünleri vb.

2. Proletarya diktatörlüğünün özü, belirli kurumlar değil, sınıf mücadelesidir

Proletarya diktatörlüğünün özü, belirli kurumlar değil, sınıf mücadelesidir belirlemesi, yaşamsal önem taşıyan bir noktadır. Proletarya diktatörlüğünü ve sınıf mücadelesini bizim devrimci hareketimizin anladığı gibi tek yanlı anlamamayı dayatır. Sınıf mücadelesi, ekonomik, siyasal, kültürel vb. her alanda ve çok uzun süre gidecek bir mücadeledir. Proletarya diktatörlüğü ise, belirli kurumlar değildir, sınıf mücadelesidir.

Lenin, özellikle *Sol-Komünizm*'de² önemli bir soruna değinir: Kapitalist ilişkiler yalnızca basit meta üretiminden yeniden doğmaz. Devlet aygıtı ve üretim aygıtı içinde varolan burjuva ilişkilerinin beslediği "alışkanlıklar"dan da doğar. Tüm sınıflar bu ilişkiler içindedir. Burada, ekonomik ilişkilerle doğrudan bağlı olan ve tüm bir eğitim ve meslek sistemi tarafından yaratılan ve beslenen, kararnamelemlerle kaldırılamayacak ilişkiler söz konusudur.

Lenin'in bu söyledikleri şu anlama gelir ki, kapitalizmden miras

Proletarya diktatörlüğü bir siyasal rejim değildir. Diktatörlük devletin özüdür, her devletin özüdür. Proletaryanın devletinin de özü proletarya diktatörlüğüdür. Her devlet bir diktatörlüktür.

kalan işbölümü biçimlerini, her ortak mülkiyete ve planlamaya geçiş ortadan kaldırmaz. Bu ortak mülkiyete ve planlamaya geçişe, bunlara uygun, bunları çağıran bir üretken güçler düzeyinin de eşlik etmesi gerekir. Çünkü, işbölümünü belirleyen, üretken güçlerdir, kullanılan gereçler ve kullanılan teknolojidir.

Burjuva devlet aygıtının yıkılması, el değmedik tek bir köşe bırakmayan zorlu bir mücadeledir. Tüm devlet aygıtının yıkımı ve yerine toplumun maddi ve kültürel yaşamının yeni siyasal örgüt biçimlerinin konması bir anda tamamlanamaz, bir anda ancak başlayabilir. Lenin, *Devlet ve Devrim*'de bu düşüncüyü bürokrasi bağlamında ele alır.³ 1920'de, Rus Devriminin evrensel geçerlilik taşıyan yönünü anlatırken, bu soruna yeniden döner. Eski devleti yıkım sürecinin uzun bir sınıf mücadelesinden başka hiçbir yolla başarıya ulaşamayacağını söyler. Dönüp dönüp aynı şeyi söyleyeceğim, proletarya diktatörlüğü

Burjuva devlet aygıtının yıkılması, el değmedik tek bir köşe bırakmayan zorlu bir mücadeledir. Tüm devlet aygıtının yıkımı ve yerine toplumun maddi ve kültürel yaşamının yeni siyasal örgüt biçimlerinin konması bir anda tamamlanamaz, bir anda ancak başlayabilir.

sınıf mücadelesidir.

Burjuva kurumlarının bir anda kaldırılması ve yerine "saf" proleter kurumların konması gibi düşünceler işçi sınıfının davasına zarar verir, vermiştir. Böyle düşünceler, parlamentar yaklaşımın ters yüz edilmiş biçiminden başka birşey değildir. Çünkü belirli örgüt biçimlerini (Komün, Sovyet, işçi konseyleri, işçi denetimi, vb.), kapitalizmden sosyalizme geçişte her derde deva olarak ele alır. "Proletarya diktatörlüğü nedir?" dediğimizde, hepimizin kafasına bazı örgüt modelleri gelir. Bu modeller önemsiz değildir ama bunlar yalnızca biçimlerdir. O biçimlerin, asıl önemli ögesi ortada olmaz ise, hiçbir işe yaramadığını tarih göstermiştir. Lenin'in düşüncesinde ilk sırada kurumlar değil, sınıf mücadelesi vardır.

Yığınları devlete karşı mücadele içinde eğitirken, çeşitli eğitim ve eylem biçimlerini, çeşitli taktikleri birleştirmek zorunludur. Çünkü devlet aygıtı (özellikle siyasal ve ideolojik aygıtlar) yalnızca ve basitçe 'yönetici sınıfın örgütü' değildir. Yığınların önündeki görev, tümüyle kendilerinin dışında olmayan bir şeyi yıkmaktır. Kendilerinin de içinde yaşadıkları dünyayı yıkacaklardır. Bu görev inanılmayacak kadar zordur, çünkü yıkılan eski biçimler, yeni getirilen biçimlerin içinde tekrar tekrar ortaya çıkabilir. Örneğin, Sovyetlerin içinden parlamentarizmin yükseldiği gibi. Bakın Lenin ne diyor:

Sevgili boykotçular ve parlamento karşıtları, 'muazzam devrimci' olduğunuzu düşünüyorsunuz. Oysa gerçekte, işçi sınıfı hareketi içindeki burjuva etkilere karşı mücadelenin, görece küçük zorluklarından korkuyorsunuz. Görmüyorsunuz ki, burjuvazinin alaşağı edilmesi ve siyasal erkin proletarya tarafından zaptı, bu aynı zorlukları ölçülemeyecek denli büyük boyutlarda yaratacaktır...

Sovyet yönetimi altında sizin ve bizim proleter partimiz çok daha fazla sayıda burjuva aydınınca istila edilecektir. Sovyetlere, mahkemelere ve yönetime sızacaklardır. Komünizm kapitalizmin yarattığı

insan malzemesi dışında kurulamayacağına göre, burjuva aydınları sürülemez ya da yok edilemezler. Mutlaka kazanılmalı, yeniden biçimlendirilmeli, asimile edilmeli ve yeniden eğitilmelidirler. Tıpkı, kendi küçük burjuva önyargılarını bir vuruşta, bir mucizeyle, ... bir slogan buyruğuyla, bir karar ya da direktifle terk etmeyen proleterleri, ancak küçük burjuva etkilere karşı uzun ve zor bir yığın mücadelesi sürecinde yeniden eğitmek zorunda olduğumuz gibi. Sovyet yönetimi altında, Sovyetlerin içinde, Sovyet yönetiminin içinde bu aynı sorunlar ... yeniden yükselmektedir. ...

Sovyet mühendisleri, öğretmenler ve fabrikalarda ayrıcalıklı, yani en yüksek nitelikli ve en iyi konumlardaki işçiler arasında, kesinlikle burjuva parlamentarizmine özgü tüm olumsuz özelliklerin sürekli canlanışını izliyoruz ve ancak proleter örgüt ve disiplinle dayalı yorulmak bilmez, uzun ve sürekli bir mücadeleyle bu belayı adım adım yaşıyoruz.⁴

Bundan daha açık söylenemez. Biçimlere,* kurumlara takılırsak, kurumları kurduk tamamdır artık diyoruz. Oysa öyle değil, o kurumlar da tam tersine dönebiliyor.

Lenin bir başka yerde de, "Sovyet devleti kurduk ama altından Çarlık devleti çıktı" diyor.

Parlamentarizm ve bürokratinin yeniden doğması sorunu, yani, burjuva devlet aygıtının devrimci yıkıma karşı direnişi sorunu, bireylerle ilgili bir sorun değildir. Burjuva aydınlar öfkelenmeyle, onları toplama kamplarına yollamayla, onların yerine eski toplumun mikroplarına karşı 'aşılı' işçileri getirmeyle çözülebilecek bir sorun değildir. Sorun bireyleri değil, yığınları, yığınların içinde bulunduğu pratiği, ekonomik ve toplumsal ilişkileri ilgilendirmektedir. Bu durumu değiştirebilmek için, yığınların önce bunu anlaması gerekir.

Geriye bakınca daha iyi görülüyor ki, işbölümü, sınıflı toplumda sürekli olarak yeniden üretilen ve sosyalizme 'insan malzemesi'yle birlikte miras kalan toplumsal ilişkiler sisteminin bu maddi temeli, burjuva devlet aygıtına o şaşırtıcı direnme yeteneğini veren kaynaktır. Bu nedenle, yine bugün daha iyi anlaşılıyor ki, bu işbölümüne karşı üretimin içinde ve dışında ("şiddetli ve barışçıl, askersel ve ekonomik, eğitsel ve yönetsel") mücadele, devrimci dönüşüm için kilitler.

Yinelersek, tüm devrim deneyimlerinin gösterdiği gibi, **proletarya diktatörlüğünün özü**, sınıfsız topluma geçiş dönemi boyunca hiç değişmeden sürecek ve devrimci rolünü oynamaya devam edecek belirli tip kurumlar değildir. Kurumlar, örgütler, kendi başlarına, devrimin her somut aşamasında proletarya diktatörlüğünün gereksinimlerini ancak bir ölçüde karşılarlar. Tüm bu kurumların, örgütlerin, biçimlerin yanı sıra başta gelen öge, sınıf mücadelesidir. Bir başka deyişle, yığınların her alanda aktifleşmesi ve erke iradesini yansıtmasıdır. Demek ki, tüm bu kurumların, örgütlerin, biçimlerin yanı sıra başta gelen öge, **aktif yığın demokrasisidir**.

Aktif yığın demokrasisi yasayla, kararnameyle yaratılamaz, kurumlara, örgütlere bağlı değildir. Ancak yığınların siyasal sahneye çıkmasıyla kazanılır. Bu söylediğim, **proletarya diktatörlüğü teorisinin de özüdür**.

Aktif yığın demokrasisi konusunda Rus Devriminin dersleri sürekli olarak, yığın demokrasisinin gelişmesinin dayandığı ama hiçbir zaman çözölemeyen iki büyük pratik soruna işaret eder.

1. İlk sorun işçi sınıfı ile aydınlar, üreticiler ve memurlar olarak küçük burjuvazinin bağlaşıklığı sorunudur. Bu bağlaşıklık ancak işçi sınıfını küçük burjuvaziyle karşı karşıya getiren çelişkileri aşmak için mücadeleyle yaratılabilir. İşçi sınıfı küçük burjuva yığınları yanına çekemezse, proletarya diktatörlüğü de olamaz.

2. Yığın demokrasisi anlayışı içinde, ilk sorunun yanıtını belirleyen ikinci bir sorun yatar: Proletaryanın yığın örgütleri konusu. Rus Devriminin erki ele geçirmesini olanaklı kılan, görülmedik bir yığın hareketinin varlığı ve bu hareketin, gereksinim duyduğu örgüt biçimini Rus devrimci geleneğinde bulmuş olmasıdır. Bu, Sovyetlerin, birbiriyle çelişen ikili yapısını anlatır: Yeni tip devlet aygıtının embriyosu olmak ve devletten ayrı olarak yığınların doğrudan örgütü olmak. İşte bu nedenle Ekim Devrimi burjuva devlet aygıtını yıkabilmiştir.

İşte tam da bu nedenle, ne zaman ki Sovyet devriminde yığın hareketi zayıflamaya başladı ve yine ne za-

man ki, öznel hatalar sonucu yığın hareketi devrimci amaçlarından sapıtıldı, yığın örgütlerinin içi boşaltıldı ve bu örgütler yığınları denetlemede bürokratik araçlar durumuna dönüştü, işte o zaman karşı-devrimci eğilimler devlet düzeyinde gelişmeye başladılar.

Sorunlar değişir, mücadelenin yönü değişir, bir süre önce devrimci rol oynamış örgütler, tıpkı Sovyetler gibi, yönetsel kurumlara dönüştükleri için, eski rollerini oynayamaz olurlar. Tüm bunları dikkate alınca Sovyet deneyinden net bir sonuç daha ortaya çıkmaktadır. Günümüz dünyasında (yarınlarda bu durum da değişebilir) *komünist partisinin proletarya diktatörlüğündeki 'yöneticilik rolü'nü yerine getiriş biçimi*, başarının ya da başarısızlığın başta gelen ögesidir.

3.Proletarya diktatörlüğü, parti diktatörlüğü değil, işçi sınıfının erkidir

Marks, proletarya diktatörlüğünü, **"halkın, halk için hükümeti"** (*Fransa'da İç Savaş*) olarak tanımlamıştır. Sovyet sistemi ise, partiyi,

proletarya diktatörlüğünün ve işçi sınıfı çıkarlarının tek sözcüsü olarak görmüştür. Böyle olunca da, demokrasi iddiaları, burjuva demokrasilerinden daha az yalan olmamıştır.

Tek parti sistemi, tipik özelliği olan tek adaylı seçimleriyle, oylamayı oyun yapmıştır. Hatta, bu oyun seçimler bile yöneticilerin ancak küçük bir azınlığını seçebilmiştir. Bunlar genellikle yerel Sovyetlerin temsilcileridir. Hükümet görevlilerinin çoğunluğu ve ekonomik kuruluşların direktörleriyle, menajerlerinin tamamına yakını (nomenklatura) atanmışlardır.

Aktif yığın demokrasisi kavramının, halkın parti otoritesini denetleyebileceği gerçek ve genel seçimlerle yan yana getirilmesi hem teorik, hem pratik bir zorunluluktur. Bu yapılmamışsa, düşünce özgürlüğü, toplumun bilgiye ulaşma hakkı, bireysel özgürlükler gibi demokratik kavramlarla işçi demokrasisinin bir ilgisi kalmaz. Bu haklar tüm Sovyet Anayasalarında yer almıştır. Ancak, tüm toplumsal iletişimi parti elinde tutarsa ve kendisini eleştirenlerin aynı zamanda hem

**PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜNÜN
ÖZÜ
AKTİF YIĞIN DEMOKRASİSİDİR.
BU AYNI ZAMANDA
PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜ
TEORİSİNİN DE ÖZÜDÜR.**

savcısı, hem yargıcı, hem de polisi olursa, orada tüm haklar yok olur.

Devrimin hemen ardından gelen olağanüstü karmaşık ortamda proletarya diktatörlüğünün Komünist Partisi eliyle uygulanması zorunluluğuna Lenin'in yaptığı vurgu, daha sonra haksız yere, "yaşayan sosyalizm" in siyasal sistemini rasyonalize etmede Stalin'e "dayanak" sağlamıştır. Tabii ki bu, Lenin'in yaklaşımını değil, Stalin'in niyetlerini yansıtmıştır.

Stalin'in "yukarıdan devrim" ile birlikte, merkezi planlama, endüstride, ticaret ve maliyede, tüm devlet dışı kuruluşları yok etti. Kolektifleştirme, tarımdaki neredeyse tüm özel işletmeleri ortadan kaldırdı. Bunların sonucunda, tüm ekonomik yaşam devlet denetimi altına girdi. Ve devlet de tek partinin denetiminde.

Belirli bir süre için bu sistemin pratik avantajları da oldu. Karar alma ve uygulama hızlı işledi. Seçilen politikalara halkın karşı çıkışı engellendi. Ancak, sistemin çöküş biçiminin gösterdiği gibi, komünist partisinin tüm gücü kendi elinde toplamada, her çeşit siyasal muhalefeti yok etmede gösterdiği başarı, çok sahte bir başarıymış!

Partinin siyasal liderlik rolünün, partiyle devletin birleşmesine varmaması, tersine, devletin işleyişi üzerinde yığınların sürekli genişleyen denetimini sağlaması için ne yapılabilir?

Yığınların kendi deneyimi temelinde, bu deneyimin karşılaştığı engellerin çözümlenmesi temelinde, Lenin, sürekli olarak partiyle devleti

ayırmanın, yönetimde devlet tekeline kaldırmının ve bu görevleri toplumsal örgütlere devretmenin araçlarını aradı.

Bürokratik deformasyona karşı tek gerçek silah, yığınların girişimi, kültürü ve örgütlenmesiydi. Bu nedenle, emekçi halkın doğrudan temsilcilerinden oluşan '**İşçi ve Köylü Denetimi**'ni yeniden örgütlemek ve onunla yönetsel aygıtı sürekli denetlemek, Lenin'in, ölümünden önceki son çabalarından birisiydi. Her şeyden önce bu, partinin kendisini bir devlet organına dönüştürme eğilimini durdurma girişimiydi. Çünkü 'bürokratik deformasyon' bir rastlantı değildir. Değişik derecelerde ve değişik ve değişen biçimlerde, her devlet için söz konusudur. İşin gerçeği, çelişki proleter devletin kendi içindedir.

Burada, eklenmesi gereken 2 önemli nokta daha vardır.

Birincisi, devlet aygıtını 'yıkma' amacı, yalnızca olumsuz bir amaç gibi gözüküyor. Oysa, gerçekte, tarihte benzeri olmayan bir yaratıcılık ve örgütlenme çabasını anlatır.

İkincisi, proletarya diktatörlüğü, bu devletin aktif yığın demokrasisi ile olan bağı sonucunda ortaya çıkan bir devlettir. Proletarya diktatörlüğü budur, yalnızca bir devlet aygıtının bir başkasıyla değiştirilmesi değildir. Hem yeni devlet aygıtının kurulması ve hem de daha ilk andan devletin ortadan kalkması sürecinin başlatılmasıdır. Birinci yönün anlamını veren bu ikinci yöndür. İki yönü birbirinden ayırmak büyük bir yanlış olmuştur. Burjuva devletin 'yıkılması' ile devletin 'sönüp git-

geri. İşçi sınıfı devlet olarak örgütlenme hakkını alıyor ama bu hakkı nasıl kullanacağını bilemiyor. En iyi bilenler partide toplanmış. Kaldı ki, Lenin onlardan da şikayetçi. Güzel yasalar çıkardık ama, bunların tanıdığı hakları, partililer bile kullanmıyorlar diye yakınıyor.⁶

Bu durumda, devlet geri kayıyor, parti öne çıkıyor. Parti üst organları, devletin en ayrıntı işlerini bile görüşür oluyor. Lenin, partiyle devleti ayırmak için uğraşıyor ama olamı-

yor.⁷

Lenin, yaşamının son yıllarında devlet konusuna eğildiğinde görüyor ki, bu devlet, sosyalist bir devlet olmak bir yana, düpedüz Çarlık kalıntısı⁸ bir devlettir ve baştan sona yeniden kurulması gereklidir. Ve devleti yeni baştan örgütlemek için bir plan yapıyor.

Plana göre, devletin yeniden kurulması, **İşçi-Köylü Denetimi Halk Komiserliği**'nden başlayacaktır. Var olan durumun zaafı şudur: İleri işçiler partide toplanmış ve parti devletin önüne geçmiş. Öyleyse, partinin otoritesinden yararlanarak devlet düzeltilmeli, ki partiden ayrılabilsin. İşçi-Köylü Denetimi, partinin, MK ile aynı yetkilere sahip Merkez Denetim Komisyonu'na bağlı olarak çalışmalı, bu yapıya alınacak işçiler sıkı bir eğitimden geçirilmeli, yeni yapı büyük bir saygınlık kazanmalı ve çeşitli yollardan toplumun ve

mesi' ayrı tutulduğu sürece, Marks'ın, proletarya diktatörlüğü aynı zamanda "*devlet olmayan devlet*"tir sözleri muammaya döner. Daha ilk andan 'sönüp gitme' yoluna girmemiş (yani ancak deneyle öğrenilebilecek çeşitli yollarla siyasal liderliği topluma terk etmeye başlamamış) devletin, hiçbir şekilde yeni tip devlet olma şansı yoktur: Olacak olan, eski devletin dirilmesidir.

Parti işçi sınıfının en ileri kesimlerini örgütler, sınıfa öncülük eder, sınıf da devlet olarak örgütlenir ve tüm halkı devlet işlerine çeker. Demek ki, devlet ve parti birbirine geçmeden işleyecektir.^{5a} Ancak, işçi sınıfının zaten çok küçük olduğu dev bir ülkede, proletaryanın büyük bölümü iç savaşta ölmüş. Ekonomi çöktüğü için bazı kesimleri de deklase duruma düşmüş. Öte yanda, ülke, dolayısıyla kültürel düzey çok

devletin her alanını didik didik eleştirmeli ve düzeltilmesi için yol göstermelidir.⁹

Bu planın da, olması gerekenle olabilecek olan arasında bir uzlaşma olduğu açıktır. İşçi-köylüyü eğiterek, ileri partili işçilerin denetimine vererek, taban denetimi örgütleyerek devleti düzeltmeyi amaçlıyordu. Aynı zamanda, partinin de bu yoldan halkın nabzını daha iyi tutabileceğini düşünüyordu. Bu plan, parti ile devleti birbirinden ayırmamaktadır ama bunu, devlet ileride partiden ayrılabilsin diye yapmaktadır.

Lenin devleti yeniden örgütlemek için plan yaparken, sürekli olarak Avrupa ölçütlerinden söz eder. “Bu ölçütler gerçek bir işçi devleti için çok mütevazı olabilir ama Çarlık-serflik kültürüyle yoğrulmuş bir ülke için büyük ilerlemedir” der.¹⁰ “Rusya uygar değil, sosyalizm uygarlık ister” diyen Kautski’ye, öyleyse biz de önce uygarlığı yaratırız diye yanıt verir.¹¹ Sovyet devletininde, “**bürokratik deformasyonları**” olan, “**geçici tipte bir proleter devleti**” olduğunu söyler.¹²

Lenin “geçici”yi, bugünden yarına anlamında kullanmaz.

4.Parti programında proletarya diktatörlüğü sözcüklerinin yer alması zorunlu mudur?

Komünist Partisinin programında proletarya diktatörlüğü sözcüklerinin yer alması zorunlu değildir.

Proletarya diktatörlüğü çeşitli biçimlerde tanımlanabilir. “İşçi sınıfının devleti”, “sosyalist devlet”, “halkın kendi kendini yönetimi”,

“halkın, halk için hükümeti”, bunlar Marks ve Engels’in çeşitli yazılarında kullandıkları tanımlardır. Devlet demek diktatörlük demek olduğu için, proletarya diktatörlüğünü de tarihsel bir eğilim olarak kabul ettiğimiz için, bunların hepsi proletarya diktatörlüğü anlamına gelir.

Hangi tanımı kullanırsanız kullanın, önemli olan, bunun özünün sınıf mücadelesi olduğunu anlamak ve anlatmaktır. Şu kurum, bu kurum değil, halkın siyasal arenaya çıkmasını sağlayacak bir demokratikleşme.

Kavramın özüne değil de, sözcüklere önem vermek, skolastiktik bir yaklaşımdır. Tarih gösterdi ki, proletarya diktatörlüğü sözcüklerini KP programlarına koymak hiçbir şeye engel değildir. SSCB’de programa koydular ama devlet 1930’larda proletarya diktatörlüğü olmaktan çıktı gitti. 1980’lerin sonlarında yıkılanın da proletarya diktatörlüğü olduğunu hiç kimse iddia etmiyor.

1917’de kurulan devlet proletarya diktatörlüğü idi. Ve Lenin, “bizim devletimiz en ileri burjuva demokrasisinden daha demokratiktir” derken haklıydı, çünkü yığınların büyük bir hareketliliği vardı. Ama Lenin’in ölümünden sonra, o kurumlardan emekçiler dışlandılar, dolayısıyla o kurumlar bir süreç içinde proletarya diktatörlüğü olmaktan çıktılar.

Öyleyse, önemli olan, ne yapmak gerektiğini bilmek, önemli olan sınıf

Partinin siyasal liderlik rolünün, partiyle devletin birleşmesine varmaması, tersine, devletin işleyişi üzerinde yığınların sürekli genişleyen denetimini sağlaması için ne yapılabilir?

mücadelesidir. Yani, “artık tamam, proletarya diktatörlüğünü, onun kurumlarını kurduk” değil. İşin ucunu bırakırsan, o kurumların içinden yeniden burjuva devleti çıkıyor. Bunu bilmeliyiz, buna karşı KGB ile filan mücadele edilemeyeceğini anlamalıyız. Buna karşı ancak yığınlarla birlikte mücadele edilebilir. Proletarya diktatörlüğü sözcüklerinin içi böyle doldurulduğu zaman bir anlam taşır. Proletarya diktatörlüğü nedir? Sovyetler, komün, vb., yetmiyor. Sınıf mücadelesidir, aktif yığın demokrasisidir!

Komünist partisinin programında proletarya diktatörlüğü sözcüklerinin yer almasında bir zorunluluk varsa, bu zorunluluk gösterilmelidir. Proletarya diktatörlüğü sözcüklerinin programında yer almadığı bir partinin neden düzgün bir komünist partisi olmayacağı açıklanmalıdır. Böyle bir zorunluluk söz konusu ol- saydı, herhalde Marks ve Engels’in yazılarında bu zorunluluğu bulur- duk.

Kullandığımız dil ve yaklaşım, kurmak istediğimiz devleti işçiye

doğru anlatıyor mu, anlatmıyor mu? Yanlış bilinç vermeden, burjuva devletine saygınlık ya da güven kazandırmadan söyleyebiliyorsak, bu devletin yerine kurulacak devletin eski devletten farklı olacağını anla- tabiliyorsak, bunu programda so- mutlaştırabiliyorsak, bir sorun yoktur. Önemli olan, programda, Türkiye’nin somutunda bunu nasıl uygulayacağımız konusunda doğru formülasyonlar getirmektedir.

5.Proletarya diktatörlüğü kav- ramının içeriğinin programda yer alması komünistliğin ayrı- cıdır

Proletarya diktatörlüğü sözcükleri- nin programda yazılı olmasından çok daha önemli olan, onun içeriği- nin programa yansımasıdır. Sonuçlar olarak, önlemler olarak, anlayış ola- rak.

Türkiye devrimci hareketinin kadrolarının büyük bir çoğunluğu, proletarya diktatörlüğünün ne ol- duğunu bilmemektedir. Onu bir yö- netim biçimi gibi anlamakta, ‘sorgusuz sualsiz kurşuna dizmek’ diye algılamaktadır.

Devlet de bunu, halkı sosyalizm- den soğutmada bir araç olarak kulla- nıyor ve ‘yasaktır’ diyor.

Bu ortamda proletarya diktatör- lüğünün özünü ve içeriğini anlatmak daha da büyük bir önem taşıyor.

6.Proletarya diktatörlüğünün özü programa nasıl yansıya- caktır?

Proletarya diktatörlüğünün özünü

Devlet aygıtını
'yıkma' amacı,
yalnızca olumsuz bir
amaç gibi gözüküyor.
Oysa, gerçekte,
tarihte benzeri
olmayan bir
yaratıcılık ve
örgütlenme çabasını
anlatır.

programa yansıtmak, aşağıda göreceğimiz gibi, zor değildir.

Asıl sorun, bu devletin alacağı somut biçimdir, getireceği örgütlenmedir. Türkiye somutunda proletarya diktatörlüğü hakkında söylediklerimizin koşutu olacak örgütsel biçimler, ağırlığıyla, dünya devrimlerinden kopyalanamaz. Bu noktada kişilerin ya da partilerin örgütsel biçimler önermesinin de hiçbir hükmü yoktur. Söz konusu örgütsel biçimler, her zaman ülke sınıf mücadelesinin içinde ortaya çıkmıştır. Bundan sonra da böyle olacaktır. Sovyet devriminin en büyük şansı, Rus işçi hareketi içinde Sovyetlerin 1904-5'lerden beri ortaya çıkmış olmasıdır. Sovyet örgütsel biçimini, ne parti merkezi önerdi, ne parti kurdu; Sovyetler sınıf mücadelesinin içinde doğdular. Zamanı geldiğinde, ülkemiz sınıf mücadelesi de, o günkü koşullara uyan örgütlenmeler yaratacaktır.

Türkiye'de, geleceğin devlet örgütlenmesine varabilecek çeşitli deneyimler (örneğin 'meclisler') yapıldı. O deneyimler tuttuğu ölçüde bilinçlere bir şeyler kazımıştır el-

bette. Sınıf içinde bir parti olursak, çeşitli öneriler yapılabilir ama şunu bilelim ki, Marks da defalarca söylüyor, işçi hareketine şemalar sunamayız. Ancak, çeşitli şeyler söyleyebiliriz:

1. *Geri çağırma hakkı.* Devlette üstün güç, halkın seçeceği her an geri çağırabileceği temsilcilerden oluşan halk meclisinde olacaktır.
2. Yetkin merkezi otorite ve bunun yanında yerel organlara geniş özerklik yaratılacaktır. Bu özerkliği güvence altına alacak maddi kaynak, personel vb. sağlanacaktır.
3. Üst düzeyde devlet görevlileri (yönetim, yargı, eğitim, kolluk güçleri) seçimle göreve gelecekler ve seçmenler bunları da her an geri çağırma hakkına sahip olacaklardır.
4. En yüksek devlet memurunun aylığı, nitelikli işçinin aylığını geçmeyecektir.
5. Mahkemelerde halk temsilcilerinin yer alması, yargılamada jüri sistemi getirilecektir.
6. Ordunun halktan soyutlanmaması, halkın dışında bir güç olmaması için önlem alınacaktır.
7. Ulusların kendi kaderlerini kendilerinin belirlemesi hak-

kına kayıtsız koşulsuz uyulacaktır.

8. Resmi dil kavramı kaldırılacak ve herkese kendi dilinde konuşma, yayın ve eğitim hakkı sağlanacaktır.
9. Ülke bütününe ilgilendiren önemli kararlarda halk oyuna başvurulacaktır.
10. Devlet işleyişinde açıklık ilkesi güvence altına alınacaktır.
11. *Çok partili sistemi kabul.* TKP, ileri demokratik halk demokrasisinde ve *sosyalizmde* çeşitli sınıfların, katmanların ve farklı çıkarların varlığı ve hatta aynı sınıf içinde farklı yaklaşımlar olabileceği nedeniyle çok partili sistemi kabul eder.
12. Çok partili sistemin doğal sonucu olarak:
 - a. Demokratik düzene karşı çıkmayan tüm partilere serbest çalışma hakkı.
 - b. Her partiye toplumda sağladığı destek oranında yazılı, sözlü ve görsel basında yer.
3. Toplumda her konuda serbest tartışmaya olanak tanımak, azınlık görüşlerin çoğunluk durumuna gelebilmesinin

olanaklarını yaratmak için, belli oranda destek bulmuş her görüşe, devlet basımevlerinde görüşlerini basma ve yayma hakkı.

14. Sendikalara, işçi komitelerine işletmelerin tüm çalışanlarını denetleme yetkisi.
15. Sendikaların, ekonominin örgütlenmesi ve denetimindeki yetki ve sorumluluklarının giderek artması güvence altına alınacaktır.

Bunlar, yeni devletin halkın iradesinden dışarı çıkmamasını sağlamak için getirilebilecek önlemlerin tümü de değildir ama demek istediğimizi anlatmaya yeterlidir. Bu önlemler birlikte düşünüldüğünde, proletarya diktatörlüğüdür.

Bu ve bunun gibi daha pek çok maddeyi içeren bir programı legal partinin programı olarak sunmanın olanağı var mıdır? Var olduğunu düşünüyorum. Bazı maddeleri dikkatli koymak koşuluyla. Sonuçta, tek tek ele alındığında, bu maddeler demokratik önlemlerdir.

Ancak, bu söylenenleri bir genel gerçeğin içine oturtmamız gerekir: Diyelim bu maddeler programda kalmadı, yığınlarla buluştu ve yaşama geçti. Şunu unutmayalım ki, dünyada metropol ülkeler toplumsal devrime yürümediği sürece, bu proletarya diktatörlüğü hala tüm özelliklerini gösterecek bir devlet olamayacaktır. Tam serpilmiş, her yönüyle hızla yok olmakta olan bir devlet olamayacaktır. Çünkü sosyalizm uluslararası bir olgudur. Bir ül-

kede proletarya diktatörlüğü olan ama onun ileri bir biçimi olmayan bir devlet kurulabilir, halkı da ezmeden, halkın desteği ile erkte durabilir, bunlar yapılabilir. Ne var ki, dünya dengesi sosyalizm yönüne dönmeden, bunun için de ileri ülkeler toplumsal devrime geçmeden, devrimlerini yapan ülkeler sosyalizme geçemezler, teorik modeldeki proletarya diktatörlüğünü kuramazlar.

Örneğin, Sovyetler Birliği'nde, devrimi burjuva demokratik devrimi olarak düşündükleri sürece, Kurucu Meclisi öne çıktı. Ne zaman ki ülkenin proletarya öncülüğünde bir devrime gittiği görüldü, Sovyetler öne çıktı. Ancak, Sovyetler Birliği, orada kurulan proletarya diktatörlüğü, hiçbir zaman burjuva demokratik devriminin tarihsel sınırlarını aşamadı.

Legalite, proletarya diktatörlüğü sözcüklerini kabul etmiyor. (Şimdi, "biz legal partiyi kuralım, programına da proletarya diktatörlüğü sözcüklerini koyalım, bunun mücadelesini verelim" denirse, bu öneri legal partinin önünü kesmek için yapılmıyorsa, kabul. Mahkemeye gider, Avrupa mahkemesine gider vb. ama sonuçta legal partiye varmak için uğraşıyoruzdur.) Legalitenin olanaklarından yararlanmak için, proletarya diktatörlüğü sözcüklerini kullanamayacaksak, özünü programın her satırına yansıtırız. Nedir? Geri çağırma hakkı istemek yasaklanabilir mi? Çalışan parlamento istemeye, bu yasaktır denebilir mi? En yüksek devlet me-murunun aylığının, nitelikli işçi aylığını geçmemesini istemek,

mahkemelerde halk temsilcilerini yer almasını, yargılamada jüri sistemi istemek yasaklanabilir mi? Tüm bunlar birlikte ele alındığında proletarya diktatörlüğüdür. Yığınlar siyasette aktif aktörler haline getirecek bir paket proletarya diktatörlüğüdür.

7.Bugünün Türkiye'sinde illegal bir partinin halkla buluşma şansı yoktur

Önce bir değişik açıdan başlayalım. Örneklerini çok sık gördüğümüz gibi, legal bir komünist partisinir oportünistleşmesi, revizyonistleşmesi kaçınılmaz mıdır, Allah'ın emri midir? Böyle bir kaçınılmazlık varsaymak, Marksizmin teorisini de tüm tarihsel pratiğini de reddetmek olurdu. Çok yönüyle önemli sektörler taşıyan II. Enternasyonal'de bile partilerin büyük çoğunluğu legal partilerdi.

Tabii, legal bir partiyi oportünistleşmeye, düzenle uyuşmaya iten güçlü dinamikler vardır. Ne denli 'yumuşarsan', o denli genişleyecek gibi bir anlayış kendisini her zaman hissettirmektedir. Ancak, böyle eğilimlerin önünde durulabilir, hele Türkiye gibi bir ülkede.

Türkiye emperyalizm basamaklarında yükselmektedir. Bu bir olgudur da, başka olgular da vardır. Türkiye daha hala metropol emperyalizminin bağımlısı bir ülkedir. Teknolojisini oradan alır, bilgiyi oradan alır, makinelerinin büyük çoğunluğunu oradan alır ve finansman eksikliğini oradan sağlamaya çalışır. Dışarıya yatırım ya da ihra-

cat yapıp, oralarda üretilen artı değerin bir bölümünü ülkeye getirir, ama kendi işçisine, emekçisine bundan pay veremez; çünkü dünya ölçekleri karşısında finansman darlığı çekmektedir. Yani Türkiye öyle bir ülkedir ki, düşünce namusu yerinde olanların oportünistleşmemesine yeterince dayanak vardır bu ülkede. Biraz konunun dışına çıktım belki ama böylece bazı başka düşüncelere de yanıt cevap vermiş olduğumu düşünüyorum. Legale çıkmanın, Türkiye'deki devlete güvenmekle hiçbir ilintisi yoktur.

Devrimci mücadele sürecini, onu ancak ülkenin içinden geçtiği değişik dönemlere oturtursak düzgün anlayabiliriz. Dün neler yaptık, partinin tümü için söylüyorum, şimdi ne yapıyoruz? Aynı insanlarız. Dün Türkiye bambaşka bir yerdeydi, Bilen yoldaş, "barikata zorluyorlar bizi" diyordu. Böyle bir Türkiye idi, toplum ayakta idi. Kendimizde büyük yetenekler var saydık belki ama başarı büyük ağırlığıyla dönemden geliyordu. Nerede şimdi o örgütçüler? Genci, yaşlısı, çok az şey yapıyoruz. Bunun başta gelen nedeni, ortama uygun çalışmıyor olmamızdır.

Bugün, legal parti olmadan yığınlara gitmenin olanağı yoktur. Dünya ve Türkiye öyle bir noktaya gelmiştir ki, bu koşullar değişmeden ve kısa değil, orta erimde de değişeceği beklenmemelidir) legal parti olmadan, hiçbir yere gidilemez. Küçük, geçici ve uzun dönemli bakış altında önemsiz bulunacak 'ilerleme'ler dışında.

Buna karşı, "bugün ancak legal

bir parti ile yığınlara gidilebilir fikri yanlıştır" denebilir. Sonucu, gerçeği pratik gösterecektir.

Ekonomik ve siyasal süreçler birbir atbaşı gitmezler. Ancak, birbirinden de kopmazlar. Ekonomik süreçlerin belirleyiciliği altında, bazen birisi önde gider, bazen ötekisi. Bu nedenle, ülke ortamındaki geçici dalgalanmalara, gelgitlere aldanmamalıyız. Bir bakarsın olaylar çıkar, neredeyse devrimci durum dersin. İki ay sonra bakarsın, bambaşka bir ortam. Dolayısıyla, can alıcı önem taşıyan nokta, tüm toplumsal yaşamın altındaki **kızıl hattı** gözden kaçırmamaktır.

O kızıl hat nedir? *Türkiye, ekonomisiyle, siyasetiyle, toplumuyla demokratikleşmeyi zorluyor.* Kaçınılmaz olarak oraya doğru gidecektir. Anlık, geçici olgulara bakılırsa, bugün bir türlü konuşturur yaşam insanı, üç ay sonra başka türlü konuşturur. Genel eğriye bakmak ve o genel eğrinin daha da güçlenebilmesi için komünistler olarak görevlerimiz olduğunu bilmek zorundayız. Bizim dışımızda Türkiye demokratik olacak da, biz de parti mi kuracağız? O demokratikleşme çabasında, komünistlerin yapmaları gereken şeyler yok mudur?

Bu noktada, bir başka yanlış yaklaşıma değinmek istiyorum. TKP içinde *İşçinin Sesi* ayrımının ortaya çıkmasından bu yana bizlerin temel tezlerimizden birisi şudur: "Devrim sorunu nasıl demokrasi sorunu ise, demokrasi sorunu da başta devrim sorunudur. Türkiye'ye gerçek demokrasi devrimle gelecektir." Par-

timiz içinde son bir-iki yıldır yürümekte olan 'legal parti' tartışmalarında bazı yoldaşlar, "Türkiye demokratikleşme sürecindedir" görüşüne karşı bu temel tezimizi yinelemekte ve zımnın de olsa, "demokratikleşme sürecindedir" diyenleri bu temel tezdin dönmekle eleştirmektedirler.

Bu, son derece haksız, teorik derinliği olmayan, dogmatik bir yaklaşımdır. Temel tezimizin ardında dün nasıl duruyor idiysek, bugün de aynı kararlılıkla duruyoruz. Türkiye'ye gerçek demokrasi devrimle gelecektir, ülkemizde demokrasi sorunu devrim sorunudur. Ve Türkiye demokratikleşme süreci içindedir. *Bu önermeler birbiriyle hiç çelişmezler.* Toplumsal olguları, süreçleri ille de beyaz ya da siyah kalıpları içinde değerlendirmeyeceksek. İngiltere, Almanya, İsviçre, Fransa, İsveç, ABD, Hollanda, Belçika, Kanada, Avustralya demokratik ülkeler değil midir? Demokratik ülkelerdir. Peki bu ülkelerdeki demokrasi, bizim anladığımız anlamda bir demokrasi midir? Bu ülkelere, gerçekten demokratik ülkeler diyebilir miyiz? Sosyal demokratlaşmadan diyemeyiz. Öte yanda, Türkiye, Brezilya, Arjantin, Hindistan'daki demokrasiler, bu ilk gurubun yanında çok güdük kalmıyor mu? Kalıyor. Demek ki, demokratikleşmenin, siyahla beyaz kalıplarına sığmayacak bir çeşitliliği vardır. Ve Türkiye demokratikleşme süreci içindedir.

Bir önceki bölümde saydığımız maddeler uygulandığında, bu nasıl bir devlet olur? Yasama-yürütme birliğinin sağlandığı, üst düzey gö-

revlere seçimle gelindiği ve halkın istediği zaman seçilmişleri geriye çağırdığı bir devlet. Proletarya diktatörlüğünü iki sözcükten çıkarıp açıklamaya başladığın zaman, ilk söylediğin geri çağırma hakkıdır. Dahası, ordunun halkın üzerinde bir kurum olmasının önüne geçilebilmesi (dünyada sosyalizm dönemi açılmadığı bir durumda konuşuyoruz, ileri ülkelerde sosyalizm geldikten sonra ordu da kalkar).

Bunlar, aynı zamanda, demokrasidir, gerçek demokrasidir, sınırlarının sonuna dayanmış demokrasidir. Hiçbir burjuva demokrasinin ulaşamayacağı bir demokrasidir. Dünya komünizme gidiyor, öyleyse devrim gerekmez denebilir mi? Gitmez diyen yok, zaten Lenin de Kautski'yi bu noktadan eleştirmiyor. Gider ama bizim görevimiz tarihi hızlandırmaktır.

Bu kapitalizm, ilk ortaya çıkan kapitalizm mi? Müthiş bir hızla yenilenmeye de devam ediyor. Dolayısıyla, kısa ve orta erimde hiçbir şekilde metropol ülkelerde devrimler olacağını, sosyalizmin çağının açılacağını düşünemiyorum. Bu temel başlangıç noktasından kalkıyorum. Legal ve demokratik mücadele komünistler için olmazsa olmazdır düşüncesinin altında yatan uluslararası neden budur. Yarın, ertesi gün bir büyük kaos ve toplumsal devrimler beklenemez, Marks da diyor, "hiçbir sistem, tüm gelişme gücünü tüketmeden yıkılmaz." Üretken güçleri geliştirdiği sürece bir sistem yıkılmaz. Bugün üretken güçler inanılmayacak şekilde gelişiyor, demek ki kapitalizm daha yolu-

nun sonuna gelmiş değildir. Hele Sovyetler Birliği şemsiyesinin kalkması. Bugün açıktan demokratik mücadeleden başka komünistlerin halkın gönlünü kazanmasının yolu yoktur.

Bugünün dünyasında, çok özel koşullara sahip bir-iki ülke dışında illegal mücadelenin önü tıkanmıştır. Sovyetler Birliğinin yıkılması, bu yeni gerçeği dayatmıştır. Onun için, son çözümlemede Türkiye'deki mevzuatla ilgili değilim. Şununla ilgiliyim: Son geri çekilme noktasına dek geri çekileceğin ama rengini değiştirmeyeceğin bir programla çıkmak. Ödünler verelim ama bu ödünler rengimizi pembe ya da beyaz yapmayacak ödünler olsun. Bu program mevzuatla çelişirse, onun mücadelesini verelim. Ve de zaman, bu noktada düzgün davranabilirsek, bizden yanadır. Yolu yok, mevzuat-

lar değişecek. Burjuvazi, yeni bir devlet kuruyor kendisine. Sonra, ne hakla komünist partisine engel olabilirlermiş! Avrupa'nın neresinde komünist partisi yasaklıdır? Türkiye'de mi yasak? Değişecek. Evet, şimdilik 'sessiz çoğunluk' ama yine de baskısı bunaltıcı.

Son bir söz olarak şunu da belirtmeliyim ki, partimizin son yıllarda yaşadığı süreç, sancılı ve acılı bir biçimde de olsa, partimizdeki demokratik anlayışı derinleştirmektedir. Kararlara, eylem birliğine uyumak koşuluyla farklı görüşler rahatça savunulmakta ve bu durum, olması gereken diye değerlendirilmektedir. Bu süreci daha da ilerletmek ve derinleştirmek, bizi, örgüt ya da kişiler olarak, istediğimiz noktalara getirecek en önemli araçlardan bir tanesidir.★

¹ Lenin, cilt. 18, ss. 237, 246, 255-57, 321, etc.

² 31, 114-115.

³ 25, 430.

⁴ Lenin, "Left-Wing Communism-An Infantile Disorder," LCW. Vol. 31, pp. 114-15

⁵ c.33, s.314.

⁶ Ancak hemen şunu belirtelim ki, Marks, Paris Komünü'nde, Merkez Komitesi'ni yönetimi Komün'e çok çabuk bıraktığı için eleştirmiştir (c.2, s.212). Demek ki, başlangıçta böyle bir süreç Sovyetler Birliği için de normal kabul edilebilir.

⁷ c.33, s.75.

⁸ c.33, s.315.

⁹ c.33, s.474, 487-488.

¹⁰ c.33, s.481-502.

¹¹ c.33, s.487.

¹² c.33, s.187.

¹³ c.33, s.187.

Ulusal kozada

basmak

Yusuf ZAMİR

Krizin çözümünde beliren ikinci görüş ulusalcı görüştür. Ulusalcı görüş esas olarak küçük burjuvazinin, esnafın, köylünün görüşüdür. Siyasal yelpazede MHP'den Doğu Perinçek'e kadar uzanan savunucuları vardır. Öksüz'ün Telekom meydan muharebesi bu meyandadır.

Bu görüşün bir hizmetkârına göre, Avrupa Birliği ile gümrük birliğinden çıkılmalı, gümrük duvarları yükseltilmelidir. Önce içinde ulusal sanayi geliştirilip dünyanın seviyesine getirilmeli, sonra rekabete açıl-

malıdır.¹

Sınırları kapatıp içinde gelişmeye çalışırken dışarıdakinin elinin armut toplamayacağı aşîkârdır. Kaldı ki armut toplamaması iyi bir şeydir. Dünyasal üretici güçlerin gelişmesi insanlığın yararınadır. Yanlış olan, "onlar tökezlesin-ki biz yetişelim" efsunculuğudur. Dünyayı dışlayarak ona yetişme stratejilerine temellik eden ulusalcı darlık, dışarıda bir şeyler kötü gitse beklentisiyle halkın, dünya halklarına ve kendine bakişını çarpıtan zehirli bir atmosfer

üretir.

Krizlerle hatırı sayılır pratik eğitimden geçen halkımız, dünya ile ilişkiler minimuma indirilince turizmin de, ihracatın da tek yönlü işlemeyeceğini, döviz girişinin düşeceğini bilir. Pratiğin verdiği kıvraklıkla, *“ekonominin en büyük girdisi olan petrole ödenmek üzere acaba Merkez Bankası dolar mı basacak”* diye inceden sorusunu sorar.

Bugün yeryüzünde üretici güçler arasındaki ilişkinin kapitalist biçimlerle, dünya pazarı aracılığıyla kuruluyor olmasına itirazımız başka şeydir, buradan hareketle üretici güçler yığınlarını birbirinden koparıp ulusal sınırlara hapsedme vahşetine varmak başka şeydir.

Kaldı ki, ulusal sınırlar içine kapanarak kapitalist ilişki biçimlerinden kurtulunmaz, yalnızca dünya pazarı etkilerinin sızmadığı sanılan bir koza örülür.

Dünya pazarının mazereti

Bir kapitalist ilişki biçimi olarak dünya pazarı ile ona maddi içeriğini veren üretici güçlerin dolaşım ve istihdamını birbirinden ayırmak düşüncemizin hareket noktasıdır. Asıl bakılması gereken, geleceği yakınlılaştırıcı olan, üretici güçlerin dünyasal ilişkisidir. Çünkü, üretici güçlerin dünyasal organik bütün olma doğru ilerleme süreci, komünizmin öncüllerinin inşa sürecidir. Üretici güçler tam anlamıyla dünyapoplumsallaştığı zaman, dünya pazarını, kapitalist ilişkilerin tümünü ge-

riye dönüşsüz olarak tarih sahnesinden silmenin koşulları olgunlaşacaktır.

Dünya pazarının yıkıcı etkilerine karşı savunma güdüsüyle gümrük duvarlarının arkasına saklanma önerisi, niyetler ne olursa olsun, dünyatarihsel gelişmeye karşı çıkma anlamını taşır. Dünya-tarihsel gelişme, doğanın hükmediciliğinin geriletilmesiyle insanlar arası ilişkinin dünya-toplumsal organik bütün olmaya doğru genişleme sürecidir.

Dünya pazarının oluşumu, bu süreçte çok önemli bir kazanımdır. Çünkü bu aşamaya kadar ki, dünya-tarihseli sarhoş gidişinden, rastlantısalıklarla oyalanmaktan kurtarıp içsel hedeflerine doğru yöneltmenin maddi temeli döşenmeye başlamıştır.

Tarihin derinliklerinde birbirinden yalıtık olarak boy veren üretici güçler, binlerce yıllık insan eylemiyle örüle örüle, ipek, baharat yollarından kervanlarla geçerek, Vasko dö Gama'nın gemileriyle Ümit Burnu'ndan dolaşarak 16. yüzyılda istikrar kazanan dünya ticareti sayesinde birbirleriyle dayanıklı ilişkiler kurabilmişlerdir. Ticaret yalnızca mal alışverişi değil, aynı zamanda bilgi, kültür, teknolojik birikim alışverişidir.

Ticaretin gelişmesiyle teknolojik buluşlar yerel bir olgu olmaktan çıkıp öteki bölgelere yayılma şansını yakalamıştır. Toplumlar ötesi ilişkinin artması, teknolojinin -dinsel tarikatlar, mistik zanaatçı örgütleri eliyle ya da onları aşarak, fark et-

üst üste konulamazdı” iddiasındadırlar. Onlara göre, eski Mısır uygarlığının bazı buluşları tarihin hercümerci içinde kaybolup gitmiş, daha sonra başka coğrafyalarda tekrar icat edilmiştir.

Teknolojik edininimlerin geriye dönüşsüzlük kazanması, ancak dünya pazarının geniş çaplı makineli üretim temeline

mez- bölgelerarası transferini getirmiştir. Böylece aynı ya da benzer teknoloji için her bölgede tekrar tekrar kaynak harcama zorunluluğu azalmış, üretici güçlerin daha ekonomik kullanım olanakları genişlemiştir.

Daha önceleri yerelde geliştirilen ama ticaretin cıvıllığından ötürü yeterince yayılma fırsatı bulamayan bazı teknolojilerin, doğal afetler ve savaşlarla gelen yıkımlar sonucu kaybolup gittiği düşünülmektedir. Örneğin bugün Mısır piramitlerinin hangi emek araçları ve nasıl bir bilgi birikimiyle inşa edildiğini bilen var mı? Herkes ağırlığıyla köle emeği kullanıldığında ve gelişkin bir matematik, astronomi bilgisinin uygulandığında hemfikirdir, ama emek araçlarında rivayet muhtelif. Kimi uzmanlar, *“tarihin daha yakın dönemlerinde ortaya çıktığı düşünülen bazı mekanik düzenek ve ölçü aygıtları o dönemde bilinmeseydi o devasa taşlar öylesine dakik yontulup*

kavuşmasıyla, rekabetin dünya coğrafyasına yayılmasıyla mümkün olabilmıştır.

Bu tarihsel serüven gösteriyor ki, bir kapitalist ilişki olarak dünya pazarının tarih önündeki mazereti, teknolojik ilerlemeyi yaygınlaştırarak üretici güçleri gittikçe hızlanan gelişmeyle dünya-toplumsallığa yükseltmekte oluşundadır. Dünya pazarı, bu ilişkinin bilincine varmış birleşik işçi müdahalesinin elinde, dünya-tarihsel akışı hızlandırıp menziline ulaştıracak, böylelikle ilişkinin kendisini de ortadan kaldıracak bir araca dönüşür.

Sorumlu teknoloji transferi değil

Bugün dünyada bilgiler her altı yılda bir ikiye katlanmakta, teknoloji baş döndürücü bir hızla ilerlemektedir. Ancak bilimsel-teknolojik buluşlar, kapitalizm altında örgütlenmişlikten

ötürü, yeryüzünde homojen bir dağılım göstermemektedir. Çünkü, teknolojiyi üretecek olan üretici güçler, sermaye marifetiyle, örneğin beyin göçü yoluyla, belli ekonomik havzalarda toplanmıştır.

Bilimsel-teknolojik buluşlar, bilgi birikimi ve teknolojik donanımın kritik yoğunluğa ulaştığı ortamları, yani teknolojinin zaten gelişmiş olduğu ortamları önvarsayar. Çünkü yeni teknolojiler, çoğu kez, mevcut teknolojilerin çeşitli kombinasyonlarıyla, onlara yapılan küçük ekleme ve modifikasyonlarla geliştirilir. Kendini insanlığa adanmış büyük kafaların fakr ü zaruret içinde çırpınarak tek başına büyük buluşlara imza atması eskidenmiş. O zamanlar bilim bakir alanlarda daha emekliyorken nispeten kısıtlı olanaklarla büyük başarıları yakalamak mümkünmüş. Hele çok daha eskilere gidilirse, dünyadaki bütün bilgileri biriktirdiği düşünülen filozoflar varmış. Geometri teoremleri de, devlet bilgisi de, şifalı otlar da aynı kişiden sorulmuş. Bilgilerin katlanarak büyüdüğü günümüz dünyasında bilimsel birikim bireysel edinim alanını çoktan aşmıştır. Bilimsel çalışmalar, çok farklı alanlardaki birimleri birbirine eklemleneyen sofistike organizasyonların işi olmuştur. Böylesi ortamları ancak, araştırma-geliştirme programlarına muazzam kaynaklar ayırabilen, tepe ekonomiler sağlayabilmektedir.

Teknolojiyi geliştiren dünyasal üretici güçlerdir. Dünyasal üretici güçler, tarihsel süreç içinde ortak-

Bir kapitalist ilişki olarak dünya pazarının tarih önündeki mazereti, teknolojik ilerlemeyi yaygınlaştırarak üretici güçleri gittikçe hızlanan gelişmeyle dünya-toplumsallığa yükseltmekte oluşundadır.

laşa edinilmiş güçlerdir. Yani ulaşılan her menzilde binlerce yıllık insan emeğinin ve bugünkü canlı emeğin katkısı vardır. Ama üretilen teknolojiye el koyan, onu kullanan, pazarda meta olarak satışa koyan sermayedir. Onun için teknoloji transferi, ona elkoyan sermayeyi yeniden üretecek -know how gibi- bir dizi kapitalist ilişkiyle ambalajlanarak önümüze gelir. Ama bu durum, ambalajın içindeki teknolojinin üretici güçleri daha verimli kılarak geliştirdiği gerçeğini değiştirmez.

Teknolojinin ilerlemesi, dünya-tarihsel gelişmeye katkı yaparken, evet, kapitalizm altında örgütlenmişlikten ötürü işsizliği, yoksulluğu, yabancılaşmayı, ezgiyi daha da büyütür. Ama bunların sorumlusu teknoloji transferi değil, kapitalizmdir.

Günümüzde bilimsel-teknolojik devrim dünya-toplumsallığı örerken sınırlara sur çekerek dünyayı yakalama önerisi, en hafif yorumla, boş bir hayaldir. Üretici güçleri dünyadan koparmaya yönelen ulusalcı si-

yasetler, ekonomide geriliği, az verimliliği, giderek artan kaynak israfını yeniden üretir, üretici güçler üzerindeki baskıyı daha da artırır.

Geçmişte himayeci politikaların kapitalizmi ayağa kaldıran, onun ulusal pazarı bütünlemesine yardım eden bir işlevi olmuştur. Kapitalizmin henüz dünyasal bir sistem olmadığı dönemde ulusal devlet korumacılığıyla ülke içinde yapay yoldan imalatçı kapitalist imal edilmiştir. Ülkedeki yaygın pre-kapitalist ilişkiler, ağırlığıyla ilkel sermaye birikimi yöntemleriyle zorla kapitalist ilişkilere doğru dönüştürülmüştür.

Ulusal devletin adeta sera içinde korumaya aldığı sermaye, eskiye ait küçük meta üretimini yıkıp yerine kendisine bağımlısını kurarak, geleneksel zanaatçıyı üretim araçlarından ayırıp işçileştirerek palazlan-

mıştır. Ulusal pazarın korunması sayesinde sermayenin fazla zorlukla karşılaşmadan üretimini paraya çevirip devrini tamamlaması kolaylaşmıştır. Böylece sermayenin giderek sermaye birikimi yoluyla büyümesi ağırlık kazanmaya başlamıştır.

Kapitalizmin feodal toplumu dönüştürmesi yüzyıllar alan son derece sancılı bir süreçtir. Bu süreçte karar verici moment, kapitalizmin endüstri devrimiyle gerçek maddi-teknik temeline, yani geniş çaplı makineli üretime kavuşmasıdır. Geniş çaplı makineli üretim, kapitalizmin doğal koşulu olan ülkelerarası serbest ticaret ilişkisini çağırıştır. Çünkü makine devrimiyle katlanarak gelişme temposuna giren üretici güçlerin artan üretim kapasitesini, doğası gereği bu hızla eşzamanlı genişleyemeyen ulusal pazar içinde değerlendirmenin imkânı kalmamıştır. Teknik temeldeki devrimci dönüşümün olağanüstü büyüttüğü artık emek miktarını kâra çevirmek için sınırları aşan serbest ticaret ilişkisi zorunluluk haline gelmiştir.

Endüstri devriminden bu yana serbest ticaret ile ulusal korumacılık arasında gidip gelen dengelerin, kopan fırtınaların bileşenleri alabildiğine karmaşıktır. Farklı büyüklükteki sermayelerin birbirleriyle rekabeti, sanayi sektörlerinin eşitsiz gelişmişlikten ötürü birbirleriyle kapışması, tarımın endüstriyle tarihsel çatışması, lobiler, bürokratik entrikalar, siyasal kamplaşmalar, ülkelerin farklı gelişme momentlerinde oluşu, jeopolitik konumlar,

**Teknolojinin
ilerlemesi,
dünya-tarihsel
gelişmeye katkı
yaparken, evet,
kapitalizm altında
örgütlenmişlikten
ötürü işsizliği,
yoksulluğu,
yabancılaşmayı,
ezgiyi daha da bü-
yütür. Ama bunların
sorumlusu teknoloji
transferi değil,
kapitalizmdir.**

savaş tehditleri, sınır ihlalleri, savaşlar... hepsi bu bileşenlere girer.

Günümüzde bilimsel teknolojik devrimin dünyanın çehresinde yaptığı en belirgin değişiklik, üretimin yapısında köklü dönüşümlere yol açmasıdır. Üretim, ulusal kaynaklarla bir ülke içinde sürdürülebilen faaliyet olmaktan hızla çıkmaktadır. Üretim süreçleri

giderek birbirlerine bağlanmakta, dünyasal üretici güçlerin işe koşulması üretim yapabilmenin artık önkoşulu haline gelmektedir.

Bir Japon uçak sanayii yöneticisinin tespiti şu mealdedir: Daha ucuza, daha çok sayıda yolcu taşıyabilecek ve daha hızlı uçabilecek büyük yük uçaklara ihtiyaç vardır. Ancak hiçbir ülkenin sanayii bu teknolojiyi tek başına *ekonomik olarak* üretemez. Bu uçakların yapımı, bütün dünya havacılık sanayiinin işbirliğini beklemektedir.²

“Yalnızca bu devrimci anlamıyladır ki, baylar, ...”

Endüstri devriminin çağırdığı ser-

best ticaret ilişkisi meta dolaşımı düzeyindeki bir serbestleşmeyi anlatır. Bilimsel-teknolojik devrimin gündeme soktuğu küreselleşme süreçleri ise doğrudan üretim düzeyindeki süreçlerin dünyasal mekanda birbirlerine bağlanmasından kaynaklanır.

Marks'ın 1848'de Brüksel De-

mokratik Birliği'nde yaptığı konuşmayı bitiriş cümleleri, günümüzde küreselleşme süreçlerinde alınacak tutuma ışık tutucudur:

“Baylar, sanmayınız ki ticaret özgürlüğünü eleştirirken himayecilik

sistemini savunmak gibi bir niyet taşıyoruz...

“...genel olarak, serbest ticaret sisteminin yıkıcı olmasına karşılık, günümüzün himayeci sistemi de tutucudur. Serbest ticaret sistemi, eski ulusları parçalar ve proletarya ile burjuvazi arasındaki uzlaşmaz karışıklığı uç noktasına iter. Tek sözcükle, serbest ticaret sistemi toplumsal devrimi hızlandırır. İşte yalnızca bu devrimci anlamıyladır ki, baylar, ben serbest ticaretten yanayım.”³★

Notlar:

¹ Doğu Perinçek, Teke tek programı, Kanal D, 26 Şubat 2001

² Kokpit programı, Kanal D, 9 Haziran 2001

³ Karl Marks, Felsefenin Sefaleti, Sol yayınları, s:203-204

Kıbrıs'ta

Sorunu

Yıldırım GİRNELİ

Göçmenler konusu Kıbrıs sorununun önemli bir parçasıdır. TKP'nin sömürgeciliğe karşı mücadelesinin bir parçası olarak Kıbrıs'ta göçmenler konusuna ilişkin önerileri ne olmalıdır?

Kıbrıs'ta göçmenlik sorunun ikiye ayırarak ele almak gerekir. Göçmenliği yaratan birinci neden iki tarafın burjuvazisinin güdümünde yürütülen etnik temizlik hareketleridir.

Etnik Temizlik

Etnik temizliğin birinci aşaması

50'li yıllardan 1974 yılında Türkiye'nin adanın Kuzeyini işgal etmesine kadar olan sürede yaşanan göçleri kapsar. Bu dönemde etnik temizlik Rum burjuvazisi eliyle Kıbrıslı Türklere karşı uygulanmıştır. Bir dizi operasyonla otuz bin civarında Kıbrıslı Türk köylerinden sürülmüş ve Türklerin daha yoğun olarak yaşadığı yerleşim birimlerine göç etmişlerdir. Kıbrıslı Türklerin geriye dönüşünün engellenmesi için 103 köyde yüzlerce ev yakılıp, yıkılmıştır. Bu etnik temizlik, Kıbrıslı Türkleri kanton benzeri toplu yaşanan bölgelerde toplamak isteyen

Türkiye'nin de siyaseti ile denk düşmüş ve hatta bazen provokasyonlarla bu bölgelere göç özel olarak teşvik edilmiştir.

Etnik temizliğin ikinci aşaması 1974 yılında Türkiye'nin Kuzey Kıbrıs'ı işgali ile yaşandı. Çıkartma ile başlayan 20 Temmuz 'Barış' Harekatı ile onu izleyen 14 Ağustos 2. 'Barış' Harekatı etnik temizlik planını uygulamaya koydu. İşgal ordusu, kuzeyde yaşıyan yaklaşık 200 bin Rum'u şiddet yoluyla güneye sürdü ve bugünkü sınırı belirledi. Ateşkesin ardından yapılan nüfus değişimi anlaşmalarıyla güneyde kalan 30 bin dolayındaki Kıbrıslı Türk'ün kuzeye geçişi sağlandı. Kan akıtılarak sağlanan etnik temizlik ve önceden ayrıntılarına kadar planlanmış sınırın zor yoluyla çekilmesi Kıbrıs halklarını birbirinden ayırdı.

Türkiye'den Göç

Göçmenliği yaratan ikinci etmen Türkiye burjuvazisinin sömürge siyaseti uyarınca yürüttüğü Türkiye'den göçmen yollama programıdır. Bu, işgalin etnik temizlik hedefini başarıyla uygulamasından sonra gündeme sokulmuştur. İşgalin hemen ardından başlayarak Türkiye'den adaya yapılan bilinçli nüfus aktarımı bir taşla iki kuş vurmaya hedeflemiştir. Böylece öncelikle hem adada Rumlara karşı, hem de uluslararası arenada kullanılacak bir koz olarak nüfus çoğalması sağlanıyordu. Öte yandan da uzun erimde Türkiye'nin çıkarlarına bağlılıkla-

rına güvenilmeyen Kıbrıslı Türklerin yanında çıkarları Türkiye'nin işgali sürdürmesine bağlı olan bir nüfus çoğunluğu oluşturuluyordu. Bu göçmen aktarma uzun erimde Kıbrıslı Türkleri dış ülkelere göçe zorlaması ile sonuçlandı.

Önce, işgal sırasında 'kahramanlık' gösteren subaylara ve ailelerine, göçe zorlanan Rumların evlerine el koyarak yerleşme hakkı verildi. Bunun ardından onlara vatandaşlık da verildi. Tarihten gelen ganimetçi zihniyet, göz açıp kapanıncaya kadar Rum mallarını yağmaladı. Bu dönemde, savaşa katılmış askerlerin bir kısmı evlenerek Kıbrıs'ta kaldı. Bunu izleyen süreçte, hızla Rumlardan boş kalan konutlara Kıbrıs'taki 'Türk' nüfusu artırmak adı altında Türkiye'den, bedelsiz ev, tarla, ve maaş teşvikleriyle on binlerle nüfus aktarımı yapıldı.

Burada bir hatırlatma yapalım. Kıbrıs'taki Türk kökenli nüfus 1974 yılında 120 bin kadardı. Bu nüfusun yarısından fazlası, işgali izleyen 3-5 yıllık sürenin ardından yurt dışına göçerek adayı terk etti. İşgali izleyen bu dönemde Rumlardan kalan malların yağmalanması tamamlandı ve Kuzey Kıbrıs'ın ekonomisi büyük gerileme geçirdi. Kuzey Kıbrıs, Türkiye'den mali yardımla yaşayan bir düşük gelirli memurlar ülkesine dönüştürüldü. Özellikle genç nüfus adayı terk etti ve gelecek umudunu Avrupa'da aramaya girişti. Günümüzde ise KKTC nüfusu 200 bin kişi. Bu sayılar bile kabaca Kuzey Kıbrıs'a dışarıdan getirilen göç-

Göçmenliği yaratan ikinci etmen Türkiye burjuvazisinin sömürge siyaseti uyarınca yürüttüğü Türkiye'den göçmen yollama programıdır. Bu, işgalin etnik temizlik hedefini başarıyla uygulamasından sonra gündeme sokulmuştur

menlerin sayısının yaklaşık 100 bin kadar olduğunu gösteriyor.

İlk gelenlerin önemli bir kısmı kısa sürede Kıbrıslılaştı. Türkiye sömürgeci siyasetini sürdürebilecek dengeyi koruyabilmek için yeni ama daha dikkatli olarak siyasi eğilimlerine göre seçilmiş yeni bir nüfus aktarma dalgası başlatıldı. Bu süreç ve nüfus aktarımı hala devam ediyor. Kuzey Kıbrıs'ın demografik yapısı kökten değiştirildi. KKTC nüfusunun çoğunluğunu artık Türkiye kökenliler oluşturuyor. Özellikle her seçim döneminde binlerce yeni göçmene hızla vatandaşlık hakkı verilirerek, Kıbrıs'ta yaşayanların siyasi iradelerinin seçimlere yansımaları engelleniyor.

Kaçak işçiler

Devlet teşvikiyle adaya yerleştirilenlerin dışında, Türkiye'den mevsimlik yada kısa sürelerle, kaçak olarak çalışmayı kabul eden binlerce işçi de adaya geliyor. Bu işçiler en kötü koşullarda, hiç bir hakka sahip olmadan, direnmeye kalktıklarında

hemen sınır dışı edilerek, çok düşük ücretle çalıştırılan bir kesimdir. Bu kesim gece yatacak yer bile bulmakta büyük güçlük çekiyor. Ancak Kuzey Kıbrıs'taki ücretleri ve çalışma koşullarını aşağıya çeken bir rol oynuyorlar. Bu kesim Kuzey Kıbrıs'ta asıl olarak yabancı işçi düşmanlığını

azdırıyor.

74 yılında savaş sırasında göçe zorlanan Kıbrıslı Türklere de güneyde bıraktıkları mallara karşılık olarak kuzeyde kalan Rum mallarından eşdeğerde dağıtıldı. Bu arada çok sayıda Kıbrıslı Türk onlarca yıl savaştıkları halde dağıtılan 'ganimetlerden' yeteri kadar pay alamadıklarını, asıl 'ganimetin' iyisini Türk subaylarının ve Türkiye'den getirilen göçmenlerin aldıklarını söylüyorlar. Bu, yeni bir çelişki yaratıyor ve Türkiyeli - Kıbrıslı ayırımını körüklüyor.

İşgalin ardında çok iyi ve önceden planlanmış bir ilhak planı olduğunu ortadadır. Kuzeydeki Rum izleri, yer isimler, duvarlardaki yazılar, köy, kasaba, dağ, tepe isimleri hızla Türkçeleştirildi.

İşgal günü, işgalin ardındaki gizli niyetleri gizlemek ve uluslararası kamuoyunu aldatmak için Denktaş 'zafer tüm Kıbrıslıların zaferidir' diyordu. Ecevit 'Kıbrıs'a, devrilen Kıbrıs hükümetini işbaşına getirmek için geldik', 'Kıbrıs'a demokrasi, barış ve kardeşliği' getireceğiz di-

yordu. Söylenene ve yapılane bak. İşgalden bu yana 'Rumların', 'Türkleri' tehdit edebilecek gücü yok. Yaklaşık 30 binden fazla asker kuzeye, hem de en modern savaş teknolojisiyle yerleştirilmiş durumda. Kıbrıs'a barışı getireceğiz dediler, ancak sömürgeciliği getirdiler.

Tabii ki kapitalizm koşullarında, emek-sermaye kavgasının yürüdüğü bir ortamda hesaplar da hızla bozulabiliyor. Emek-sermaye çelişkisinin varlığında bu plan geriye tepen bir silah şekline de bürünüyor. Hangi amaçlarla getirilmiş ya da gelmiş olursa olsun emekçiler, onların yeni nesilleri, bir süre sonra gittikleri yerde kendilerini o ülkenin parçası haline getirmeye başlarlar. O ülkedeki sınıf mücadelesinde yer almaya başlarlar. İşte o zaman da onları ezen, bölerek çıkarları için kullananın aynı sömürgeci güçler olduğunu anlarlar ve sınıf savaşımı yükselmeye başlar. Bugün kuzeyde ortak sınıf düşmanına karşı ortak sınıf mücadelesinin gerekliliği her geçen gün yükselen bir istem olmaktadır. İşgalci burjuvazinin yıllardır uygulamaya çalıştığı planları da bozacak olan budur.

Marksizm'de göçmenlik konusu

Burada bir ara verip, Marksizm'de göçmenlik konusuna genel yaklaşımına bakalım.

İşgalin ardında çok iyi ve önceden planlanmış bir ilhak planı olduğunu ortadadır. Kuzeydeki Rum izleri, yer isimler, duvarlardaki yazılar, köy, kasaba, dağ, tepe isimleri hızla Türkçeleştirildi.

"Kapitalist gelişme, tarımın geleneksel yapısını çözdükçe, işsizlik ve sefalet yaratır. Toprakten sökülen yığınlar göreceli olarak daha iyi iş ve yaşam koşulları için, başka ülkeler aramaya başlar. Bu, 'toprak sahipliğinin, çiftliklerin (az ellerde) yoğunlaşmasının, tarımda makineleşmenin ve modern tarım sisteminin büyük ölçekli uygulamasının yol açtığı zorunlu göçtür." (K. Marks, Zorunlu Göç, Kossuth ve Mazzini, Marks-Engels Toplu Yapıtlar, İng. basım, c.11, s. 530)

Marks ayrıca eski çağlardaki göçle, kapitalizmdeki göç arasındaki farkı şöyle anlatıyor: "Eski çağlarda nüfus, üretim güçleri üzerine baskı yapıp zorunlu göçle yol açıyordu. Halbuki modern kapitalizmde, zorunlu göç, tam tersinedir ... Burada artık nüfusu yaratan üretici güçlerin eksikliği değil ... nüfusun azalmasını zorlayan, artık nüfusu kıtlık ya da göç yoluyla dışarıya süren, üretici güçteki artıştır. Nüfusun üretici güce baskısı değil, üretici gücün nüfusa baskısıdır." (Marks, agy, c,11, s. 530-532)

Lenin de bu konu ile ilgili, bir

başka yöne vurgu yapıyor: “İnsanları öz yurtlarını terk etmeye yalnızca aşırı yoksulluğun zorladığına, kapitalistlerin göçmen işçileri en utanmazca sömürdüklerine hiç kuşku yoktur. Fakat ancak gericiler ulusların bu modern göçünün ilerici anlamına gözlerini kapayabilirler. Kapitalizmin boyunduruğundan kurtuluş, kapitalizmin daha da gelişmesi ve bu temelde yürüyen sınıf savaşımı olmaksızın olanaksızdır. Kapitalizm, tüm dünya emekçi yığınlarını tam da bu savaşıma çekmekte, yerel yaşamın küflü, kokuşmuş alışkanlıklarını kırmakta, ulusal sınırları ve önyargıları kırmakta, tüm ülkelerden işçileri Amerika, Almanya vb. yerlerde dev fabrikalarda, madenlerde birleştirmektedir.” (Lenin, Toplu Yapıtlar, İng. basım, c. 19, s. 154)

Buraya kadar aktardığımız alıntılarını özetlersek:

1. Kapitalizmde üretici güçlerdeki artış göçe yol açar.
2. Kapitalizm, göçler yoluyla kendi gelişmesini sağlarken öte yanda ulusal sınırları ve önyargıları kırmakta, değişik ülkelerin işçilerini aynı işyerlerinde toplamaktadır. Bu modern göçün ilerici yanını oluşturur.

Daha az gelişmiş bir ülkeden, daha gelişkin bir ülkeye olan göç, ileri ülkedeki emekçilerin o güne kadar kazandıkları yaşam düzeyini, çalışma koşullarını ve ücretleri geri çekici rol oynar. Yeni gelen daima daha kötü koşullarda, daha düşük

ücretle çalışmaya hazırdır. Bu süreç bir yandan ülkedeki sınıflar arasındaki uçurum derinleştirir. Böylece gelecek olan krizde işçi sınıfının savaşımının daha keskin olmasını sağlar.

Ama aynı zamanda, ileri ülke halkında göçmen işçi düşmanlığına da yol açar. Gelen emekçilerle o ülkedeki işçileri birbirine karşı getirir.

Bu da durumdan hem kendi sömürsünü artırmak, hem de sınıf mücadelesini bölmek isteyen egemen sınıfın eline bir koz verir. Sınıf mücadelesini saptırmak için burjuvazi bu kozu duruma göre istediği gibi kullanır.

Buna karşı direnmenin yolu, yeni gelen göçmenleri kapitalizme karşı yürütülen mücadelenin örgütlerinde birlikte örgütlenmeye ve savaşıma yönlendirmektir. Bunun yanı sıra göçmenlere uygulanan sınırlamalara karşı çıkmak, onlara serbest çalışma ve oturma hakkı verilmesi, vatandaşlık haklarından yararlanmalarını savurmaktır. Proletarya enternasyonalizmini ancak bu yolla güçlendirilebilir.

Göç ulusal kültürlerin arasındaki ayrımların azalmasına, ulusçuluğun yıkılmasına da rol açar. Bu anlamıyla da ilerici bir rolü vardır. Bu konuda, göçmen işçilerin gittikleri ülkeye gönüllü asimilasyonu üzerine Lenin’in görüşleri çok önemlidir: “Asimilasyon, yani ulusal özelliklerin soyulması, başka bir ulus tarafından emilmek”...(Lenin, c. 14, s. 27-31) ... “bütün şiddet ve bütün eşitsizlik kalkınca asimilasyon kav-

Daha az gelişmiş bir ülkeden, daha gelişkin bir ülkeye olan göç, ileri ülkedeki emekçilerin o güne kadar kazandıkları yaşam düzeyini, çalışma koşullarını ve ücretleri geri çekici rol oynar.

ramında gerçek olan bir şey kalır mı? ... Kuşkusuz kalır. Kalan kapitalizmin ulusal engelleri yıkmaya, ulusal farklılıkları silme ve ulusları asimile etme yönündeki dünya-tarihsel eğilimdir. Bu eğilim ... kapitalizmi sosyalizme dönüştüren en büyük itici güçlerden birisidir.” (agy)

Somut duruma, somut öneri

Bu genel ilkeleri gördükten sonra somut duruma dönelim. Kıbrıs'ta bu konudaki tutum nasıl yaşama geçecek? Genel hatlarıyla nüfusun demografik yapısının bozulması şikayet edilecek bir durum değildir. Gelen nüfusu ülkedeki sınıf hareketinin özümsemesi ve ortak mücadeleye akıtması gerekiyor.

Kıbrıs'a aktarılan nüfusun büyük çoğunluğu başta Rumların mallarına el koymak için getiriliyor, hatta gelenler kendi yerine geri dönmelerini diye de ev, tarla, geçici bir süre içinde maaş vs. veriliyordu. Rum mallarının taksimi yapılıyordu. Oturma hakkı ve kolay vatandaşlık da süratle yerine getiriliyor. Adap-

tasyon için koşullar sağlanıyor.

Rumların güneye sürülmesi ya da etnik temizlik ana hedefe uygun olarak, planlı olarak uygulanmıştır. Yerinden sürülenlerin geriye dönüşü olmayacaktır temelinde yapılmıştır. Buna uygun bir yöntemle de güneyde kalan Türkler, kuzeye geçirilmiş

ve böylece birbirinden sınırlarla ayrılmış iki parça yaratılmıştır.

Güneyden kuzeye göç eden Türkler de malvarlığını güneyde bıraktı. Rumlar güneyde kalan Türk mallarını ya kullanıma kapadı, ya da kuzeyden geçenlere kira karşılığı - gerçek sahipleri eğer isterlerse iade etmek üzere- kullanıma açtı. Şu an güneyde kullanılan Türk malları için sahiplerinin adına kiralari biriktiriliyor. Sahipleri geri dönmek istiyorsa da -malları zarar görmüş, evleri yıkılmış, yakılmış ise devlet yardımı ile yeniden inşası yani tazmin etme hakkı vardır.

Kuzeyle ilgili olarak ise böyle bir şey söz konusu değildir. Kuzeye gelip evine oturmak isteyen olursa, bırakalım geri dönmeyi hala kuzeye geçip, evini ziyaret etmesine bile müsaade yoktur. Çözülmesi gereken bir durum var ortada.

Komünistlerin tutumu ne olacak?

Bu, Kıbrıs sorununun çözümüyle de bağlı olan bir konu.

Birincisi Kıbrıs'ta İngiliz sömürge döneminden başlayarak 74 işgali dahil etnik temizlik, katliam, korku nedeniyle evinden, işinden olmuş herkese eğer isterlerse evlerine geri dönme hakkı sağlanmalı. Bu olaylarda zarar görmüş herkese maddi ve manevi tazminat ödenmelidir. Evlerine dönmek istemeyenlere de mallarının gerçek değeri ve gördükleri zararlar için tazminat ödenmelidir.

Türkiye'den gelen göçmenlerin durumuna ilişkin olarak bunlardan gönüllü olarak ülkelerine geri dönmek isteyenlere dönüşleri için her tür kolaylık sağlanmalıdır. Geri dönenlere de yerleşim ve çalışma olanakları sağlanmalıdır.

Geri dönmek istemeyip Kıbrıs vatandaşı olarak kalmak isteyenlere ise sahipleri geri dönmek isteyen ev

ve mülklerden çıkarılmalı, onlara gereken yardım, ucuz konut ve iş olanakları sağlanmalıdır. Sahiplerinin geri dönmek istemediği ancak mallarının bedelinin ödenmesini istediği mülklerde oturanlar ya da bu mülkleri kullananlar bu mülklerin gerçek değerini ödemelidir.

Göçmenler konusuna doğru yaklaşımın böyle olması gerektiğini düşünüyoruz. Tabii tüm bunların ön koşulu olarak adada bulunan yabancı askerlerin tümü çekilmelidir.

Göçmenler konusunda doğru tutum, sınıfın sağduyusu ile bu kanayan yarayı uzun erimli çıkarları temelinde çözmesidir. Ancak bu yaklaşım halklar arasında barış ve kardeşliği güçlendirmeye, işçi sınıfının sermayeye karşı savaşımına katkı yapar.★

Mevlana'yı Ziyaret

Dinçer Kaya

Benim ol aşk bahrisi denizler hayran
bana
Derya benim katremdir zerreler
umman bana

Yunus Emre

Bu gürültülü ana caddede turist eş-
yaları satan dükkanların vitrinlerini
seyrederek yürüyorum

Sıcak yaz mevsiminde gökyüzü
üm açık, güneş yakıcı.

Konya'da nereye baksanız karşı-
nıza Mevlana çıkıyor: Mevlana şe-
keri, geçeden Mevlevî külahları,

üstünde Mevlana'nın resmi bulunan
tahta kaşıklar, tabaklar ve bunlar
gibi birçok eşyada Mevlana'yı gör-
mek mümkün; mezar taşları bile
Mevlevî yeşili denilen renge bo-
yanmış.

Mevlana, bu şehrin ruhu olmuş.

Konya şehri düz bir yerde kurul-
muş. Öyle inişli çıkışlı sokakları ol-
madığı için pek karanlık köşeleri de
yok.

Yürüye yürüye sonunda yeşil çi-
nilerle kaplı Kubbe-i Hadra denilen
Mevlana'nın türbesini gördüm. Tam

düşündüğüm gibiydi.

Yaz gelince, Bursa ve İstanbul'daki tarihi yerleri, müzeleri görmek için geziye çıkmıştım. Daha önce de birkaç kez gittiğim Bursa'da Osmanlılığın ilk yıllarına ait eserlere bu defa başka bir gözle baktım. Daha sonra geçtiğim İstanbul'dan Ankara'ya dönerken, trende, kültürümüzün kaynakları üzerine pek çok eseri bulunan Abdülbaki Gölpınarlı'ya rastladım. Tenha olan yemekli vagona tek başına oturmuş, kehribar ağızlığına taktığı sigarasını tütürüyor, bir yandan da önündeki daktilo ile yazılmış yazıları okuyup düzeltmeler yapıyor. (Sonradan öğrendiğime göre, düzeltmelerini yaptığı eser "Mesnevi Şerhi'nin üçüncü cildi olarak çıkacakmış). Birçok kitabını okuduğum Gölpınarlı ile tanışmak istedim. Müsaade isteyip masasına oturdum. Selamlaşıp hal ve hatır sorduktan sonra kendisi ile çeşitli konularda sohbet ettik. Gölpınarlı, sorduğum birçok soruyu aydınlık getirdi. Bu konuşmamıza, son günlerde Bursa ve İstanbul'da gezdiğim gördüğüm yerlerden söz ettim. Beni dinleyen Hoca, "İstanbul'u anlamak için Bursa'yı, Bursa'yı anlamak için de Konya'yı görmek gerekir" dedi. Bursa'yı ve İstanbul'u defalarca gezip gördüğüm halde bugüne kadar Selçuklu Devleti'nin başkenti Konya'yı ziyaret etmemiştim. O gün söz arasında Hoca, Ankara'da bir gün kalacağını oradan da Konya'ya gideceğini söyledi. Bunu duyar duymaz karar verdim. Ben de

Konya'ya gidecektim. Sayın Gölpınarlı ile Konya'yı ve Mevlana'yı bir başka gözle göreceğime hiç şüphem yoktu. Ankara'ya gelişimizden bir gün sonra, sabahleyin otobüse binip Konya'ya hareket ettim.

İşte Konya'ya gelişimin öyküsü...

Etrafı seyrederek Mevlana'ya doğru yürürken aklıma, büyük şairimiz Nazım Hikmet'in Mevlevî olan dedesinin etkisiyle, çocuklukta yazdığı şiir geliyor:

Sararken alınma yokluğun tacı
Gönülden silindi neşeyle acı,
Kalbe muhabbette buldum ilacı
Ben de müridinim işte Mevlana.

Ebede set çeken zulmeti deldim
Aşkı içten duydum, arşa yükseldi.
Kalpten temizlendim huzura geldi
Ben de müridinim işte Mevlana.

Uzaktan müzenin kapısı ve önündeki yeşil gözüktü. Kapıdaki kalabalıktan epeyce ziyaretçi olduğu anlaşılıyor.

Müzenin hemen yanında Üçüncü Selim'in yaptırdığı "Selimiye Camii" var.

Giriş kapısına gelince kapıdaki görevli memura Abdülbaki Gölpınarlı'nın gelip gelmediğini sordum. Hoca ile bugün öğle vaktine doğru müzede buluşacaktık. Kapıdaki memur boynunu bükerek "Vallahi bilmiyorum" dedi, sonra da eliyle, üstünde müdüriyet yazılı, müzenin avlusuna bakın camlı yeri gösterdi, "Buyurun Ahmet Bey'e bir

sorun belki o bilir.”

Gösterdiği yere doğru yürüdüm. Ahmet Bey altmış yaşlarında, çakır gözlü bir kişi. Halinden tavrından müzenin eski görevlilerinden olduğu anlaşılıyor. Hocanın gelip gelmediğini sorduğum zaman ilgiyle baktı, “Gölpınarlı’nın geleceğinden habirim yok. Ama, geleceğim dedi ise mutlak gelir. Buyurun oturun” diyerek yer gösterdi...

Yüzyıllardır toplumumuzu büyük ölçüde etkilemiş iki tarikattan (ötekisi Bektaşilik) birisinin Kâbe’si burası. Anadolu’nun en karışık olduğu Moğol istilası devrinde yaşamış bir ulu kişi, bir büyük şair Mevlana.

Bulunduğumuz yerden müzeyi ziyarete gelen renkli kalabalığı seyredererek Mevlana üzerine okuduğum öğrendiğim bilgileri kafamın içinde evirip çeviriyorum:

Mevlana, diye anılan büyük mu-tasavvıf-şair Celaleddin Muhammed, XIII. yüzyıl başlarında Orta Asya’nın Belh şehrinde doğmuş. Babası, o devirde ‘Sultan-al Ulema’ (Bilgiler Padişahı) diye anılan Muhammed Bahaddin Vele... Mevlana’nın ailesi bazı nedenlerle Belh şehriden ayrılırlar. Ve kona-

göçe sonunda Selçuklu Devleti’nin başkenti Konya’ya varırlar. Konya’da saygı ile karşılanan Mevlana’nın babası, gelişlerinden iki yıl sonra vefat eder ve Konya’ya gömülür... Mevlana, eğitimini önce babasından, sonra da zamanının bilginlerinden alarak tamamlar. Babasının müritlerini de etrafına

toplayan Mevlana, devrin büyük bir bilgini, velisi olarak Konya’da yaşar ve büyük bir saygı görür. Yıllar böyle geçip giderken günün birinde Konya’ya Tebrizli Şemseddin Muhammed adında bir derviş çıkar gelir ve Mevlana ile buluşur. İşte ne olduysa bundan sonra olur. O güne dek ilim ve irfan ile uğraşan, ibadetle vakit geçiren, camide vaaz eden, eli öpülüp duası alınan Mevlana, Şems geldikten sonra artık dersi ve vaazı bırakır, kendini büyük bir coşku ile müziğe ve raksa verir. Mevlana’daki bu değişme, yani ikinci kişiliğin ortaya çıkması yakınlarını şaşırır. Müritleri kendisini eleştirmeye, kınamaya başlarlar. Asıl şimşekleri üzerine çeken de Mevlana’daki bu değişmeye neden olan Tebrizli Şemseddin olur. Sonunda durumun elverişsizliğini gören Şems günün birinde ortadan kaybolur gider. Şems’in ortadan çekilmesiyle şeyhlerinin eski haline döneceğini uman müritleri yanırlar. Mevlana, dış dünya ile ilgisini iyice keser, kimse ile görüşmez. Derken günün birinde Şems’ten mektup gelir Mevlana’ya; kendisinin Şam’da olduğunu bildirir. Mevlana sevinir.

Oğlu Sultan Veled'i kalabalık bir heyetle Şam'a gönderir ve Şems tekrar Konya'ya döner... Şems'in geliş-i ile yine coşkulu müzik ve raks alemleri başlar. Şems, bu gelişinde Mevlana'nın evlatlığı Kimya Hatun'la da evlenir. Ama, Şems'in bu dönüşü kendisi için pek hayırlı olmaz. Şeyhlerini bu adamın etkisinden kurtarmak isteyen Mevlana'nın bazı müritleri bir gün Şems'i pusuya düşürerek öldürürler ve cesedini kör bir kuyuya atarlar. (Bugün Şems'in kabri Konya'da "Şems Makamı" denilen camiin içindedir.) Böylece Mevlana'nın gönül adamı olmasında önemli bir etkinliği olan Şems ortadan tamamen çekilir.

Mevlana, uzun bir süre Şems'in öldürüldüğüne inanmaz. Ama sonra O'nun ölümüne içli ağıtlar söyler. Şems'in ortadan çekilmesinden sonra Mevlana'nın coşkunluk devresi sona erer. Kendisine, eğitimi olmayan, ama iyi yetişmiş bir halk adamı olan Kuyumcu Selahaddin'i halife seçer. Kuyumcu Selahaddin'in ölümünden sonra da büyük eseri Mesnevi'nin yazılmasına en büyük emeği geçen Çelebi Hüsameddin halife olur. Mevlana'yı yazmaya teşvik eden, yolda, belde yanından ayrılmayıp deyişlerini kalem alan Çelebi Hüsameddin'dir. Mevlana, seksen yaşına doğru Konya'da vefat eder. Mevlana'nın, klasik doğu edebiyatında bir şiir türü olan "Mesnevi" adlı hayvan, kuş,

vezir, köylü, halk hikayeleriyle süslü, öğretici-didaktik büyük yapı-tından başka yine yirmibeşbin beyitlik "Divan-ı Kebir" adlı büyük bir yapıtı vardır.

Mevlana'nın yaşamı üzerine bildiklerim kısaca bunlardan ibaretti...

Ne zaman Mevlana'dan söz açılrsa gözümün önüne beyaz giysiler giymiş, başlarında keçeden külah-ları, müziğin sesiyle dönen dervişler gelir.

Sema ederken boyunlarını rıza ile bükmüş, "Haktan alır, halka veririz" diyerek kollarını iki yana açmış, tennurelerini havalandırarak dönen, kah gökyüzüne çıkan, kah yeryüzüne inen bu

dervişler, bana sanki kötülüğün olmadığı, herkesin barış ve huzur içinde dostça, kardeşçe yaşadığı, o masallarda anlatılan insanlar gibi gözükürdü...

Kuşkusuz, Mevlana'yı XIII. yüzyıldaki Anadolu yarattı. Mevlana'nın yaşadığı devirde Anadolu Moğol istilasıyla derinden sarsılmış, ekonomik ve sosyal yapının yavaş yavaş çöküşü ile çıkan sefalet halkın huzurunu ve geleceğe olan umudunu ortadan yok etmişti. Ağır vergiler, kıtlık, kuraklık, salgın hastalık gibi afetlerle ezilen halkta yaşama sevinci diye bir şey kalmamıştı. İnsanlar mağaralarda, kovuklarda yaşıyor, ot yiyerek yaşamlarını sürdürüyorlardı. İşte, Mevlana, böyle bir ortamda, insanla-

rın avutucu telkinlere gereksinim duyduğu bir ortamda yaşadı. Umudunu ve geleceğe olan inancını yitirmiş Anadolu halkı O'nun eserlerinde bağışlayıcı sevgiyi, teselliye ve umudu bulmuştu. Mevlana'nın ünlü:

GENE GEL

Gene gel, gene
Ne olursan ol,
İster kafir ol, ister ateşe tap, ister
puta,
İster yüz kere tövbe etmiş ol,
İster yüz kere bozmuş ol tövbeni.
Umutsuzluk kapısı değil bu kapı;
Nasılsan öyle gel

Türkçesi: A.Kadir – Bugünün Diliyle Mevlana”

deyişi, insanların günahlarından ürkmememizi, insanları günahları içinde sevmemizi öğütlemektedir.

Mevlana, insan ruhunun yücelere çıkması, ‘İnsan-ı Kamil’ olması için birçok hallerden geçtiğini, türlü boyalarla boyandığını bilir. Bir gün önce savaşta en ön sırada olan kişinin ertesi gün geriye kaçabileceğini, bir gün önce geriye kaçan kişinin de bir gün sonra en ön safta dövüşebileceği gerçeğini de unutmaz. Mevlana, insana tekrar fırsat verilmemesinden yanadır. “Gene gel, gene” diye durmadan söylemesi de bundandır. Mevlana, insanlar arasında dostluk, kardeşlik ve sevgi bağlarının kurulması için ateşten bir dille konuşur.

Hani bazen yüksek tepelerden

verimli ovaları, yemyeşil vadileri, gökyüzünün denizle birleştiği masmavi ufukları seyrederken içimize güçlü bir yaşama sevinci dolar; karışımızda büyüleyici, coşkulu, heyecan verici bir manzara belirir. Sanki “Meçhul Diyar” ya da “Tılsımlı Ada”yı seyrediyormuş gibi oluruz: Böyle anlarda bır ferahlık bir genişleme vardır.

İçimizde, yeryüzü, gökyüzü, tüm yaratıklar, tüm evren birlikte nefes alıp verdiğimiz hissederiz. O an gördüğümüz bölük pörçük varlık değil, tüm varlıktır. Böyle anlarda içimizden her türlü korkutucu düşünce uzaklaşmıştır. Artık, denizler tayfun olup köpürse, göklerde fırtınalar kopsa yok olmaktan korkmayız. Çünkü, yok olmak diye bir şey yok, yok olsak da varız. Ne diyor Yunus: “Ölmeden ne korkarsın, korkma, ebedi varsın”.

İşte Mevlana, her büyük şair gibi içi hudutsuz yaşama sevinciyle dolu olarak böyle doruklardan seyretmektedir insanı, evreni.

Mevlana, hudut tanımayan bir varlıktır ve varlıkla beraberdir. Yunus Emre'nin şu şiirinde söylediği gibi:

Yaz yaratıp yer donatan,
Kar yağdırıp su donduran
Yanan kömür, kızan demir,
Örse çekiç salan benim.

Emredip bulut oynatan,
Yerde bereket kaynatan
Elimde kudret şiniği,
Halka ekmek veren benim.

Yere göğe direk kuran,
Bükülmeden dimdik duran,
Denizlere göl çağırın,
Adım Yunus umman benim.

Mevlana, iyiyi, güzeli gerçeği arayanlara müjdelere veren kişidir...

Öğle sonrasının sıcağında bunları düşünürken müzenin kapısından başında beresi, elinde çantası ile gülümseyerek

Abdülbaki Gölpınarlı girdi. Tanıyanlar koşup, 'hoşgeldiniz' demek için davrandılar. Karşı-

layıcılar arasında beni de gören Hoca, kendini şöyle bir geri çekti, gülümseyerek, "Geldin mi yahu?" dedi, "Geldim Hocam, geldim" dedim.

Hocayı, müdüriyetteki camlı bölmeye buyur ettiler, "Nereden bu geliş Hocam? Hiç haberimiz yoktu" gibisinden sözlerle hal hatır sordular, çay ikram ettiler. Çaylar içilip karşılıklı hatır sormalarla, konuşmalar sürerken Hoca'nın müzeye geldiğini duyan öteki görevliler de gelip 'hoşgeldiniz' diyor, elini öpüyorlardı. Bu arada Hoca'nın bazı kişilerle selamlaşması dikkatimi çekti. Elini öpen kişi kendisinden genç de olsa Hoca da onların elini öpüyordu. Mevlevilerde selamlaşma böyle oluyormuş, yani büyük küçük diye bir şey yok, seven ve sevilen var...

Bir saatlik hoşbeşten ve çaylar içildikten sonra Hoca yine çantasını, içinden düzeltmelerini yaptığı "Mesnevi Şerhi"nin üçüncü cildinin müsveddelerini çıkarıp masanın üzerine serdi, tıpkı trendeki gibi çalışmaya başladı...

Abdülbaki Gölpınarlı, ortadan biraz daha kısa boylu, Yaşı yetmişten fazla, ama dinç bir insan. Çalışma yeteneği de çok iyi. Nerede ve hangi koşulda olursa olsun trende, kahvehanede, gürültü, sıcakta, sözün kısası

her yerde çalışabiliyor. Bir delikanlı gibi taradığı bembeyaz saçları ve kısa kesilmiş beyaz sakallarıyla kendisini yolda görenler din işlerinde görevli birisi sanabilirler.

Hoca, arasıra kehribar ağızlığına bir sigara takmak için çalışmasını bırakıyor. Hemencecik söyleyeyim, kendisi iyi bir sigara tiryakisi, bunu, kalın parmaklarında tütünün bıraktığı izlerden görmek de mümkün. Kehribar ağızlığı, parmağında taşıdığı, bal rengi taşına eski yazı ayet kazılı yüzüğü, Altın çerçeveli gözlüğü ve başındaki beresi Hoca'nın dikkati çeken eşyaları.

Hoca, çalışmasına ara verince bende aklıma gelen soruları geliştiren güzel soruyorum:

“Hocam, Mevlana’ya dilinden ötürü bizden çok İranlılar sahip çıkıyor. Mevlana, eserlerini neden Farsça

söyleyip yazmış?”

“O zamanın edebiyat dili Farsça, bu yüzden Mevlana eserlerini Farsça söyleyip yazmış. Mevlana’nın Türkçe, Rumca, Arapça mülemma denilen şiirleri de var, ama bunların sayısı az. Yalnız, Mevlana’nın dili yaşadığı çağdaki halkın anladığı Farsça’dır; Farsça da konuşsa halkın diliyle konuşmuştur Mevlana. Mesnevi tarzında yazmasının nedeni de düşüncelerini halka en etkili bu şekilde anlatabileceği içindir. Eğer halkın başka bir sanat şeklinden anladığını görse o tarzda söyleyip yazardı. Halkın geleneksel ebedi zevkine uyan bir tarzdır bu... Mevlana için gaye sanat değildir, gaye hayattır.”

“Peki Hocam, Mevlana’nın İran edebiyatındaki yeri nerededir? Mevlana, Sadi’den, Hafız’dan ve İran edebiyatının öteki sanatçılarından ne yönde ayrılmaktadır?”

“Mevlana, çok yönlü bir sanatçıdır. Mevlana’da bu saydığın sanatçıların bütün sanat özelliği vardır, ama Sadi, Hafız ve öteki, sanatçılarda Mevlana’da bulunan sanat çe-

şitliliği yoktur.”

“Mevlana ile çağdaş olan Yunus Emre’nin Türkçe söyleyişine ne diyorsunuz?”

“Evet. Yunus, Mevlana ile çağdaş... O’nun meclisinde bulunduğunu da bazı şiirlerinden anlıyoruz Yunus söylemenin yolunu bulmuş. Aslında Yunus Emre’nin şiirleri Mevlana’nın Türkçe tercümesi gibidir. Bizim için önemli bir şey de Yunus’un şiirlerini hece vezni ile yazmasıdır. Türkçe’nin yapısı aruza uymamaktadır.”

Gölpınarlı, Yunus’un Ummi olduğuna inanmıyor “O devirde aruzu bilen birisi cahil olamaz. Yunus, devrinin kültürlü kişilerinden birisidir, ama dehasıyla halka inmesini bilmiş büyük bir sanatçıdır. Yunus, Türkçe’nin en büyük şairlerinden birisi, hatta birincisidir,” diyor.

“Hoca, bazı kişiler Mevleviliği saraya yaslanmış, yüksek tabakaya seslenen, Bektaşiliği ise halka inmiş bir tarikat olarak görüyorlar. Bu iki tarikat arasında bir çelişme var mıydı?”

“Mevlevilik ve Bektaşilik birbirine düşman iki tarikat değildi.

Ayrıca, Mevlana’nın yaşadığı süre içinde Mevlevilik henüz örgütlenmemişti. Mevleviliği örgütlendirenler

Mevlana'nın
oğlu Sultan
Veled ve
torunu Ulu
Arif
Çelebi'dir.
Ama,
Mevlevilik
sonraları vakıf

durumuna geçmiş ve saraydan yardım almıştır. Eh, böyle olunca da az çok saraya bağlı kalınmıştır. Ama Mevlana, yaşadığı süre içinde hiçbir yere bağlanmamıştır. Zaman zaman Selçuklu sultanlarına bile çıkışlar yapmıştır. Selçuklu Devleti de kendisine dokunmamıştır.”

Sözü, Mevlana'nın şiirlerinin Türkçe tercümesine getirdim:

“Bazı kişiler, ‘Mevlana'nın eserleri ancak kendi vezni olan aruzla çevrilir, hece ile serbest nazım ile tercüme edilemez’ diyorlar. Sizce bu görüşler doğru mudur?”

“Hece vezniyle de, serbest nazım ile da ba' gibi çevrilir, çevrilemez diye bir şey yok. Yetenekli birisi çıkar, bu işi yapar.”

Hocanın çalışmasını aksatmamak için başka bir şey sormadım. Yaşı yetmiş geçtiği halde böyle bir enerji ile çalışması gerçekten de övgüye değer. Temmuz ayının bunaltıcı sıcaklığı, ayrıca sineklerin rahatsız edici varlığı bile çalışmalarını aksatmıyor. Önünde müsveddeyi dikkatle okuyor, bazı yerlerini düzeltiyordu.

Mevleviliği bugün için bir irfan zevki olarak gördüğünü söyleyen Hoca yetişmesini, eğitimini, her şe-

yini buraya borçlu olduğunu söylemişti, buraya, yani Mevlana Dergahı'na... Duyduğu bu minnet hissi ve Mevlana'ya olan büyük sevgisinden ötürü O'nun bütün yapıtlarını Türkçe'ye çevirmekle kendini yükümlü sayıyor. Ve bu borcun etkisiyle de acele ediyor.

Hoca, çalışmasına devam ederken kendisinden müsaade isteyip halı, kilim ve çeşitli etnolojik eşyaların sergilendiği bölümü gezdim. Bu bölümde eskiden Mevlevi dervişleri otururlarmış. Bazı odaları eski haliyle canlandırmışlar; man-kenden dervişler Mesnevi'yi okuyorlar filan. Ayrıca, bu bölümde yanyana iki kapı dikkatimi çekti. Bu kapılardan birisinde Abdülbaki Gölpınarlı'nın ötekisinde ise Mehmet Önder'in adları yazılı. Bu iki araştırmacımız bütün kitaplarını müzeye bağışlamışlar.

Bu arada şunu da belirteyim, burası Mevlana'nın hayatta iken kaldığı dergah değilmiş, o öldükten sonra yapılmış. Mevlana'nın yaşarken kaldığı dergahın yeri henüz bilinmiyormuş.

Hocanın yanına döndüğü mde kendisini yine çalışır buldum. Vakıt yavaş yavaş ikindiye

geliyordu. Daha henüz Mevlana'nın huzuruna girmemiştik. Bu arada müzeye yüzlerce ziyaretçi girip çıkmıştı. Bir ara Ahmet Bey:

"Hocam, huzura girmeyecek misiniz?" diye sordu.

Hoca, giriş kapısına şöyle bir baktı.

"Biraz daha tenhalaşsın da öyle gireyim" dedi.

Müzenin kapanmasına az bir zaman kalmıştı ki, Hoca çalışmasını bıraktı, artık iyice tenhalaşan giriş kapısına baktı. Güneşin ışıkları tam karşıdan vurduğu için giriş kapısı tutuşmuş da yanıyormuş gibi kızıl-laşmıştı. Hoca, yavaşça yerinden kalktı.

Mevlana'nın huzuruna doğru yürürken birden değişmişti. Sessiz, düşünceli bir görünümü vardı. İki adım ötesinde kendisini izliyordum. Kapıda, ayakkabılarını bu işlere bakan görevliye verdi. Kendisine uzatılan terliği istemedi. Ellerini edeble önüne kavuşturmuş, başını önüne eğmişti. Sanki, dış dünya ile ilgisi kesilmiş gibiydi. Tam girişte durdu. Sanırım dua okuyordu. Biraz sonra eğildi, secde eder gibi, mermer eşiği öptü, sonra usulca içeri girdi. Hani öyle bir görünüşü vardı ki, sanki kırık notlarla dolu karnesini velisine

getiren mahcup bir öğrenci gibiydi. İki kapı arasındaki girişte tekrar durdu, yine dua etti. Sonra ağır ağır asıl salona girdi. Kadınla erkekli 67 kişi yatıyormuş burada. İçerisi bir renk cümbüşü... Başlarında kocaman kavuklar bulunan sandukaların üzerleri işlemeli rengarenk kumaşlarla örtülü. Salonda, hoparlörden devamlı Mevlevi müziği çalıyor. Bir mezar havası yok burada. Ama yine de gizemli bir hava var. Eskiden sema ayini yapılan bu yerde Mevlana'ya ait giyim eşyaları ile Mevlevi müzik aletleri de sergilenmiş. İçeride bulunan birkaç ziyaretçi ile Hoca arasında bir başkalık var. Onlar merakla eşyalara bakıyorlar. Hoca ise, ellerini önüne kavuşturmuş, başı önüne eğik, etrafına hiç bakmıyor. Burada yatan ölüleri rahatsız etmekten çekinir gibi sessizce yürüyor, her sandukanın önünde saygı ile duruyor, eğilip selam veriyor, dua ediyordu. Hoca, Çelebi Hüsameddin'in sandukasının önünde iyice duygulandı, ağlar gibi oldu. Belli ki, buraya çok şey borçlu. Biraz sonra, Mevlana ve oğlu Sultan

Veled'in sandukalarını n bulunduğu gümüş parmaklığın önüne geldi. Mevlevilerce kutsal bilinen bu gümüş parmaklığın biraz ilerisinde

Mevlana ve oğlu Sultan Veled, birbirinin tıpkısı iki büyük sandukada yatıyorlar. Bu sandukanın üzerlerinde altın simle Arapça yazılar işlenmiş yeşil örtüler var. Bu örtüleri Sultan II. Abdülhamit yaptırıp yollamış. Hoca, gümüş parmaklığın önünde çok duygulandı, yüzünü gümüş parmaklığa sürdü. Bir ara hıçkırarak ağladığını duyar gibi oldum. Sanki Mevlana, kendisini büyük bir acıdan kurtarmış, O'na yeniden hayat bağışlamıştı. Yedi yüz yıl önce sonsuz uykuya dalmış bir insanın gönüllerde böyle yer etmesi sanatının ve kişiliğinin gücünden geliyor. Ölümsüzlük denilen şey de bu olmalı.

Hoca, Mevlana ile oğlu Sultan Veled'in sandukalarının bulunduğu gümüş parmaklığın önünde dua edip tazimlerini sunduktan sonra, Mevlana'nın babası Muhammed Bahaeddin Veled'in tahta işlemeli sandukasının önüne geldi. Burada da dua edip saygı duruşunda bulunduktan sonra yavaşça, geri geri yürüyerek ve her adımda iki yanına eğilip selam vererek sessizce dergahtan çıktı...

Müzenin kapanma saati gelip geçmişti, görevlilerle vedalaştıktan sonra müzeden ayrıldık...

Bizi bilmeyen ne bilsin
Bilenlere selam olsun.★

Doğunun büyük mutasavvıf şairi Mevlana Celaleddin Rumi'nin 727. ölüm yıldönümü (17 Aralık 1273).

Edebiyat tarihçimiz Abdülbaki Gölpınarlı ile Mevlana'yı ziyaret edişimizin öyküsü bu anılarla kendisini anıyoruz.

Dinçer Kaya

DEVLETİN-DİYANETİN ALEVİ-BEKTAŞİLERE HOR BAKIŞI SÜRÜYOR

İsmail Kaygusuz

Alevilik inanç sistemi, aklın yolunda oluşturduğu moral ve adalet-eşitlik kurallarını, toplu tapınma (Cem) kurumlarıyla yaşanan dünyaya uyarlamıştır. Alevilik tarihine, Ortodoks (Sünni) bakış açısından bakıldığında bunları görmek olası değildir. Bu inancın tarihini, Ortodoks İslam'ın zulüm, ve baskısına son vermek için yapılan başkaldırıları, ihtilaller ve kanlı toplumsal mücadeleler oluşturur.

Siyasal İslam'ın yükselmesiyle artan dinci gericilik, Alevi topluma yansımakta gecikmemiştir.

“Biz Alevi İslam'ız”, “Namaz da bizim niyaz da..”, “İslam'ın özü Aleviliktir”, “Gerçek Müslüman biziz.”, “Şeriatı da tarikatı da yerine getirmeliyiz ” benzeri sesler yükselmeye başladı birçok Alevi-Bektaşî sivil örgütleri ve yayınlarında. Sürekli gelenekçi inançsal dogmalar ve efsaneler üzerine temellendirilmiş söylemler öne çıkartılarak, Aleviler tam bir gericileştirme sürecine sokuldu. Bu süreç, Sünnilikle Şiiğin birleştiği şeriat eksenine Alevileri çekme sürecidir. Ne yazık ki, Alevilik temelinde yola çıkmış bazı

Alevi-Bektaşî vakıf ve dernekleri, buna yardımcı olmaktadır. Birçok dernek yöneticileri hizmet bilincini bir yana itmiş, kariyer peşindeler. Bulundukları yeri basamak yaparak bir partiye kapılanmayı ve ticari ilişkilere girerek zenginleşmeyi hedefli-

yorlar...Kısacası bugün Alevi toplumu, sadece Alevi olduğunu söyleyebilmesinin ve her yerde Alevilik konuşuluyor olmasının aldatıcı uyukluğu içerisinde hala başıboş savrulmaktadır.

İşte bu yüzden, Türkiye Cumhuriyeti devleti, bu savrulmayı Sünnileştirilmiş Türk İslamlığı'nda toparlama çabasına girmiştir. Öyleyse, bu durumda neler yapılabilir ve neler yapılmalıdır? İvedi olarak öneriler ve çözümler üretmeliyiz.

Alevi-Bektaşîler toplum olarak, dernekler, kültür merkezleri, cemevleri ve vakıflar biçimindeki tüm örgütlerinin sokulduğu gericileştirme sürecinden çıkarmanın yolları araştırmalıdır. Bu bakımdan, Aleviliğin tarihsel özüne uygun biçimde yeni düzenlemelere ve örgütsel yapılanmaya gitmeleri gerekli görülüyor.

Dernekler, kültür merkezleri ve cemevleri, sadece Alevi sanatçıları çağrılı geceler ve göstermelik '12 Hizmet Cemleri' düzenleme kuruluşları olmaktan çıkarılmalıdır.

Yan kurumlar ya da kol etkinlik-

Sürekli gelenekçi inançsal dogmalar ve efsaneler üzerine temellendirilmiş söylemler öne çıkartılarak, Aleviler tam bir gericileştirme sürecine sokuldu. Bu süreç, Sünnilikle Şiiliğin birleştiği şeriat eksenine Alevileri çekme sürecidir.

leriyle eğitim, araştırma-inceleme ve bilgilendirmeye ağırlık vermelidir. Edebiyat ve sanat (müzik-resim-dans) ve tiyatro etkinlikleri hızlandırılmalı,

Alevi dernekleri, birlikleri ve vakıfları ortak amaca yönelik çalışma ve araştırmaları artırmalı, böylelikle Aleviliğin evrensel kültür tarihine katkıları araştırılıp ortaya çıkarılmalıdır. O zaman bu dernekler, bilim adamları ve araştırmacıları çekecek; siyaset, kültür ve eğitim merkezlerinin kaynaklanma ve ilgi odakları olacaktır. Hepsinden önemlisi Alevi toplumu, kendi tarihini doğru tanıyacaktır. Alevi toplumu kendi gerçek tarihini bilmediği için bugününü değerlendiremiyor, savrulup duruyor.

Alevilik inanç ve toplumsal-demokratik örgütlenmelerine piramidal bir biçim kazandırılması, Alevilerin birliği için önkoşul olmalı. Piramidin tepesinde Hacı Bektaş Dergahı ve dergahın bulunduğu bu tarihsel kent bulunmalı. Uzun devrede, tabandan tavana geniş kapsamlı araştırmalar, inançsal-kültürel etkinlik

Kısacası
bugün Alevi
toplumu,
sadece
Alevi
olduğunu
söyleyebil-
mesinin ve
her yerde
Alevilik
konuşuluyor
olmasının
aldatıcı
uyuşukluğu
içerisinde
hala
başıboş
savrulmakta
dır.

ve çaba-
larla bu pi-
ramit
oluşturula-
bilir. Kısa
dönemde
piramidin
oluşturul-
ması ise te-
peden baş-
layarak
gerçekleş-
bilir. Bir
yayın or-
ganı bu
hizmeti
üstlenerek,
tüm Alevi
kurum ve
kuruluşları
ikna edip
katılım ve

Alevi-Bektaşî inançlı zenginler ortaya çıkıp sorumluluk alma- lıdır

Kökenine yabancılaşmamış, açıkçası
kazanç ve çıkarları için Sünnileş-
memiş, içinden çıkmış olduğu top-
lumun inanç ve geleneksel kültür
öğeleri ve ahlak kurallarına saygılı
Alevi zenginleri bulunduğu inan-
mak istiyoruz. Bu kişiler toplumdaki
bu savrulma ve yalpalamalar hak-
kında kafa yormalı, üzerinde ciddi
ve tarihsel bir sorumlulukla eğilme-
lidir. Türkiye Cumhuriyeti'nin hala
kurtulamadığı Sünni-Osmanlı devlet
anlayışının dayattığı Aleviliği Şii-
leştirme-Sünnileştirme sürecinin
önüne maddi varlıklarıyla, harca-
maları ve siyasal ilişkileriyle set
çekme şevk ve gayreti içinde olmayı
görev bilmelidirler.

Onlara diyoruz ki, vicdanınız ve
cüzdanınızla bu sorumluluğu duy-
malısınız. İlk aşamada:

Alevilik ve felsefesini, inanç ve
toplumsal tarihini akılcı, bilimsel
(yani hurafelere sapmadan, kılıç-
gürz kahramanlıklarından arındırıl-
mış) yöntemlerle incelemeyi üst-
lenmiş bir periyodik yayını (dergi)
teşvik edip maddi destek sağlayabi-
lirsiniz. Laik ve demokratik siyaset
içinde Alevi kültür ve inancı, mü-
ziği, dansı ve Türk-İslam tarihindeki
Alevi hareketlerinin rolü ağırlıklı
programlar yapacak olan bir
RADYO-TV kanalının kurulması
özel girişimini gerçekleştirebilirsi-
niz.

Alevilik inanç, kültür, felsefesi

katkılarıyla Hacı Bektaş ilçesinde,
bir "Alevilik Bilimsel Üst Kurulu"
toplanmasına önayak olabilir. Böy-
lesi bir kurul sürekli ve yoğun ça-
lışmaları ve oluşturacağı alt kurul
ilişkileriyle "Hacı Bektaş Alevilik
Araştırmaları Yüksek Enstitüsü ya
da Akademisi"nin temellerini atma-
lıdır. Özgirişimi, mutlaka Alevi
toplumunu arkasına alacak olan bu
"Alevilik Bilimsel Üst Kurulu" ele
almalıdır. Hazırlayacağı proje çer-
çevesinde devletten destek istenme-
lidir. Proje desteğine olumsuz yanıt
alındığı takdirde ilk genel seçimde,
"Ali'yi seven boş oy kullansın!"
sloganıyla toplu protesto sağlanma-
lıdır.

**Türkiye Cumhuriyeti
devletinin Alevi-Bektaşî
inanç toplumuna tam 74
yıllık borcu vardır.
1926'da Sünni-Hanefî
içtihamı üzerine kurulan
Diyanet, devlet içinde
devlet gücüne erişmiştir.**

ve tarihi vb. üzerinde araştırma ve inceleme yapan bilim adamı ve araştırmacılara yardımcı olur, ürünlerini yayınlaması ve bunların okuyucuya, halka ulaşması süreçlerinde destekleyebilirsiniz.

Bir "Alevilik Bilimsel Üst Kurulu" projesi ve "Heterodoks İslam (Alevilik) Araştırmaları Enstitüsü" kurulması çalışmalarına sonuna kadar yardımcı olur, çalışmaların geniş çapta kamuoyuna duyurulmasını sağlayacak harcamalar yapabilirsiniz.

Aleviliğinizi unutmadıysanız, kendinizi inkar etmiyorsanız, önemli bir inanç kuralımızı anımsatalım: "Keseleriniz söküle Hak yoluna döküle!" Hakkın, yani Tanrının paraya pula ihtiyacı yoktur; o yolda, Alevilik inancında yol alan halkınız, toplumunuz için gösterin cömertliğini. "Şimdiye kadar ne yaptım?" diye de vicdanınıza bir sorunuz! Kendi kendinizle ağır bir hesaplaşmaya giriniz...

Devletin Aleviliğe Hor Bakışı Ağır bir Biçimde Sürüyor

Türkiye Cumhuriyeti devletinin Alevi-Bektaşî inanç toplumuna tam

74 yıllık borcu vardır. 1926'da Sünni-Hanefî içtihamı üzerine kurulan Diyanet, devlet içinde devlet gücüne erişmiştir. Yan kuruluşları ve vakıflarıyla büyüye büyüye 7-8 bakanlığın bütçesine eşit bütçeye sahip olmuş; devletin tam 300 trilyonunu

harcamaktadır. 25 milyona yakın koca Alevi toplumuna ise hiç bir hizmet vermemiştir, vermez de. Çünkü, Türkiye Cumhuriyeti devleti ta baştan Alevilerin farklılığını yadsımış, Alevi toplumunu inançsal değil, ama maddesel varlığıyla benimsemiş ve yararlanmıştır. Bu yararlanmadan, İslam dininde hiç yeri olmayan Diyanet kurumu da payını alıp yüz bini aşan İmam ordusuna yedirmiş ve yedirmektedir. Bu imamlar Alevilerin kestiğini murdar kabul edip yemezler, ama vergilerini çatır çatır yiyorlar.

Devlet, tüm kültür, sanat ve eğitim kurumlarıyla, Alevi tapınma ritüellerini (semahlar - nefesler, musahib ikrarı, Dar çekme vb.) halk oyunu, halk türküleri, köy seyirlikleri, yani zengin folklorik ve teatral öğeler olarak değerlendirerek kutsal içerikten uzaklaştırmayı amaç edinmiştir. Üniversitelerin Halk Dansları, Müzik ve Tiyatro bölümlerinde okutulan, TRT kurumunda gösterimlere giren bu eşsiz kültür ve sanat öğeleri, kaynağına (Alevi inancına) giderek yabancılaştırılmaktadır. Biz Alevi semahının, Alevi müziğinin çağdaşlaşmasına karşı değiliz; sah-

nelerde bir *Turnalar* veya bir *Tokat Semahı Balesi* hayallerimizi süsler. Adı geçen kurumlarda halk oyunu ve halk türküleri olarak kullanacak geniş geniş yararlanacaksınız, ama kaynağını yani Alevi inanç ve felsefesini anlatmayacaksınız, karşısında olduğumuz budur.

İlahiyat Fakülte-lerinde Ortodoks İslam(Sünnilik) dışında, bir Heterodoks İslam (Alevilik) bulunduğuna dair tek söz etmezseniz, felsefe bölümlerinde İslam felsefesi olarak İslam'ın en gerici filozofu Gazali'nin yorumlarından başkasına

yer vermiyorsanız; o zaman siz Aleviliği yadsıyor ve İslam tarihi içerisindeki Heterodoksizmi (yani aykırı inanç ve düşünce akımını, yani Aleviliği) yok sayıyorsunuz. (Osmanlı'nın medreselerinde bile, halife Osman'dan (644-656) 12. yüzyıla kadar Ortodoks İslama karşı, çeşitli adlar altında yükselmiş doksana yakın aykırı inanç ve düşünsel hareketleri anlatan Şehristani'nin *El Milal El Nihal*'i ders kitabı olarak okutuluyordu.) Alevi-Bektaşî kültürünün inanç öğelerini işinize geldiği gibi kullanmaktan çekinmiyorsunuz. Radyolarda, televizyonlarda Alevi semahlarına halk oyunu; duvaz-ı imamları, Ali övgüleri (na'at-ı Ali) ve nefeslerine, "Erzincan'dan, Sivas'tan.. türküler" diyorsunuz. Oysa Mevlevi

semahına oyun, Mevlevi ilahisine Konya'dan bir şarkı hiçbir zaman denilmedi; kutsallıklarına hiçbir zaman dokunulmadı. Neden Süleyman Çelebi'nin *Mevlid*'i okunacağı zaman sunucular, "şimdi filan kişi için ağıt okunacaktır" demiyor? Oysa,

14.yüzyılın başlarında i İslam'a girmiş ve ibadet niteliğine bürünmüş Mevlid okutmanın, Sünni İslam ile gerçekte hiçbir ilgisi yoktur.

Yinelersek amaç ortadır: Alevi inanç ve tapınma öğelerini, halk oyunları, halk türküleri biçiminde

sürekli vurgulayarak özüne yabancılaştırmak, inanç ve kutsallıklarından saptırıp, halk kültürü özelliklerini korumaya alarak kaynağından kopartmak, işte bu öğelerini yitiren Alevilik, o zaman kendine özgü bir Heterodoks inanç olmaktan çıkar ve Alevi kimliğini kaybeder. Devletin istediği Türkmen Sünniliğine (Türk İslamlığına) dönüşme yatağına girer.

Bu sürece ne yazık ki girilmiştir. Biz Aleviliğimize, Kızılbaşlığımıza, yani heterodoks inanç kimliğimize sahip çıkmadıkça süreç hızla ilerleyecektir. Bunun içindir ki devletin Diyanet Kurumu, Aleviliği ne İslam dinini farklı yorumlayan bir inanç sistemi, ne de kitlesel tapınması olan Cem'ini ibadet kabul ediyor; onu yenilip içilen çalgılı-çengili şölen görüyor. Aynı anlayışla

Cemevi'ni de tapınma yeri değil, eğlence evi olarak değerlendiriyor.

Diyanet, 21.yüzyılın başında hala ortaçağ zihniyetini bırakmış değil; Aleviliğin özde ve biçimde Sünniliğe aykırı olduğunu kabul ederek bu inanca saygı göstermiyor. Devlet kuruluşları, Sünni din bilginleri yazar ve tarihçileri, Osmanlı uleması gibi, Alevi inancının (Sünniliğe) aykırılığını eksiklik ve sapkınlık görmeyi sürdürüyor.

Alevi insanı geleneksel bilgi kırıntılarıyla; çoğu okuma-yazmasız ve birkaç nefes ve iki semah bilen ve azıcık saz çalan Dede'lerden, gizli ve korku içinde yaptıkları Cem'lerde Aleviliği öğrenmeye çalıştılar. Aleviler hiçbir zaman ne gerçek Alevilik tarihini, ne Alevilik felsefesini öğrenebildiler. Türkiye Cumhuriyeti yok sayma-yadsıma siyasetinde öylesine başarılı oldu ki, bugün (yol düşkünü çıkarıcı) pekçok Alevi, Aleviliğin Sünnilikten bir farkı olmadığını, "namaz da oruç da bizim, gerçek Müslüman biziz" diyerek bu siyasetle özleşmiş, kendi inançlarını yadsımdan geri durmamaktadır. Türkiye Cumhuriyeti devleti, Diyanet içinden ve dışından Sünni din bilginleri ve İslam tarihçileri vb. aracılığıyla Aleviliği özgün inancından ve tarihsel devrimci, ilerici özünden koparıp, Sünni reformculuğunda (Halk İslam'ı, Türkmen Sünniliği vb.) biçimlendirme gi-

rişiminin tam anlamıyla içindedir. Yaptırdığı araştırma ve çalışmalar bu yöndedir. Az önce sözünü ettiğimiz kültürel ayrıntı önemli bir araçtır ve iyi kullanılıyor. Bazı Alevi-Bektaşî dernekleri ve vakıfları bu girişime ortak olmaktadır. Bu girişimin son aşamasında, yani kendi istediği Aleviliği oluşturduğunda devlet, hem ona Diyanet'te yer verecek hem de okullarda Alevilik dersleri okutulmasına izin. Hatta devlet denetiminde bir Alevi Diyaneti de kurulursa şaşırmayalım.

Türkiye devletinin bu tutumu demokrasi anlayışına kesinlikle sığmaz ve faşizanca bir dayatmadır. Ülke nüfusunun üçte birini oluşturan bir toplumun bin yıllık inancını yok etmeğe yönelik anti-demokratik bir dayatma, bir asimilasyon kalkışmasıdır. Devlet bugün Alevilere rağmen, yani Alevi insanını dışlayarak Alevilik tanımlaması yapmakta ve kendi kafasındaki yaftayı yapıştır-

Devletin Diyanet Kurumu, Aleviliği ne İslam dinini farklı yorumlayan bir inanç sistemi, ne de kitlesel tapınması olan Cem'ini ibadet kabul ediyor; onu yenilip içilen çalgılı-çengili şölen görüyor. Aynı anlayışla Cemevi'ni de tapınma yeri değil, eğlence evi olarak değerlendiriyor.

maktadır kimlik olarak. Dünyanın hiç bir ülkesinde böylesine büyük bir inanç toplumu, yok sayılma gibi bir utancı yaşamamaktadır. Bunun için devletin ve işbirlikçi odakların Aleviliği özünden koparacak, yabancılaştıracak kimlik saptırmasının önünü kesmek için verilecek her türlü demokratik mücadelenin zamanı çoktan gelmiş ve geçmektedir.

Devletin Alevi inanç kimliğimizi ödünsüz kabulü ve demokrasinin gerektirdiği tüm inançsal hak ve özgürlüklerimizi tanıması için hukuksal savaşımları da aralıksız sürdürmeliyiz. Bu mücadelenin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesiyle birlikte, Birleşmiş Milletler Adalet Komisyonlarına kadar ulaştırılması artık kaçınılmaz olmuştur.

Alevilik Eğitime gelince

Alman okullarında Aleviliğin öğretilmesi, Alevilik derslerinin okutulması hakkının doğmuş bulunması bu bağlamda büyük bir önem kazandı. 850-900 bin Türk, Kürt ve Arap Alevi-Bektaşî inançlı topluluğun yaşadığı Almanya'da bu durum arzu ettiğimiz anlamda gerçekleştiği takdirde, Türkiye için büyük utanç olacaktır. Almanya toplumsal barış, demokratik hak ve özgürlükleri adına, pek azı Alman vatandaşı olan bu inanç topluluğunun kimliğine saygı gösteriyor; inanç ve düşünce-sini özgürce ifade etmesini, inancının eğitimini görmesine izin veriyor. Bu eğitimin Alevi toplumu içinden yetişmiş öğretmenler tarafından verilmesi en gerçekçi ve en yararlı uy-

gulama olacaktır. Ancak, eğer Almanya eyaletlerinin bazılarında eğitimin, Alman öğretmenler ya da Türk devletin (dolaylı-dolaysız) kabul edeceği kimseler tarafından verilmesi yönünde bir dayatma geldiği takdirde, kitlesel protestolar yoluyla buna engel olunmalıdır. Çünkü Türkiye Cumhuriyeti Alman devletine gizli ya da açık böyle bir talep götürecektir. Bu talebin gerçekleşmesi devlete, ılımlı ve laik Sünniliği, Alevilik olarak öğretme fırsatını yaratmış olur. Böylelikle yukarıda sözünü ettiğimiz süreç hızlanır...

Burada, genel anlamda Alevilik eğitim ve öğretiminin tasarlanabilir yığın ve yüksek eğitimi üzerinde düşündüklerimizi vurgulamak isteriz:

Yığın eğitimi kitleleri muhatap alır. Alevi-Bektaşî inancı ve kutsallık anlayışı, kurumları, felsefesi; yaşam düzeni, Aleviliğin İslam tarihindeki yeri ve çeşitli adlar altındaki toplumsal devinimlerine ilişkin tüm bilgileri değişik inançlara sahip kitlelere taşınmasına süreklilik kazandırmakla gerçekleşir. Bu bağlamda Aleviliği anlatan tüm görüntülü ve basılı yayınlar, yığın eğitiminin genel çerçevesi içine girer. Ne var ki, kitlesel eğitim asıl karakterini özelde, yani bir plan-program dahilinde ve belirli amaca yönelik, çağdaş eğitim-öğretim yöntemlerini kullanarak (aynı araçlarla) yapılmasında kendisini gösterir. Kısacası Alevilik yığın eğitimi, Hacı Bektaş Veli Dergahı merkezli ve tüm Alevi-Bektaşî kitle demokratik kuruluşla-

rının birliği ya da konfederasyonuna bağlı bir “Alevi-Bektaşî Yüksek Eğitim Kurulu” tarafından hazırlanacak eğitim-öğretim programı sürelî yayınlar ve radyo-televizyon aracılığıyla uygulama biçiminde gerçekleştirilebilir. Ancak bütün bu araç-gereç, iletişim ve insan gücünü kitle eğitimi amacıyla harekete geçirebilmek, Alevî toplum nüfusunun en az dörtte birinin örgütlenmesi veya oluşturulacak girişim gruplarına güvenerek sınırsız mali destek sağlaması zorunluluktur.

Aleviliğin yüksek eğitimi devlet üniversitelerinde ve Alevî-Bektaşî toplumunun yine kendisinin örgütlenerek kuracağı Alevî-Bektaşî Akademisi veya Yüksek Eğitim Enstitüsünde yapılmalıdır. Devlet üniversitelerinde bu eğitimin gerçekleşmesi, ilgili fakülte ve bölümlerde “*Alevilik Felsefesi, Alevilik Sosyolojisi, Alevilik Tarihi ve Alevî-Bektaşî Edebiyatı*” kürsüleri kurulup, bu derslerin okutulmasıdır. Ayrıca Aleviliğin tasavvufî inanç özellikleri, tapınma ve kurumları ise İlahiyat Fakültelerinde “*Heterodoks İslam(Alevilik)*” bölümleri kurulup kürsüler açılabilir. Ama devletin bugünkü Alevilik anlayışı ve siyasetiyle Alevilik yüksek eğitimi uygulamaya girişmesinin Aleviliği hezimete götüreceğini unutmayalım. Türkiye Cumhuriyeti devleti Alevî-Bektaşî kimliğini, Alevî-Sünnî bütünleşmesi çerçevesinde algılayarak kendi yapıştırdığı yaftayla tanımak istediği sürece, Alevî toplumu bu eğitime ilgi duymaz ve asla duyma-

malıdır.

Ama asıl Aleviliğin kendine özgü inançsal, tarihsel ve kurumsal yüksek eğitimi özelde yapılacak olandır ve bu “Hacı Bektaş Veli Eğitim Enstitüsü veya Akademisi”nde sağlanmalıdır. En önemlisi de burada aldıkları eğitimi, öğrendikleri akılcı inançsal bilgileri kendi toplumuna taşıyacak, onlara yolu-yordamı öğretecek; talipleri görüp sorgulayacak, Cem’leri yönetecek eğitmen Dede’lerin yetiştirilmesi gerçekleşecektir.

Aleviliği tanımlama ve diyalog, farklılıkların kabulüyle olmalı

Dinci-milliyetçi yazarlar kitaplarında ve gazete köşelerinde, toplumsal çelişkileri tersinden yorumlayarak, olmazları benzeştirerek ahkamlar kesiyorlar. Osmanlı döneminde “mülhid, rafîzî, kızılbaş” diye nitelenen Alevî-Bektaşîlerle, Cumhuriyet dönemindeki “mürtecileri” aşırı dinci-siyasal İslamcılarını benzeştirmeye çalışanlar var. Gerici Fethullah ışıkcılığı, Babai batınlılığıyla eşleştiriliyor. Tarihsel Kızılbaşlık siyasetini kanlı Hizbullah terörüne benzetenler çıktı. Alevilik üzerine yazdıklarıyla ilgi gören bu yazarlar, bazen bir Hanefî fıkıh bilgini cüppesini giymiş, bazen Emevî-Abbâsî halifesinin askeri kumandanı olmuşlar sanki. Bazıları da bir Osmanlı padişahı ya da sadrazamı gibi değerlendirmeler yapıyor, hatta şeyhülislam yerine geçip fetvalar veriyorlar Alevilik ve Alevîler hakkında.

İşte bu gözlüklerle bakılıyor Ale-

vilîge-Bektaşîliğe, yani Osmanlı şeyhülislamı ve ulemasının görüşüyle algılıyor ve tanımlıyorlar. Alevîliğe ve Alevilere bu bakış ve davranışlarla, tam anlamıyla bir çağ dışılık ve ortaçağ zihniyeti sergilenmektedir. Resmi çevreler ve destekçileri “Alevilik ve Sünnilik arasında fark yoktur, hepimiz aynı peygambere, aynı kitaba ve aynı Tanrıya inanan İslam dinine mensubuz” gibi kaba bir çizgiyle yaklaşarak birleştirme, bütünleştirme amacındadır. Alevilik, Tanrı ve Peygamber inancıyla, Kuran’ı yorumlamasıyla (batını anlamda, tevil yöntemiyle) Heterodoks İslam’dır, yani Sünnilik ve Şiîliğe tam anlamıyla aykırı düşer. Bu aykırılık bin yılı aşkın zamandır yaşanıyor. 13 yüzyıllık tarihi yok sayacak hiçbir güç olamaz.

Buna rağmen Alevilerin Diyanet’te temsil edilmesini ısrarla isteyenler var. Oysa öncel sorun Diyanete, Alevilik inancını Heteredoks İslam olarak, İslam dinini Sünniliğe aykırı ve farklı yorumladığını, Tanrı inancı ve tapınmalarının farklı olduğunu kabul ettirmek; bunun mücadelesini yapmaktır. Gerçek laikliğe aykırı olan Diyanet İşleri’nin varlığıyla, kendine gizli resmi din olarak Sünniliği (Hanefiliği) seçmiş olan Türkiye Cumhuriyeti’ne, “Alevi-Sünni bütünleşmesi, Türk-İslam sentezi, Bektaşî Alevileri ya da Alevi Bektaşîleri, Türk İslam’ı vb.” kavramları içinde Aleviliği, Sünnilik veya Caferî Şiîlik dairesi içinde görmeyi terk etmesini; Alevilere Osmanlı’nın yaptığı gibi “mülhid,

rafizi-kızılbaş”, yani dinden çıkmış, sapkın, ana-bacı tanımaz gözüyle bakmamasını kabul ettirmektir.

Açık söylemek gerekirse Türkiye Cumhuriyeti’nin Heterodoks İslam’a, yani Alevi-Bektaşîliğe ilişkin siyaseti Osmanlı’dan farklı değildir; farklılık kullanılan yöntemdedir: Osmanlı sözü geçen kavramlarla Alevi inancını suçlayarak, Ehli Sünnet olmadıkları takdirde inancın mensuplarını (Alevileri) yok ediyordu.

Diyanet, 21.yüzyılın başında ortaçağ zihniyetini bırakıp, Aleviliğin farklı; özde ve biçimde Sünniliğe aykırı olduğunu kabul ve ilan etmeli, saygı göstermelidir. Devlet kuruluşları, Sünni din bilginleri yazar ve tarihçileri, Sünnilik dışındaki bütün din ve inançlara eşit gözle bakmalı ve farklılığını-aykırılığını eksiklik ve sapkınlık görmemelidir. Bu demokrasinin gereğidir.

Avrupa Birliği’ne girme bu anlayıştan geçer...

Diyalog İnançları Birleştirme Değil, Farklılığını Kabul Ederrek Uzlaşmaktır

2000 Mayıs’ı içinde İstanbul’da, Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne adaylığına ilişkin olarak Diyanet İşleri Başkanı’nın katılıp başkanlık ettiği, “Din Şurası” ve Tarsus’ta “Dinler Toplantısı” yapıldı. Tarsus’ta çok önemli görüşlerin altına imzalar atıldı. Bunlardan biri oldukça önemliydi:

“Dinler arası diyalog, dinleri birleştirme veya bir potada eritme faali-

Alevilerin Diyanet'te temsil edilmesini ısrarla isteyenler var. Oysa öncel sorun Diyanete, Alevilik inancını Heteredoks İslam olarak, İslam dinini Sünniliğe aykırı ve farklı yorumladığını, Tanrı inancı ve tapınmalarının farklı olduğunu kabul ettirmek; bunun mücadelesini yapmaktır.

yeti değil, farklılıkları koruyarak, zorlamaya gitmeden, hoşgörü ve anlayış içerisinde meseleleri konuşma, müzakere etme ve işbirliği yolları arama gayretidir...”

Aynı çabanın İslam içindeki Sünni-Şii ve Alevi inançları için de gösterilmesi gerekmez mi? Tarsus'ta bu görüşün altına imza atan Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Nuri Yılmaz, İstanbul'daki toplantı sırasında bir röportajda sorulan “Alevilikle Hanefilik, Şafiilik aynı mı?” sorusunu, “farklılık ayrıntılardadır. Esasta bir fark yoktur” diye yanıtlıyor. Farklılığın korunmasına saygılı olmak bir yana, 1300 yıldan beri süregelen farklılıkları bile yadsıyor. Diyanet bu anlayışından derhal vazgeçmelidir. Hanefi mezhebine hizmet veren bir kurum olarak bütünleştirme-birleştirme ya da Sünnilik potasında eritme uygulamasına girmeden, farklılıkları koruyarak, Alevi-Bektaşilerle aynı diyalogu kurmalıdır.

Diyanet, 21.yüzyılın başında ortaçağ zihniyetini bırakıp, Aleviliğin farklı; özde ve biçimde Sünniliğe aykırı olduğunu kabul ve ilan etmeli, saygı göstermelidir.

Alevilik Düşünce, İnanç, Yaşam Felsefesi ve Demokrasi Bağlamında Önerilerimiz

Avrupa Birliği (AB) resmi adayı Türkiye Cumhuriyeti, gerçekten tam anlamıyla demokratik ve laik devlet

karakterini kazanmak istiyorsa, her şeyden önce inançlardan elini çekmeli, ayrıca **Devlet Aleviliği** yaratmaya girişmemelidir. Türkiye toplumunu oluşturan tüm halkların inanç ve düşünce özgürlüğüne saygı duyulmalı ve bu özgürlükleri kullanmaları mutlaka sağlanmalıdır. Demokrasi ve evrensel insan haklarının gereğidir bu. Avrupa Birliği'ne katılmanın yolu ancak bunlarla döşenebilir. Zaten Kopenhag Kriterleri'nin içeriği de bunlardan oluşmuyor mu?

Alevilik düşünce inanç, yaşam felsefesi ve demokrasi bağlamında önerilerimiz şunlardır:

Devlet, Diyanet İşleri Başkanlığı'nı belirli bir zaman dilimi içerisinde aşama aşama lağvetmeli, merkezi hiyerarşiyi kaldırmalıdır. Diyanet kurumu olduğu sürece, Türkiye Cumhuriyeti gerçek laik bir devlet değildir. Çünkü Sünnilik, devletin yapısı içinde resmi din görünümün-

dedir.

Gerçek laik bir devlet yapısı ve toplumsal ilişkileri ağı yaratabilmek için en az şunlar sağlanmalıdır:

- Cemler ve öteki Alevi inanç kurumları, davranış biçimleri üzerindeki tüm yasaklar, baskı ve tehditler kaldırılmalıdır. Cem ve kültür evleri açılmalıdır.
- Tüm devlet-din ve eğitim-din birliği kaldırılmalıdır. Devletin eğitim sistemi içindeki imam hatip okulları ve yüksek din enstitüleri kapatılmalı, devlet okullarında din dersleri kaldırılmalıdır. İsteyen dinsel çevre, belirlenecek yasal koşullara uyarak kendi okullarını açabilmelidir.
- Devletin açık veya kapalı resmi dini olmamalı, nüfus kağıdına otomatik olarak “İslam” yazmak gibi uygulamaları kaldırılmalıdır.
- Her çeşit düşüncenin, bu arada dinsel inançların da önündeki yasal engeller kaldırılmalı, dinsel inanç özgürlüğü getirilmelidir. Ancak gerçekten laik bir devlette bunun ayrılmaz bir parçası olarak din karşıtı ve ateist düşünce özgürlüğü de

sağlanmalıdır.

- Dinsel örgütlenmeler, camiler, cemevleri vb., yalnızca inananların mali katkılarıyla yaşamalıdır. Din görevlileri, hizmet verdikleri bölgenin inananları tarafından seçilip göreve getirilmeli ve ücretleri de onlar tarafından karşılanmalıdır.
- Alevi inanç ve geleneklerini aşağılayıcı saldırılar, yalan ve iftiralar en ağır cezayı gerektiren insanlık suçları sayılmalıdır.
- Alevilerin cenazelerini kendi törelerine göre kaldırmalarının önündeki her türlü engeller kaldırılmalıdır.

Tüm bunların gerçekleştirilmesi, eğitim ve öğretim sisteminin Sünni vurgudan kurtulması ve tüm kitapların yalanlardan arındırılması için, gerçekten laik ve bilime dayalı bir eğitimin yerleşmesi için; Alevi toplumu ve sivil örgütlenmeleri olarak, sosyalistler, ilerici aydınlar ve insan haklarına saygılı ve demokrasiye inanan demokrat yurtseverler olarak hep birlikte, toplu mücadele vermemiz gerekiyor.★

İran Komünist İşçi Partisi

3. Kongre **Açılış** **Konuşması**

Mansur HİKMET

Sayın okuyucularımız, yayınıımızda bundan sonraki süreçte olanaklarımız elverdiği sürece dünya komünist ve devrimci hareketlerinin yazı, sunum ve belgelerine yer vermeye çalışacağız. Bir kavram olarak küreselleşmenin çok tartışıldığı bu süreçte dayanışmayı ve mücadeleyi küreselleştirmenin de temel bir gereksinim olduğunu düşünüyoruz. Bu sayı ve gelecek sayı doğu komşumuz İran'ın muhalif hareketi İran Komünist İşçi Partisi'nin belgelerini sunacağız. Bu sayıda İKİP lideri Mansur Hikmet'in kongreyi açış konuşmasını sunuyoruz. İnanıyoruz ki yeni bir enternasyonal komünist hareketlerin farklılıklarını özgürce ifade edebildiği bir kardeşlik ortamında yükselecektir. Doğa, Toplum, Düşünce.

Önceki kongrede, açış konuşmasında durumun değişmekte olduğunu, Parti'nin de kendini buna hazırlaması gerektiğini söylemiştik. Parti'yi bir trene benzetmiştik (bu benzetme daha sonra daha ilginç biçimlere büründü), kalkmak üzere olan bir tren, az sonra istasyondan ayrılacak, dolayısıyla yolcuların az sonra görecekerlerinin o anda gör-
düklerinden çok farklı olacağını dile

getirmiştik. Görüntüler büyük ölçüde değişecekti. İki yıl önce "Parti yeni bir yöne gidiyor" demiştik, ta-
nınmayacak biçimde değişeceğinden söz etmiştik. O kongrede değişmekte olan bu duruma uygun olarak bizim de değişmemiz gerektiğini söyledik. Bizim hareketimizin temel öğelerinden biri kendimizi dönüştürebilmektir. Daha sonra temelde bir şeyi dönüştürebilmek için niçin önce

kendimizi dönüştürmemiz gerektiği, niçin yalnız değişik bir komünizmin başarı şansı olduğu konusuna geleceğiz. Biz temelde bu dönüşümün doğrultusunda devinmekteyiz, bu kongreler bu dönüşümün bayraklarını yükselttiğimiz, yolumuzun yönünü çizdiğimiz, yolumuzu sürdüreceğimiz uğraklardır.

Biz önceki kongrede durumun esaslı biçimde değişeceği öngörüsünde bulunduk, durum değişti de. Bu dönemi ne Hatemi dönemi, ne Birlik Güçlendirme dönemi, ne Reform dönemi olarak adlandırabiliriz, bu dönem İşçi-Komünist Partisi dönemi idi. Kime sorarsanız sorun size son iki yılda İran siyasal coğrafyasında gerçekleşen en büyük olayın Komünist İşçi Partisi olduğunu söyler. [Parti] İran coğrafyasında yoktu, siyasal denklemlerinde yoktu, şimdi var. Vilayet-i Fakih sorunu yoktu şimdi var, İstihbarat Bakanlığı sorunu yoktu şimdi var, ülke içindeki izinli aydınların sorunu yoktu şimdi var. Bütün eski denklemlere bir başka şey eklendi, o da İşçi-Komünist Partisi'dir. Önceki kongrede yurt içi ve yurt dışının bağlantılı olduğunu söyledik, "yurt içinde bir harekete dönüşmeniz için Parti üyelerini hava yoluyla İran'a göndermenize gerek yok" dedik. Dediğimiz oldu. Bugün Komünist İşçi Partisi'nin yurt içindeki konumu yurt dışındakinden daha önemli, daha belirgin, daha güçlüdür. Bunu yalnızca istatistiklerle gösteremezsiniz, gidip İran'ın siyasal haritasında Parti'nin yerine bakabilirsiniz, so-

kaktaki vatandaşa sorabilirsiniz, Kürdistan valisine sorabilirsiniz, falanca sözümona reformcu yayın organının editörüne sorabilirsiniz, cuma hutbesine giderken Hameneyi'ye sorabilirsiniz Parti'nin konumunu. Onlar size bu son iki yılda manzaranın gerçekten değişip değişmediğini söyleyecekler. İki yıl önce "biz yurt dışında konumlanmış bir hareketiz, İran'da durum değişiyor, İran çapında toplumsal bir parti olmak için hazırlanmalıyız" diyen Komünist İşçi Partisi şimdi dönüp "biz İran'da tanınmış, nüfuzu, birçok üyesi olan bir partiyiz" diyebilir. Böyle bir parti yaratmamız gerektiği önceki kongrenin kararıydı.

Söylediğim gibi manzaralar büyük ölçüde değişmiş durumda. Soru şu: Biz de bu değişime uygun olarak dönüşebildik mi? Bana göre bu kongre hala bir bakıma kendimize ilişkindir. Bize ve bizden beklenen görevi yerine getirebilecek ölçüde değişebilmemize ilişkin bir kongredir. İKİP ardındaki gemileri yaktı, bu partiyi artık İran solunun on yıl-

**İlk yapılması
gereken bu
kurtarıcının
kendisini
özgürleştirmektir.
Önce özgürleştirecek
olanı özgürleştirmek
gerek, önce bu öğ-
retmenin kendisine
öğretmek gerek.**

larca içinde hapis olduğu güçsüz, etkisiz, soyutlanmış kalıba sokamazsınız. Bu partiyi biz bıraksak bile Tahran'da, Tebriz'de, Reş'te, İsfahan'da sözümüzü söylediğimiz kişiler şubelerini açarlar, bizi beklemeler bile. Ben ve siz bu partinin kapısını kapamak istesek bile Komünist İşçi Partisi İran'ın önümüzdeki huzursuzluklarında ortaya çıkacaktır. Parti'nin ardındaki köprüler yıkılmış durumda, bu parti yalnızca ilerlemeli. İlerleyebilmesi için bu kongrede toplananların yeni bir bakışa, kendilerine ve görevlerine iliş-

kete bakarak bundan emin olduk: İlk yapılması gereken bu kurtarıcının kendisini özgürleştirmektir. Önce özgürleştirecek olanı özgürleştirmek gerek, önce bu öğretmenin kendisine öğretmek gerek. Bu hareket 1978 yılındaki cüssesiyle bir yere varmaz, o bünyeyle bir şeyi değiştiremez. Toplumun ortasında kendi başınadır, etkisizdir, marjinaldir. Yerine karar verilir, yazgısı belirlenir, her seferinde tarihsel uğraklarda kurban edilir. Kurtarıcı olmak isteyen, öğretecek olan, aydınlatacak sol önce kurtulmalı, özgürleşmeli, ay-

kin yeni bir çerçeveye gereksinimleri vardır. Bu kongre bu bakışın oluşması yolunda bir itki yaratabilirse, bizi üzerinde bulunmamız gereken yola sokarsa, bildirgeleri ve bildirileri sayısı bir elin parmaklarını geçmezse bile başarılı bir kongre olmuştur demektir.

Söylediğim gibi, konu biz ve geçirmemiz gereken dönüşümlerdir. Bakınız, komünizmi her zaman, her yerde dünyanın, insanların kurtarıcısı olarak tanıtıyoruz. İşçi sınıfının öğretmeni, yeni düşünceler getiren toplumun öğretmeni, aydınlatıcı olan, kurtarıcı olan parti, özgürleştiren. Bu işin içinde olduğumuz son 25, 26 yılda (kimilerimiz daha da uzun süredir bu işin içindeler) bunu öğrendik, sonra da "sosyalist" dünyaya, uluslararası "komünist" hare-

dınlanmalı, eğitilmeli. Bu bizim yirmi kaç yıldan beri başlattığımız bir süreçtir. Bugün, bu sürecin sonundan, kendi zamanında hengameli, inişli çıkışlı bir ölüm kalım, mücadele, etkinlik, yayın ve koşuşturma seyri olan bu hareketin geçmişine bakıldığında kimi örneğe rastlanır. Belli bir komünizmin İran'da nasıl oluşmaya başladığı görülür, kendini yeniden tanımlayıp, komünizm değil de komünizmin çarpıtılması ve yenilgisinin ürünü olan mirastan kendini nasıl kurtardığı, kendi yolunu nasıl açtığı görülür. Gidip dünyayı şimdi kurtarabilmek için yeni bir sosyalizm oluşuyor, gidip insanları aydınlatacak, bir şeyleri kurtarabilecek bir sosyalizm. Biz daha o yolun ortasındayız. Komünist İşçi Partisi bunu ayırt edip bu yolu,

marjinal, komünist olmayan, proleter olmayan, etkinliksiz, hantal, toplum dışı bir komünizmden ayrı-
lup, toplumsal işçi komünizmine, in-
sanların yazgılarını belirlemeye ka-
tılan, erki ele geçirme isteği ve gücü
olan, insanların yaşamlarını değiştire-
bilen bir komünizme dönüşebilme
yolunu, bilinçlice izlemelidir. Bizim
bütün hikayemiz insanların yaşamını
değiştirebilmekle ilgilidir. Kendi
dönemimizin insanının yaşamını de-
ğiştirebilmek dışında hiç bir şey
komünizmin felsefesini açıklaya-
maz. Komünizm ne bir kuramdır, ne
de materyalist felsefenin savı, de-
vamı veya diyalektiği. Felsefe ve
kuramın açıkladığı
gibi her dönem
insanların dünyalarını
değiştirebilme, özgür-
leşme, eşitleşme
çabalarıdır. Bu işi
üstlenmeyen
komünizmin hiç bir
şansı yok. Bunu yap-
mak isteyen komü-
nizm ise öncelikle bu
işin üstesinden nasıl
gelmesi gerektiğini
bilmeli. Güçlenmesini
ne önlüyor, büyüüp
zafere ulaşmasını ne
engellemekte, bunu
bilmek zorunda. Bu
sözlerin hepsi eski
komünizmin çerçeve-
sinde küfür sayılırdı:
“Güç,” “Zafer,”
“Toplumsal yazgısını
belirlemek.” Komü-

nistler bunları yapmamalıydı!
Komünistler gidip kitap ya-
zacaklardı, “düşünce” üreteceklerdi,
siyaseti de görünürde hep
“demokrasi” getirecek olan, ama
asla getirmeyen, toplumun yüzde
doksandokuzu için asla özgürlük
getirmeyen partilere bırakacaktı.
Komünizmi hep marjinal konuşan,
olması gereken bir vitrin, olmaması
kötü olan fakat toplumun ve siyasal
erkin yazgısı konusunda belirleyici-
liği olmayan bir hareket olarak ta-
nımladılar, öyle ki biz erkten ko-
nuştüğümüzda birçok kişi şoka uğ-
radı. İki yıl önce ben Almanya’da
bir gazeteye üç milyon kişi eden

Gidip dünyayı şimdi
kurtarabilmek için yeni bir
sosyalizm oluşuyor, gidip
insanları aydınlatacak, bir
şeyleri kurtarabilecek bir
sosyalizm. Biz daha o yolun
ortasındayız. Komünist İşçi
Partisi bunu ayırt edip bu
yolu, marjinal, komünist
olmayan, proleter olmayan,
etkinliksiz, hantal, toplum
dışı bir komünizmden ayrı-
lup, toplumsal işçi
komünizmine, insanların
yazgılarını belirlemeye
katılan, erki ele geçirme
isteği ve gücü olan,
insanların yaşamlarını
değiştirebilen bir komünizme
dönüşebilme yolunu,
bilinçlice izlemelidir.

toplumun yüzde beşiyle erki ele geçiririz dedim de monarşistler olmaz demedi, Amerika olmaz demedi, olmaz diyenler solculardı: Üç milyon kişiyle mi erki ele geçireceksiniz?! Ben bu sayıyı düşürmek istiyorum (salondakilerin gülüşmesi ve alkışı). Bence iki milyonla, bir milyon kişiyle de olur. Niçin olmasın? Olmak zorunda. Ben küçük bir azınlıkla halkın seçimi olan yönetimlerin devrilemediğini duymuştum, ancak sert zorba yönetimler niye düşürülemez? Bu formül de neyin nesi? Niçin ırk ayrımı rejimi militan bir azınlık eliyle düşürülemez? Niçin İşgalci Almanya'yı Fransa'dan militan silahlı bir azınlık dışarı atamaz? Niçin molla yönetimi bir ülkede bir azınlık eliyle devrilemez? Ben "demokratik parlamenter yönetimi azınlıkla devremezsiniz" diye duymuştum. Doğru, ancak gerçekten parlamenter ve demokratikse çoğunluk biz oluruz.

Ancak söz konusu yönetimin kendisi küçük bir azınlığın temsilcisi, geri kalmışlık ve gericiliğin simgesiyse, silah zoruyla ayakta kalabiliyorsa, iki kişiyle de devrilebilirse o zaman devrilmeli. Ancak bizim ayrılmakta olduğumuz solun bir şey yapacağı yok,

kendi yoldaşıyla iyi vakit geçirme peşinde, komünist bir partinin belirli bir uğrakta siyasal erki ele geçirmesi gerektiği tartışmasını yadsımaktadır. Erki ele geçirme nesnel, pratik bir sorundur. Erk "genel olarak" ele geçmez. Bir Çarşamba günü, belirli bir ayda, belirli atmosferik bir durumda belirli bir topluluk gidip ele geçirir erki. Erk hep bizim bilimsel kitabımızın son bölümü olacaksa asla ele geçmez. Gücü ele geçireceğimiz belirli bir zaman belirlemeliyiz. O gün, Komünist İşçi Partisi için önümüzdeki bir, bir buçuk, iki yıl içinde gerçekleşecek olan günlerden biridir, erki biz şimdi ele geçirmesek "yarın döneriz" değil, yarın artık dönemeyiz. Yenilmiş komünizmi bastırıp ezerler. Yenilmiş komünizm evine gidip gazetesini çıkaracak yenilmiş liberalizm değildir, yenilmiş komünizmi otuz yıl ortada görünmeyecek biçimde ezerler.

Bizim bütün hikayemiz insanların yaşamını değiştirebilmekle ilgilidir. Kendi dönemimizin insanının yaşamını değiştirebilmek hiçbir şey komünizmin felsefesini açıklayamaz. Komünizm ne bir kuramdır, ne de materyalist felsefenin savı, devamı veya diyalektiği. Felsefe ve kuramın açıkladığı gibi her dönem insanların dünyalarını değiştirebilme, özgürleşme, eşitleşme çabalarıdır.

Komünist İşçi Partisi ve kongrenin önünde görevini yerine getirmek üzere tarihsel bir fırsat bulunmaktadır, bu kongre ne yapmak istediğini, nasıl yapmak istediğini, son olarak da buna ulaşabilmek için kendimizde neyi değiştirmemiz gerektiğini bize söyleyebilirse başarılı bir kongre olur.

İzlediğimiz yol, yirmi kaç yıldan beri izlemekte olduğumuz, bir baskı grubundan (baskı grubu bile fazla fiyakalı bir sözcük, gerçek şu ki siyasal düzeyde kimse bizim baskımızı duyumsamıyordu), bir komünist siyasal-ideolojik topluktan siyasal bir partiye dönüşme büyüme süreci bilinçlice izlememiz gereken bir yoldur. Kimileri kuramdan siyasete geçişin bir düşüş olduğunu düşünüyor. Arı kuramsal alandan uzaklaşıp pratiğe yaklaştığınız ölçüde düşüymüşsünüz gibi: “Falan kişi eskiden ‘Sol Liberalizmin Anatomisi’ni yazardı şimdiyse yalnızca devirmekten söz ediyor!” Onlara göre bu bir gerilemedir. Bir adım ötede Anatomi’yi yazmayıp yalnızca şiir yazarsan daha da önemli bir kişi olursun! Gerçekte dünya değiştirmek istemeyen, hatta gerçekte dünyayı yorumlamak niyetinde bile olmayan elitist, aydın kültüründe düşünce her zaman eylemden daha önemlidir, düşünsel hareket her zaman pratik hareketten daha üst bir düzeyi temsil etmektedir, düşünsel bir topluluk siyasal partiye hep üstten bakar. Bizim içinse böyle değildir. Komünist düşüncelerden o belirli toplumu, ekonomisini, polisini,

mollalarını, cehaletini, eğitim öğretimini, halkının durumunu dönüştürebilmek aşamasına doğru hareket etmek yukarı doğru bir harekettir. Düşünce eyleme dönüşmeyecekse bence beş para etmez. Sahibiyle birlikte ölür. Öyleyse bizim izlediğimiz topluma, döneminin komünizmine, yanlış yorumlamalara eleştirisini yöneltten komünist aydınlatmacı bir topluluktan bir şeylere el atıp değiştirmek isteyen siyasal bir partiye dönüşme süreci hareketin yükselmesi, ilerlemesidir. Yoldaşlar, “siyasal parti” terimi anahtar sözdür. Yoldaşlar! Biz “siyasal parti” yaratmak istiyoruz, inanın daha yaratmış değiliz, yaratmaktayız. Yirmi kaç yıl önce, etkin olmak isteyen yirmialtı-yirmiyedi yaşında bir komünist olarak hiç bir sokakta, caddede, fabrikada olmayan, yalnızca kendi gerilla birliği (şimdilerde ise silahsız gerilla birliği) içinde bulunabilen dönemin solunun acayip formülleri arasında nasıl yorumladıkları anahtar sözcükler peşinde koşturmak zorundaydım, “revizyonizm” hakkında ne dediklerini bulmak zorundaydım. “Ulusal ve ulusal olmayan” burjuvazi hakkındaki formüllerini bulmalıydım. Bu parolalara bakıp onlarla çalışıp çalışamayacağımı bulmam gerekirdi. Bunlar bir iş yapmak hemen hemen hiç etki yaratmıyordu bende, sadece kendileri gibi konuşmama neden oluyordu. Bugün İran’da yaşamından hoşnut olmayan kişi, “bu bana yaraşmıyor, toplum böyle olmamalı” diyen işçi, “bütün dünyada ben niçin böyle yaşamalı-

Herhangi bir parti bugün altmış milyonluk bir ülkede komünizmi etkin kapısına dayandırır, yalnızca o ülkede değil, Avrupa'nın bir bir bütün başkentlerinde kızıl bayrağı göndere çekerek, bu ülkelerin işçi hareketini yeniden canlandırır, Marksist kuramı yeniden canlandırır, komünizmi Avrupa'nın bütün üniversitelerinde canlandırır.

yım, Fransa halkıyla benim farkım ne" diye soran genç, "bana düşen nasıl bir paydır bu" diyen kadın gidip bir yerlere katılabilmeli, örgütlenmeli, birleşmeli, yarın mücadelelerine, grevlerine, propagandalarına, gösterilerine, ayaklanmalarına başlayabilmelidirler. Ben 79 yılında bunları yapabileceğim bir örgütün olduğunu bilseydim şimdi burada olmazdım. Siz, biz, 79-80 yıllarında kendi hakkında konuşan ve düşünen sol hareketler ve topluluklar yerine katılabileceğimiz radikal siyasal bir partiyi toplumda bulabilseydik devrim hareketine katılırdık, o zaman Humeyni gelmezdi, Hameneyiler gelmezdi, yüz bin idam olmazdı, bu ülkenin kadınlarının bir kuşağı ikinci sınıf vatandaş (ikinci sınıf vatandaş bile fazla iyimser, aşağılayıcı olmayacak bir betimleme nasıl bulunur bilemi-

yorum) olarak yaşamazdı. Bu yirmi yılı aşkın sefalet olmazdı, Komünist İşçi Partisi gibi gidip katılabileceğimiz, mücadeleye

başlayabileceğimiz bir şey olsaydı önümüzde eğer. Ama yoktu, biz de kendimiz yaratmak zorunda kaldık, "manifatura" döneminden başlamak durumunda kaldık. Ancak bunu sonucuna ulaştırmamız gerek, bu, siyasal bir partiye dönüşmelidir. İnsanların yaşadığı sokaklara gitmeli, tüm mahallelerde, köylerde, her

yerde insanların gidip katılabileceği, üyesi olabileceği şubeleri olmalıdır, durumundan rahatsız olan herkes gidip üyesi olabilmelidir, orada oy kullanabilmelidir, silahlanabilmelidir, onun yardımıyla grev örgütleyebilmelidir, onun yardımıyla şu an iş başında olan, parti varsa bir gecede yenilgiye uğratılabilecek zorba burjuva azınlığa hak ettiği karşılığı verebilmelidir. Biz çoğunluğun partisiyiz, çoğunluk bizimle olmasa bile biz çoğunluğun partisiyiz. Çoğunluk niçin bizimle değil? Çünkü bizimle olabilmesine izin yok. Hani insanların seçim yapabildikleri o özgür koşullar? Hani insanların sözlerini söyleyebildikleri o özgür ortam? Biz çoğunluğun partisiyiz, çoğunluğun birleşebilmesini sağlamakla yükümlüyüz. Çoğunluğun üyesi olabileceği örgütü oluşturmakla yükümlüyüz. Çoğun-

luğun onun yardımıyla gösteri düzenleyebildiği veya kızıl ordu oluşturabildiği örgütlenmeyi sağlamakla yükümlüyüz. Biz yükümlüyüz. Şu an kuramsal tartışmaya girmek isteyen buyursun gitsin girsin tartışmasına. Biz kuramla uğraştık, herkesten daha iyi, daha ciddi, buraya varabilmek için, dünyayı değiştirmenin anahtarını bulabilmek için. Bizden sonra bizim tanımadığımız gerçek insanların yaşama süreleri artacak, konutları daha iyi olacak, saygınlıkları daha da artacak, daha mutlu olacakları biçimde topluma müdahale edip onu dönüştürebilen bir hareket yaratmak için. Biz bir “siyasal parti” oluşturmaliyiz. Siyasal parti bu serüvenin ana temasıdır. Bu kongre ve aleni oluşu, bir örnek olarak, bir siyasal parti yarattığımız sürecin bir uğrağıdır. Kongre aleni olduğunda artık bizim değildir. Onlarıdır, dışarıdaki insanlarıdır, onun hakkında yargı bildirenlerindir, onunla ilgili karar verenlerin, onu beğenen veya beğenmeyenlerindir. Parti onların olacak. Biz Komünist İşçi Partisi’ni halka, işçilere veriyoruz. Babamızın mirası değildir. Bu partinin yardımıyla bu kez yitirmekten korunmak isteyenlerindir. Bu kez zamanında orada olmalıyız. Zamanında varıp bu partiyi onlara vermeliyiz. Bu önümüze açılan küçük siyasal bir penceredir, önümüze açılan tarihsel küçük bir penceredir. Fırsatımız sınırlıdır. Gazete’de (*Haftalık Enternasyonal*’de) “bu sınırlı bir fırsattır, bu fırsatı kaçıramız” dediğimde bazı yoldaşlar

bunun moralleri bozabileceği uyarısında bulundular! Ben “sorunu anlayamayabiliriz, işi bozabiliriz, bu fırsatı kaçırabiliriz” dedim. Bence epik olan şey bu fırsata sahip oluşumuzdur. Birileri “Hayır, biz yaparız! Hayır, kesinlikle kazanırız!” diyorsa bence sorunu tam olarak kavramış değildir. “Komünizmin zaferi kaçınılmazdır!” diyorlar. Hayır, komünizmde hiç bir şey kaçınılmaz değildir, gidip işi zamanında, hızlı biçimde, yeterli enerjiyle gerçekleştirecek insanlara bağlıdır. Belirli komünist insanlar, tarihin belirli uğraklarında, belirli istemlere iye olmazlarsa, bu istemin gerçekleşebilmesi için kendilerinde yeterli kapasiteyi, yetiyi oluşturmazlarsa komünizm kaybeder, yenilir. Komünizmi bir ülkede sekiz yıl turizm danışma bürosu gibi ayakta tutamazsınız. Komünizmi bir ülkede bir süpermarket zinciri gibi sürdüremezsiniz. Baskı altındaki ülkelerde olmaz. Ya kazanırsın ya da otuz yılı grevsiz geçirip, insanları ileri geri itip kakabilecekleri biçimde, sermayelerini biriktirebilecekleri biçimde bastırırlar. Onun için bizim durumumuz monarşistlerin, liberallerin veya Hatemicilerin durumu gibidir sanmayın. Ya biz yenmeliyiz, ya da bizi yenerler.

Bu yüzden ben bu kongrenin Komünist İşçi Partisi yaşamının en belirleyici uğrağında gerçekleşmekte olduğunu düşünüyorum. Buradan çıkacak mesaj, buradan çıkacak insanların yanı sıra, insanlara, bu partinin var olduğunu, İran halkının, İran

işçi sınıfının, insan onurunun, özgürlüğün yazgısının Meşrutiyet devriminden bu yana halkı oynatan, diktatörlük üstüne diktatörlük getirmiş olan, kendisine mutluluk ve güvenç getirebilen insanları sefalete sürükleyen bir grup molların, milliyetçinin, kapitalistin elinde olmadığını gösterebilmelidir. Bunların defteri dürülmelidir. Komünist İşçi Partisi bu rolde ortaya çıkabilecek kısa bir fırsata sahiptir. O noktaya gitmelidir. Oraya gitmezse, yoldaşlar, buraya dönmeyecektir! Komünizmin Hint kumaşı olduğu baskı dönemine döner.

Ancak Komünist İşçi Partisi bu görevi yerine getirirse durum yalnızca İran'da değişmez. Herhangi bir parti bugün altmış milyonluk bir ülkede komünizmi erkin kapısına dayandırırrsa, yalnızca o ülkede değil, Avrupa'nın bir bir bütün başkentlerinde kızıl bayrağı göndere çeker, bu ülkelerin işçi hareketini yeniden canlandırır, Marksist kuramı yeniden canlandırır, komünizmi Avrupa'nın bütün üniversitelerinde canlandırır. Günümüz dünyasının siyasal ekonomisinde bizim türden Bolşevik bir parti İran'da, Kore'de, Brezilya'da, Arjantin'de, Güney Afrika'da veya bu ölçek ve önemde her hangi bir ülkede Bolşeviklerin yaptığını bir daha yaparsa dünya haritası bir daha değişir, yine sil baştan. Sorun yalnızca İran değil, Komünist İşçi Partisi kendisine doğru fırlatılmış bu tarihsel görevi elinden düşürmeyecek biçimde yakalama gücüne, bünyesine ve cesa-

retine sahip olup olmadığına karar vermelidir. Yoldaşlar! Yakalamamak ve düşürmemek olmaz, yakalamasak düşer, biter. Kanımca bu kongremizin öyküsü ve partimizin yerine getirmesi gereken yükümlülüktür.

Bence bu doğrultuda epey ilerlemişizdir, şimdiki soldan uzaklığı-mız epeyce fazla. Bu parti ne bizim zihnimizde, ne insanların kafasında, ne de hala kendisini bizimle aynı aileden sayıp bizi öğütleme gereği duyan solun kendi zihninde bu sol ile karşılaştırabilir değildir. Kendinizi onlarla karşılaştırmayın. Kendinizi karşımızda bulunan görevlerle ölçün. Acaba İran'da erki ele geçirebilir miyiz? Nasıl? Hangi mekânizmayla? Acaba komünist bir kabine oluşturmaya yetecek kadromuz var mı? Her sokağa insanları tetikte tutacak bir sosyalist ajitator yerleştirebilir miyiz? Amerika bizim yönetimden hoşlanmazsa ne yaparız, politikamız nedir? Pakistan'ın atom bombası var, ne yapacaktır? Bu soruna yanıtımız nedir? İslamcılar ortadan nasıl def edeceğiz? Eşitliği sağladığımızı bir bildirgede sunmak için ne kadar zaman gerekli bize, bunu gerçekleştirecek gücümüz ne? Bunlar çağdaşlarını, toplumlarını etkilemeye karar vermiş insanların karşısına çıkması gereken gerçek sorulardır. Kendimizi görevlerimizle karşılaştırmalıyız, ardımızda bıraktığımız ve ne yazık ki hala epey yakınlarında olduğumuz kişilerle değil. Hala ne yazık ki bu görevlerimizden çok o sola yakınız. Ancak kanımca

bu kongre atabileceğimiz, başka yere gitmek, başka bir şey yapmak istediğimizi gösterebileceğimiz son adımdır.

Vaktinizi almak istemiyorum. İki bildirmede, Komünist İşçi Partisi'nin Özel Konumu ve Siyasal Durum ile ilgili bildirmelerde bu konuya belirgin biçimde değiniyorum, yalnızca bu kongrenin üzerine eğilmesi gerektiği konunun ana çizgilerini burada çizmeye çalışıyorum.

Yoldaşlar! Biz İran toplumunun tarihinin en belirleyici uğraklarından birinde bulunuyoruz. Hepiniz iş b aşındaki yönetimin yarattığı toplum çapındaki nefretten dolayı düşeceğini biliyorsunuzdur. Siyasal bir boşluk oluşacaktır, bu boşluk toplumun rutinine dönüşmeyecektir, biri bu boşluğu dolduracaktır. Komünist İşçi Partisi ilk kez zaferin eşiğinde duruyor. Bence yüzünü dönüp bu zaferi görmeli, artık geçmişini düşünmemelidir. Bu zafere gitmelidir, siyasal erke gitmelidir, gidip ele geçirmelidir, bunu yapabiliriz. Ancak bu Herkül'e uygun bir iş yoldaşlar! Kesinlikle basit bir iş değildir. Bizden başka türlü önderlik beklemektedir, başka türlü etkinlik, başka türlü propaganda, başka türlü bir varoluş, başka türlü bir enerji, başka türlü bir birlik, bu tehlikeye atılacak kişilerin başka türlü birliğe gereksinimleri vardır. Başka türlü istem ve kararlılık gerektirmektedir. Lütfen, marangoz olmak isteyen, inşaat ustası olmak isteyen, şair olup şiir yazmak isteyen, kitap yazmak isteyen iki yıl sonraya, yenilirsek o za-

mana bıraksın bunu. Şu an Komünist İşçi Partisi yoğunlaşmış siyasal bir güç olarak İran toplumunun ortasına gitmelidir. Toplumu değiştirmektedir. Bence bu işi yapmalı, yapabiliriz de. Heyecan verici olan zaferimizin perspektifi değildir. Çünkü şansımız çok az. Heyecan verici olan şey ilk kez olanaklı olmasıdır. İlk kez sizin yazgınız kendi ellerinizde. İlk kez insanlara yazgılarını kendileri belirlemeleri için yardım edebiliriz. Bu şans küçük olduğu ölçüde heyecan vericidir.

Bu bizim önümüzdeki temel sorudur. Komünist İşçi Partisi'nin gemileri yaktığını söyledim. Bu dev artık o lambaya sokmak olanaklı değildir. Bitti. Komünist İşçi Partisi dışarı çıkmıştır, insanlar görmüşlerdir onu, beklentileri var bu partiden, eleştiriyorlardır sizleri, telefonlara bakın, Tahran'dan arayanların söylediklerini dinleyin. Bu kongre hakkında söylediklerini dinleyin. Bize "ne yapacaksınız?" diye soruyorlar. "Biz İran'da ne yapalım?" diyorlar. "Programınız nedir, alternatif nedir, hangi sloganı atalım, nerede toplanalım?" diye soruyorlar. Yalnızca bunları yanıtlamakla yetinmemeliyiz, Hameneyi Hatemi'ye tokat atmaya karar verdiğinde kentleri her ikisinin elinden çıkarmamız ne kadar sürecek sorusuna da yanıt vermeliyiz. Tahran'da darbe olur sıkı yönetim ilan edilirse Komünist İşçi Partisi bunu yeni bir dönemin başlangıç düdüğü olarak algılamalıdır, insanların ayaklanmasını örgütleyip yöneten parti olmalıdır. Buna hazır-

lanmamız ne kadar sürer? Parti bu iş için zihinsel ve fiziksel olarak ne ölçüde hazırlıklı? Önderliğimiz kendisini ne ölçüde bu kapasiteye sahip olarak görmekte? Bugün insanlar bizi buna yetenekli görüyor, bugün insanlar İran'da üç-dört güçten söz ediyorsa bunlardan biri Komünist İşçi Partisi'dir. İki buçuk yıl önce, ikinci kongrede, biz bunun öndeyişinde bulunduğumuzda kimilerine çok tuhaf geliyordu bu. Şimdi kim Komünist İşçi Partisi'nin İran'daki radikalizmin ışığı, feneri olduğundan kuşku duyabilir? Bakınız, toplum kendi komünizmini bulur, bulabildiği komünizmi bulur. Huzursuzluk dönemlerinde toplum radikal sola gereksinim duyar, yoksun insanın radikal sola gereksinimi var. Bugün bir bayrak görüyor, Komünist İşçi Partisi. İnsanlar bizi bu dönem İran'ın komünizmi olarak seçmişler. Kimse İran'da Komünist İşçi Partisi dışında komünist sol örgüt aramıyor. Komünizm İran'da kendini örgütleyecekse bu partiye gelecektir. Fabrikadaki işçiden, üniversite öğrencisine, okul öğretmene kadar herkes Komünist İşçi Partisi'nin nerede olduğunu sorar kendine. Parti'nin kendisini örgütlemesini bekler. Parti önderliğini, kadrolarını soruşturup bilmek ister. Bu, burada oturanlardan daha büyük genel ölçekte bir harekettir, kendi güçlerini bulur, son iki yılda İran'daki gelişmemiz öylesine büyük çaplı, öylesine şaşırtıcı olmuştur ki artık kimse Parti'nin "yurt dışı" partisi olması sorununu düşünme-

mektedir. Sorun İran'daki bu gücümüze yön verebilmemizdir, sorun İran'daki güçlerimizin yönlerinin ne olduğudur. Şimdi ne yapmaları gerek? Onlar için programımız nedir? Çeşitli sorunlar karşısında nasıl bir tepki göstermeleri gerekiyor?

Yoldaşlar, sözlerimi burada bitiriyorum, kongrenin bu tarihsel yükümlülüğünün ayırına varmasını umuyorum. Görevimizi yerine getirmek için belirli bir tarihsel fırsat yakaladığımızı söyledim. Bu fırsat geçicidir. Liberal partileri, Avrupa'yı, İran'daki Hatemici partileri, "eleştirel düşünürleri" örnek olarak almayınız. Radikal komünizm belirli bir uğrakta zafere ulaşabilir. Bu fırsat İran'da yüzyıl boyunca ilk kez elde edilmiştir, yoldaşlar bu yalnızca İran'da bir şeyler yapmamız için bir fırsat değildir. İran Komünist İşçi Partisi'ni siyasal erkin tarafına dönüştürebilsek, insanlar açısından yönetim İKİP'in elinde olmalıysa, bu süreç başlarsa, o zaman biz dünyayı değiştiririz. Bir yaşam boyu kuramsal tartışma, Marksizm'i savunma bu tarihsel uğrağa ulaştığımızda kılıcımızın elimizde olması içindi. Şimdi geriye dönüp bir şeyleri yaratma zamanı değildir. Gidip bir şeyler yaratmanız için geç. Yaptığınız bu silahla meydana çıkmalısınız, bu silahı biz yirmi yılı aşkın bir sürede yarattık.

Kongrenin kendi görevlerini ayırt etmesini, bizim de kongreden sonra görevlerimizin bilincinde olacağımızı umuyorum. Yoldaşlar! Bizim çalışma biçimimizde, komünist par-

tilerde, özellikle de bizim partide önderlik ve kadrolar belirleyici kategorilerdir, anahtar görevindeler. Bu hareketin ne yaptığı önderliğinin, kadrolarının ne yaptığına bağlıdır. Çünkü biz sınıfın, genel olarak da insanların devrimci partilere öykündüklerini biliyoruz. Çünkü bir hareketin tipinin, biçiminin önderliğine, kadrolarına benzediğini biliyoruz. Öyleyse top hepimizin elinde. Bu hareketin önderliğini, kadrolarını oluşturan biziz, buradakiler ve buranın dışındaki birçok kişi, karar verecek olan da biziz, kanımca Komünist İşçi Partisi'nin buradaki savaşımı da budur. Bu konulara tek tek değineceğiz, özellikle Komünist

İşçi Partisi'nin özel konumu tartışmasına, ben o noktada konuyla ilgili bildirgeye ilişkin konuşacağım. Umarım kongre bu yönde ilerler. Umarım ana sorunlara profesyonelce yaklaşırsınız. Umarım kongreye yükümlülüklerini, bundan sonra Parti'ye vermesi gereken yönü anımsatabiliriz. Yoldaşlar! İşin çetin yanı bu kongreden sonra başlayacaktır, bu kongre doğru yönü göstermiş, yönümüzü doğru olarak tanımlamış olursa işimizi kolaylaştırmış olacaktır. Ancak işin zorluğu gerçekten de bu kongreden sonradır, hepinizin ilgisini bu konuya çekmek isterim. Çok teşekkür ederim. (salondakilerin alkışları) ☆

Doğa Toplum Düşünce

Sanat-Edebiyat Söyleşileri

**Şiir-Yaşam
İlişkisi
Konuşmacı:
Murat KOÇAK**

Tarih: 9 Eylül 2001

Saat: 15:00

Yer: Yeniçarşı cad. çelebi işh.

No:26/5 Galatasaray

Doğa Toplum Düşünce

**Okuyucularımızın
Dikkatine!**

**Büro telefonlarımız
değişti. Yeni
numaralar aşağıda:**

Tel:0212 292 9626

Faks:0212 292 9627

Türkiye Halkının da DNA Analizi Yapılsın!

Salih CAN

İngiliz gazetelerinde yayınlanan bir habere göre, 10 bin kişi üzerinde yapılan DNA analizleri 'beyaz' İngiltere halkının yüzde birinin atasının ya bir Afrikalı ya da Asyalı olduğunu ortaya çıkarmış. Örneğin ailesinin Jamaika'dan gelerek İngiltere'ye yerleştiğini anlatan doğma büyüme Bristol'lü bir İngiltere yurttaşının DNA analizi, bu beyefendinin atasının Kenya'daki Kikuyu aşiretinden geldiğini büyük bir kesinlikle ortaya çıkarmış. Araştırmayı yapan profesör, bu tür bağlantıların çok öncelere dayandığını belirtiyor, göçlerle sa-

vaşlar sonucunda insan topluluklarının birbirleriyle karışmasının "ırk saflığı"na ilişkin tartışmaları anlamsız kıldığını söylüyor.

Bunları şunun için anlattık. Bundan bir zaman önce, bir tarikat mensubuna kan verme bahanesiyle yurtdışına büyük miktarlarda kan örneği gönderilmiş, ırkçı-faşist MHP çevresinden "genetik kodumuzun çalındığına" ilişkin bir yaygara kopmuş ve kan örneklerinin hemen geri getirilmesi istenmişti. Galiba bu kan örnekleri en sonunda hayırlı bir işe yarayabilecek. Her kim yaparsa

dolu insanı, **Türkiyeli** insan çıkmış. (Bu gerçek bir yana, İngiliz profesöre göre İngiltere'nin Cornwall bölgesinde, Galler'de ve Batı İskoçya'da yaşayan ahali, Buzul Çağının

yapsın, sayısı 60 bini bulduğu söylenen kan örneklerinin genetik analiziyle bugünkü Anadolu halkının gerçek atalarının kim olduğu (ya da kim olmadığı) konusu iyice açığa çıkacaktır.

Anadolu halkının genetik analizinin sonucunda azımsanmayacak oranda Ermeni genine, Yunan genine, İranlı genine sahip olduğumuz ortaya çıkarsa ırkçı-şovenistlerin, günün en lanetlenmiş ideolojisi olan milliyetçilikle halkın kafasını ütüleyenlerin suratları eğrilecek.

Gerçekten, bir düşünün, Orta Asya'dan yola çıkan sarı benizli, seyrek sakallı, eksik bıyıklı ve de Çinlilerle akrabalığımızı göstericesine çekik gözlü ve neredeyse köse olan "atalarımız", Anadolu'da kara yağız, kara kaşlı, karagözlü, gür saçlı, posbıyıklı ve kıllı insanlar oluvermişler. Yediklerinden içtiklerinden değil herhalde. Belli ki yerli halklarla, İranlılarla, Ermenilerle, Yunanlılarla, Araplarla, Kürtler ve öteki halklarla kız alıp kız vermişler, karışmışlar. Ortaya bugünkü Ana-

sonlarında Fırat havzasında yaşayan insanların akrabası imiş.)

Anadolu halkının genetik analizi, milliyetçiliğin çanına ot tıkayacaktır. Ermeni düşmanlığına, Rum ve Arap düşmanlığına bilimin yardımıyla vurulan bir darbe olacak, **"halkların kardeşliği-işçilerin birliği"** belgisinin doğruluğunu/güzelliğini biraz daha öne çıkarmış olacaktır.

Genlerdeki zenginliğimizi, emeğin dünya çapında varoluşuyla, "ataları güne yarına sığmazken el kapılarına düşen" işçilerimizin bitmek tükenmek bilmeyen göçüyle birlikte ele aldığımızda bir güzellik daha görüyoruz: Gerçekten, "İşçilerin vatani yoktur." Ya da, nerede karnı doyuyorsa orası **işçilerin vatanıdır.**

Kan bağı, millet, milli bayrak... Sırayla tarihin çöplüğündeki yerini alacak. Geriye dünya işçi sınıfı, onun gökkuşağı rengindeki **etnik kökeni ve emeğin kırmızı bayrağı** kalacak.★

Universalist (Evrenselci) Tarih Anlayışında

Bakış

Dr. Karam Khella

Uzun yıllardır Almanya'da yaşayan Mısırlı tarihçi Dr. Karam Khella Hamburg Üniversitesi'nde "Arap Dünyası Tarihi Dersleri" vermektedir. Almanca yayınlanmış 1 ciltlik "Arap Halkları Tarihi" bulunan Dr. Karam Khella'nın son çalışması, kendisinin geliştirmiş olduğu "Universalist (Evrenselci) Tarih Kuramı" üzerindedir. 1994 yılında "Universalistischen Geschichtstheorie" adıyla Almanca olarak ilk basısını yaptığı bu kitabı daha sonra Arapça ve İspanyolca yayınladı. 1995'te davet edildiği Khartum Üniversitesi'nde konuyu bir yıl ders olarak okuttuktan sonra en geliştirilmiş biçimiyle **Fondement de la "Theorie Universaliste de l'Histoire"** adı altında Fransızca'ya çevrildi.

Kitabın Almanca versiyonunun önsözüne "*Evrensel Tarih Kuramı kışkırtıcıdır; böyle bir teoriye gereksinim var mıdır?*" diye başlıyor Karam Khella ve birkaç satır içinde yine yanıtı kendisi veriyor:

"Güncel yaşamım içerisinde, eğitim ve araştırma alanında meslekten tarihçi olarak sürekli kuramsal sorunla yüzyüze geldim. Tarih biliminin teoriyle yeterince kapatıldığı sanılıyor. Bu alanda tarihsel pozitivizm, neo-pozitivizm ve tarihsel materyalizm akımları var. Epistemoloji (İnsan bilimleri eleştirisi, anlambilim) alanına daha yakından bakan bir kimse, bilimötesi yeniliklerdeki derin krizi, dolambaçlı sözlerle sapmadan tanımak zorunda kalır. Pozitivizm kadar materyalizm de tarih biliminin gelişmesine biraz yardımda bulundu. Ama onlar, etkileme güçleri kadar da tükettiler. Başlangıçta, açıklayıcı örneklemelerle, olaylar ve yayımların yorumlarına ilişkin güvenli bir görüntü ortaya koyuyorlardı. Onlar görevlerini yaptılar ve artık aşıldılar. Bugün onlar tarih biliminin durgunlaşmasından dahi sorumludurlar..."

Yeni teori yokluğunun tarih bilimini krize götürdüğü ve bu yüzden yeni-bilinmezcilik (neo-agnosticisme), kuşkuculuk ya da kötümsercilik gibi sahte kuramların ortaya çıktığını belirttikten sonra sürdürüyor:

"...Tarihsel gerçekliği tanıma olanaksızlığı üzerinde ileri sürülen akademik veya popüler görüş noktalarının her çeşidi, nihilizme (hiçliğe, yokluğa) temel oluyor... (Oysa) bütün bilimler arasında tarih bilimi, özel bir anlam ifade eder. Tarih bir toplumsal hareket biçimidir... Tarih, varlığın (mevcudun) önceden varsayılmasıdır. Tarihsel içeriklerin algılanması ve sunulması, varsayımlar olmaksızın sıraya gelmez... (Ama) tarih sık sık söylendiği gibi geçmişe yapılan bir gezi değildir. Tarih, şimdiki zamandır. Buraya kadar geldik. Nasıl daha daha uzağa gideriz ve ne yapmaya? Ne yapmak gerek? Bunun için bizim yalnızca bilmeye değil, fakat bir tarih algılayışına da gereksinimimiz var. Deneyimler bize, tarihin değil, ama tarihçinin varolduğunu öğretiyor..."

Dr. Karam Khella kitabın Fransızca baskısına yazdığı önsözde tarih-tarihçi ilişkisini biraz daha açıyor:

"Bir üçüncü nokta, tarihin içinde, tarihçinin durumunun ne olduğunu bilmek sorunudur. Acaba tarih maddesi, özne olarak tarihçi ile nesne olarak tarih arasında bölüşülür mü? Öyleyse, hangi ölçü içerisinde tarih nesne olabilir? İşte bu, tarihçilerin bilincine damga vuran bir varsayımdır. Doğru olan, tarihçi mi araştırma ve sunuşuyla aracılık ederek, gerçeği değiştiriyor, yoksa, gerçek mi tarihçiyi? Bu durumda, öznenen özneye doğru bir ilişkinin varolduğu sonucu çıkıyor.

Demek ki tarih bilimi, eylem üzerinde araştırmaya dönmüş bulunuyor. Dördüncü nokta tarihin yapılabiliği problemi. Marksist kö-

kenli Tarihsel Materyalizm özneyi (insanı) tarihe taşıdığı gibi (Marks'ın "Tarihi yapan insan eylemidir" sözünü anımsayalım. Ç.N.), Universalist kuram da 'Tarih insanın ortaya çıkışını, insanın kökenini incelemektir' sonucuna varır..."

Dr. Karam Khella kendi kuramını oluştururken bu bakış açısıyla, bilinen diğer bütün tarih teorilerinin (kuramlarının); Avrupa merkezci anlayış dışına çıkmadığı, Avrupa dışındaki halkların tarih dünyasına girmedikleri gibi, onları aşağıladıkları ve tarihlerini yok saydıkları yönünde bir dizi eleştiri sergilemektedir. Khella'nın bu bağlamda çok haklı eleştirel görüşleri olmasına rağmen, kendisi de genişleyen Arap merkezci dairelerin en dışındakilerinde dolaşmaktadır. Bu yüzden o da Arabizm yayını tam kıramamıştır. İslam imparatorluklarını ve hatta eski Mısır hanedanlıklarını Arap İmparatorluklarıymış gibi değerlendirmektedir. Zaman zaman imparatorluklarla uygarlıkları birbirine karıştırmaktan kendini alamamakta.

Karam Khella'nın Avrupa merkezci tarih bilimi; pozitivism, neo-pozitivism tarih anlayışları ve kullandıkları yöntemler üzerinde yaptığı eleştirilerin ilke olarak tümüne katılmaktayız. Ancak kendisinin de en gelişmiş tarih kuramı olarak kabul ettiği ve hatta yöntemlerine başvurduğu halde Tarihsel Materyalizme yaklaşımını onaylamıyoruz. Kitabın tümünü okuyup Evrenselci (Universalist) tarih kuramının ayrıntılarına girince, Dr. Khella'nın nesnel bakış açısıyla getirdiği yeniliklerden birçoğu, karşısında değil tersine Tarihsel Materyalizme yeni katkılar olarak görülebilirliği anlaşıyor.

1998 yılı Mayıs ayında Avrupa Alevi Gençler Birliğinin Bremen-Salzgitter Çevresi Gençlik kolunun, Bremen Üniversitesinde düzenlediği seminere Karam Khella birlikte çağırıldık. Konu "İslam Tarihi içerisinde Emevi döneminden Şeyh Bedreddin hareketine kadar toplumsal muhalefetin egemenliğe ya da egemenlere karşı direnişlerinde Alevilerin rolü" idi. Gerek seminer boyunca, gerekse seminer dışı sohbetlerimizde, bizim tarihe nesnel bakışımız ve çok sayıda Alevi muhalefet hareketlerine tarihsel materyalizmin yöntemleriyle yaklaşımımız onu rahatsız etmedi, tersine onay gördü. Biz kendisinin evrenselci tarih yaklaşımına, o zaman içinde anladığımız kadarıyla bazı endişe ve eleştirilerimizi belirtmiştik...

Aşağıda Dr. Karam Khella'nın tarih görüşünü açıkladığı kitabının Fransızca versiyonundan (**Fondement de la "Theorie universaliste de l'histoire"**, Theorie und Praxis Verlag, Hambourg, 1996) çevirdiğimiz iki bölümü veriyoruz. Birincisi, Evrenselci tarih görüşünün çok kısa tanımı, gerekliliği, dayandığı temeller, tarihsel kaynaklara bakışı,

güncelleştirilebilirliği vb. üzerinde bazı açıklamaları içeriyor. Tarihsel Materyalizmin eleştirisi olan ikinci bölümün daha iyi anlaşılması ve eleştirisinin dayanaklarını yakından görmek bakımından bu yazıyı öne aldık. Dr.Karam Khella'nın Tarihsel Materyalizmin eleştirisinin eleştirisini yapmak bizi aşar; bu Marksist teoriyi çok iyi bilen yazarlarımızın işidir. Karam Khella dostumuzun kendisine söz verdiğimiz üzere, diğer bölümleri de yayınlamayı sürdüreceğiz. Umarız tarih bilimiyle ilgilenenlerin dikkatini çeker.

İsmail Kaygusuz

Universalisme (Evrenselcilik)

Evrenselciliğe göre bütün tarih, tek tarihsel birlikteliğin bir sürecini sunması anlamına gelir. Evrensel tarih tasarımı, bir bölge tarihinin özelliklerinden sonuç çıkarmaz. Sadece tarihsel disiplinlerde yüksek tarih biliminin görevi, biri ve diğeri arasında, her araştırma alanının sonuçlarından çıkan bütünleşmeyi içerir.

Bölgesel tarih, tarihsel birliktelik süreciyle ilişkili görülmelidir; örneğin, dünya tarihi üzerinde onun etkisi nasıl oldu? Evrensel tarih, daha az bölgesel evrimlerin toplamı olarak algılanmalı; onlar daha çok, karşılıklı etkilenmeleri içerisinde çözümlenmeli. Evrensel tarih tasarımı, yerkürenin yalnızca dairesel parçalarının (les seuls segments du globe) nasıl karşılıklı olarak etkilediğini, onların nasıl kabul gördükleri ya da dışlandıklarını anlatmayı yükümlenir. Bir tarih kuramı girişimi olarak evrenselcilik (üniversalizm) bir lüks değil, bir gereksinimdir. Tepki koymaya, evrenselci görünüm altında (sous l'aspect universaliste) tarihi yeniden yazmaya çok ivedi bir gereksinim var. Bu gereksinim **bü-**

tün tarih, egemenlik ve karşı direnişin tarihidir, denildiği takdirde karşılanabilir.

Marksizm bu sorunu sınıflara bölmeye indiriyor ve ondan, tarihin devinim gücü olarak sınıfların savaşımı (sınıf mücadeleleri) sonucunu çıkarıyor. Feminizm, cinsiyet ya da cinsellik ayırımı üzerinde odaklanmış ve oradan tarihin yürüyüşü başladığı sonucuna varıyordu¹. Tarih süreçlerini adlandırmadan gelen çelişkilerin payı elbette yadsınmamalıdır. Bununla birlikte, adları verilen okulların kesin yanlışı, yayılmacılığı ve boyunduruk altına almayı ya da yabancı egemenliği ve direniş arasındaki çelişkiyi öğrenmede, tarihin gerçek itici (motor) gücünün bir üstün faktör olduğu çıkarsamasıdır. Tarihin tüm dinamizmini belirleyen bu üstün faktörün ters çevriminde, Avrupa merkezci yazarların anlayışı değer kazanır. (Avrupa merkezci ilgi, kolonyalizmi kendi cinayetlerinden ayrı tutma ya da en azından onları göreceleştirmeyi içerir.)

Bölgesel tarih böylece, aynı zamanda tamamlanan ve sonuç alınan

iki görünüşten biri altında oluşur. Birinci durumda, bir toplumsal biçimlenme (une formation sociale), büyümek ve diğerlerini itaat altına almak için örgüt oluştururken, acı çeken insan topluğu, ondan korunmak, kendini savunmak için örgütleniyordu. Sınıfların çelişkisinin, en yüksek ve temel çelişki olduğunu düşünen ve onu mutlak alan Marksizm'in tersine ben burada, sınıfların örgütlenmesinin, başka halkların sömürülmesi ve egemenlik altına alınması (olan) gerçek hedefin zorlanması ve hazırlanmasına hizmet ettiği görüş noktasını savunuyorum.

Marks'ın sömürülen ve baskı gören çalışanlar sınıfı dahi, bir yayılmacı sömürgeci gibi görülmelidir. Marks işçi sınıfını, sadece üretimde ve "aktif işçi ordusu" (buradaki "ordu" terimi askersel değil, endüstriyel söylem olarak anlaşılmalı) ile "yedek işçi ordusu" (bu terim de işsizleri tanımlar) ayırımı içerisinde görüyordu. Tam tersine, Marks'ın "işçi ordusu", askersel anlamda gerçek bir ordu olduğunu söylemek doğrudur, fakat ilkesel olarak savaş amacıyla yeniden üretmek için üretimle meşgul olan, doğrudan savaşçılığı üstlenenler dışında bir ordu.

Bir yanlış anlama olasılığından sakınmak için, "yabancı egemenliği ve direniş" arasındaki çelişkinin bir tek olmadığı, fakat evrenselciliğin en önemli nedeni olduğunun altını çizmek gerekir. Dünya siyasetinde Avrupa (ve daha sonra ABD) aracılığından önce, halklar genellikle karışıklı savaşları sürdürmedi, ancak

mal ve kazançları barışçıl değişim ve dostlukla dengelemeye izin veren iyi komşuluk ilişkileri geliştirdiler. İşte bunun içindir ki, evrenselci görüşün en önemli temeli, halkların tarihsel deneyimlerinin ortaklığıdır². Bir toplumun tarihinin, kapalı bir sistem olarak sunulmasına izin verilmez. 1492 öncesi Amerika için, kıyaslamayla Avustralya ve diğer ülkeler için de ilişki kurmak söz konusudur. Çünkü kıtaların ayrışması hiçbir zaman tamamlanmadı ve özellikle uzun bir sürede de olmaz.

Uzun dönemli süreç

Tarih pozitivizmi, tarihsel tasarımın geçici süre ve uzaklığa ait (spatial et temporel) paylaşımını koşullara bağlıyor. Bütünlüğün anlamı yitirilince, birliktelik içinde düşünme yetisi yok ediliyor. Pozitivizmin sadece kısa dönemli bir tarihi sunmaya gücü yeter. O halde, tarihsel durumun boyutunu yeniden keşfetmek ve uzun erimli bir süreç olarak tarihi de yeniden yazmak söz konusudur.

İnsan nesli toplumsal gerçekliğin içinde doğar. Burada onun özgürlük eylemi halkası (son rayon d'action de liberté) ortadan kaldırılmaksızın daraltılır. Hükmedenler ve hükmedilenler (les dominants et dominés) bu gerçeği paylaşırlar. Tarihin iç dinamizmini daha derinden bir inceleme, kuşakları aşarak, kesintisiz yayılan ve sadece uzun dönemli yeni nitelikler geliştiren gizli süreçleri ortaya çıkartır. Düzenli olayların birikiminden, belli bir yerden başlaya-

rak bölgesel, daha sonra evrensel olarak yayılan yeni bir tarihsel dalga filizlenir.

İnsanlık tarihi, temel çizgilerde çok yüksek derecede, ama bilincimizde tahrip edilen bir süreklilik gösterir. Bizim tarihimizi oluşturan yalnızca bu kesintiye uğramalar ve kopukluklar değildir, aynı zamanda uzun dönemli gelişimler ve sürekliliklerdir. Süreklilik ve durağanlık arasında bir diyalektik bağ vardır. Tarihin yeni niteliklerine geçişi ansızın üretilmez, ancak uzun bir tarih noktasından itibaren oluşur.

Süreklilik nesnel koşullar tarafından belirlenir. O da bir üretim biçimiyle koşula bağlanır. Üretim araçları değişirken, o sabit kalır. Süreklilik, toplumsal sınıfların sürekliliğiyle belirlenir. Sülaleler değişirler. Sınıfların yapılarının sabitleşmesi, yüzyıllar boyunca değişmeden kalır. Süreklilik tarihin durması anlamına gelmez. O, hareketin (eylemin) sürekliliğidir.

Süreklilik, birbirinin tıpatıp aynısı olmayan, ama benzer durumların yeniden üretilmesi, çoğalması anlamına gelir. Değişiklik, farkına varılamayacak kadar çok küçük de kalabilir. O zaman kantitatif (sayısal) değişim, kalitatif (niteliksel) değişikliğe uğrar. Değişim karışık, anlaşılmasa bir biçimde değil, rastlantısal, fakat birbirine bağımlı, gelişmiş bir biçimde tamamlanır. Köylüler ve diğer çalışanlar işçileştirilir (se sont prolétariés). İşçi sınıfı, çalışan nüfusun arasında yeniden oluşur. Viscocité³, sınıfların

bariyerlerini parçalamaz; sınıfsal yapılanmaların birliktelik istikrarını kanıtlayan küçük yer değiştirmeleri gösterir. Bu, mücadeleleri sıraya sokan uzun dönemli süreç içinde gerçekleşir. Egemen olan (le dominateur) ise ordular düzenler. Her meydan savaşı bir yeniliktir. Oraya, ağırlığı olan kişiler katılıyor; ancak onlar yürürlükteki süreçlerin zorunluluklarını kabul ediyorlar. İktidarı elinde tutanlar zorunlulukları yeniden yaratırlar. Ne var ki bu da, önceden yerleşmiş olan durumlar aracılığıyla olur.

Özet: Tarihin uzun dönemli bir süreç olarak sunuluşu

Kısa dönemli olayların ve çağların tarihi, tarihsel sunuşun tamamlayıcı görünüşleridir. Süreklilik, toplumun duraksaması (l'arret de la société) anlamına gelmez, fakat evrim, gelişim ve benzer sıçramaları yayan çizgilerin belirsiz bir anını ifade eder. Bu anlayış, uzun dönemli sürece bağlı tarihsel sunuşun gerekliliği temelini atar. Onun niteliksel değişimine kadar, yüzyıllar ve bin yıllar boyunca süren evrimleri izlemek zorundadırlar. Yoksa nicelikten niteliğe geçiş, ani bir olay gibi gözüktür. Uzun dönemli bütünlüğün ve büyük boyutlu sürecin sunumu olmaksızın, tarih kopukluklar ve parçacıklardan ibaret kalır.

Güncelliğin tarihi

Büyük bir olay, onun basit bileşim-

leri ve en küçük parçacıklarının birikimine bağlantılı olarak ortaya çıkar. Kılavuz tarih (histoire avant-coureuse) olmaksızın olay üretilmez. Böyle bir görünüş altında, güncelin (güne ait) tarihini çözümlemek gerekir. Bu, sayısal küçük evrimin uygulandığı güncel akıntıda genel olarak tarihin konusu yapılmamasıdır; çünkü o çıplak gözle görülmez. Tarihçiler genel kural olarak, gözlerini görülebilen olaylar üzerine çevirirler. Onlar tedrici ve sayısal evrimleri dikkate almazlar; oysa onlar olmadan, niteliksel sıçramalar da olmazdı.

Güncelliğin tarihi de, *güncel basitliklerin tarihi (histoire des banalités quotidiennes)* demektir: Haberleşme biçimleri, insanlar arası ilişkiler, yiyecek-içecekler, uyku, yürüyüş, tembellik, oyun, danslar, şarkılar ya da onların düşük değerleri; kısaca, bir yandan sahip olunan her şey, bir “küçük” tarihtir, ama öbür yandan büyük tarihe dikkate değer biçimde yardımda bulunur. Öyle ki bu, bir tarih yaratmanın nesnesi (l’objet d’une historisation) yapılmalıdır. Güncelin sunulması, işletilmesi ve araştırılması için, yeni özel yollar geliştirilmelidir, özellikle de “yoğun tanımlama” yöntemleri. Eski Mısırlılar bunu çok iyi anlamış ve bu güncele ait olayların dökümünü öyle bir biçimde yapmışlar ki, bugün bile biz, onun açıklık ve aydınlığıyla etkilenmiş bulunuyoruz.

Aşağıdakilerin tarihi

Hanedanların tarihi çok iyi kayıtlara geçtiği, belgelendiği halde, köylü sınıfı ve işçilerin tarihi (pour l’histoire des ouvriers et de la classe paysanne) için böyle bir koşutluk yoktu. Gerçekte belgelerin çoğu, güncellikle ve üretim uğraşlarıyla ilişkiliydi, fakat aşağıdakilerin (alt sınıfların) ve köydeki yaşamsal hareketlerin sistemli bir sunuluşu olmamıştır. Öyleyse biz, aşağıdakilerin (d’en bas) tarihinin hazırlanmasına elverişli olan özel yöntemler geliştirmeğe zorunluyuz.

Kaynakların eğilim ruhu için nedenler

Bugün de burjuva eğitim kurumlarında geçerli tarih imajı, yukarıdakilerin (d’en haut) tarihi ağırlıklıdır. Egemenlerin tarihi egemen tarihe dönüştü. Halkların, kölelerin, köylüler ve diğer üreticilerin tarihi hiç yazılmadı. Sadece yukarıdakilerin tarihini yapmış olsalar bile, işçiler (travailleurs) böylesine tarihsiz görünmektedirler. Bir burjuva sloganı “tarihsiz yığınlar”dan söz eder. Tarih öznesi olarak işçilere ilişkin kaynakların sessizliği özellikle aşağıdaki nedenlere dayanır:

1. Tarihçiler çoğunlukla, halk yığınlarının görünümünü yazıya dökmeyen saray kronikçileriydi. Onların yapıtları egemenliğin yasallaştırılmasına hizmet etmiştir.
2. İşçi yığınları, teknik kültüre (okuma, yazma, hesap yapma) ilişkin eğitimden

uzak tutuldular. Bu nedenle, onların kendi kendilerini sunması (l'auto-présentation) zor oldu.

3. Sistemin karşıtları, tarihin diyalektik ve bütünleştirilmiş bir sunumu yönünde çabalar harcadılar. Ancak davalarının pek çoğunda, egemen zorbalığın kıyımına uğradılar ve yapıtları yıkıldı.
4. Sonraki tarihçiler, halkların tarihsel süreci belirledikleri ve aşağıdakilerin de bir tarihi olduğu bilincinden yoksun bulunmaktadır. Eğer bugünün burjuva tarihçileri de kölelerin, köylülerin ve işçilerin tarihe girişini (accès a l'histoire) reddederlerse, kuşkusuz o zaman kendi tarihlerini de artık incelemeyecekler demektir. Kaynakların tek yanlılığı, tarihçileri tek yanlı yaptı.

Aşağıdakilerin tarihi için kaynaklar

1. Egemen tarih bilimi, bir okuma ve diyalektik çözümleme esnasında aşağı kesimin bir tarihi kaynağını kullanarak hizmet verir. Örneğin "bir mareşal bölgede düzeni yeniden kurdu..." diye okunuyorsa, burada demek istenir ki, bu bölgede karışıklıklar vardı. Bu karışıklıkların niçin ve kimin tarafından çıkarıldığını bilmek için soru sorulur. Resmi arşivlerde bile, onun nedenleri araştırılır;

fakat gizli servis arşivleri, nadir olarak tarihçilerin ellerine düşer.

2. Buyruklar, bildirimler ve diğer resmi belgeler, tarihsel belgeler arasında en iyi korunanlardan sayılır. Eğer tarihçiler, kendilerini boşluk içine yerleştirdikleri olaydan ayırırlar, fakat daima bir sınıflar çelişkisi yansıtırlarsa, toplumsal çelişkinin ortadan yok olmuş bölümünü yeniden kurmaya kendilerini zorlarlar.

3. Biz aşağı sınıfların eylemlerini, yukarıdakilerin tepkileri aracılığıyla tanıyabiliyoruz, örneğin direnişe karşı verdikleri savaşım, baskının derecesiyle, ayaklanmış bölgelere askersel müdahaleler aracılığıyla öğreniyoruz.

4. Devletin bütçe ve gelirlerinin hareketi. Halifeliğin mali işleri çok iyi örgütlenir ve onlar en iyi biçimde belgelendirilirdi. Beytülmal'ın gelirlerinin azalması ve artması, aşağı kesimin ve Rif'dekilerin hareketleri için çok aydınlatıcı olabilir. Bu hareketlerin nedenlerini tanıma sorunu, mantıksal bir sorun; örneğin vergi artışlarına tepkiler.

5. Tarihçilerin bir kısmında sınıf mücadeleleri ve genel olarak ağır iş yapan yığınların yaşamı üzerinde belirlemeler bulunur.

6. İşçilerin oturduğu ve çalıştığı bölgelerde arkeolojik kazılar, aşağıdakilerin tarihinin ortaya çıkışı yönünde geçerli pek çok tarihsel malzemeyi günümüze taşımaktadır.

7. Baskı gören ve sömürülenlerin inanç ve folkloru, onların yaşamları, etkinlikleri ve mücadeleleri hakkında bilgiler elde etmeğe izin verir.

8. Dilbilimsel çözümlemeler.
9. Tarihsel akışına diyalektik yaklaşım (=tarihsel materyalizm), tarihin gerçek öznelere olarak halkların, ayrı tutulmuş ya da gözden kaybolmuş kısmından çıkarsamalar yapmaya izin verir.

Aşağıdan gelen dalgalar için bir örnek: Filistin Halkının *İntifada*'sı

İntifada, 8 Aralık 1987'de, bir yanda siyonist iktidarın en üst düzeydeki ve diğer yanda Filistinlilerin en alt düzeydeki gerçek güçleri ilişkilerinin tam bilinci içerisinde yaratıldı. Bölgenin kısıktırılmış durumdaki insanları, *İntifada* Filistin dışında yansımaları neden oluncaya kadar başlangıçta öncü örnekleri oldukları olay üzerine yerleştirildiler. Zaman içinde, gittikçe fazla insan ve halk Filistinlilerin örneğini izlemeye başladı. Bugün, *İntifada*, sadece Filistinlilerle sınırlı kalmadı. O bütün dünyada baskı görenlerin yaşam biçimine dönüştü. Kısa bir zaman dilimi içinde, *İntifada* terimi tüm dünya dillerine girdi.

Rif

Rif'in tarihi yazılmadı. Tarih bilimi, sadece kentlerle ve üstelik, özellikle özel görünüşleriyle meşgul olur. Tarih olarak ölçülemeyecek derecede başkentler ve daha fazla da sayılar sunulmuştur. Fakat çağdaş burjuva sunuşlarına sülaleler tarihi olarak, kesin bir biçimde damgasını vuran budur. *Rif* tarihini sunabilmek için, biz daha çok eşdeğer olmayan kaynakları keşfetmek ve onları işletmek istiyoruz. Gelenek ve gelenekler, yapıtlar, bayramlar, geleneksel aile ve dinsel ritüellerin (törenler) birikimi ve işletilmesi, tarihsel kaynakların özel biçimleri olarak düşünülebilir. Özellikle, köy topluluklarının yaşayan tarihi üzerinde pek çok şeyi gerçekten bize geçiren *Rif* 'in Arapça'sının çözümlemesidir. Yazılı kaynaklar, istilacı askeri birlikleri ve vergi toplayıcılarına karşı köylü direnişinin pek çok biçimlerini bize taşımaktadır. Örneğin bir ata sözü şöyle der: "*Mayya min taht tibn*"(Suyla dolu, kuru ot ve samanla örtülü bir hendek, içine düşen saldırganı umutsuz bırakır). Bu, özellikle köylü savunma tekniğinin bir kanıtıdır.★ Çeviri: İ.K.

Dipnotlar:

¹Nornemann, Ernst: *Das Patriarchat- Ursprung und Zukunft unseres Gesellschaftssystems*, Frankfurt/M, Fischer 1979.) Psikanalitik yönlendirme okulları, içgüdülerin bastırılmasının (le refoulement des instincts; Almanca *Triebunterdrückung*) kültürel evrimin itici gücü olduğunu düşünürler (Herbert Marcuse'e göre "bütün tarih, kültürel evrim ve içgüdülerin bastırılması tarihidir").

²Oldenbourg'da ders veren İranlı araştırmacının, özellikle bu görünüş altında iyi başarılmış, kullandığı malzeme ve tanımlamalarıyla zengin bir kitabı vardır: Schapour Ravasani, *Gamira bezorg şarq (Büyük Doğu Toplumu)*, Teheran, 1991. İran dilinde çıkan kitabın Almanca'da sadece bir özeti bulunmaktadır.

³Fiziksel "viscosité (yapışkanlık)" deyimi, burada sosyo-bilimsel olarak şu anlamda kullanılıyor: Sınıflar arasında sosyal engelleri en az sınırlamayla "geçebilme". (Karam Khella, *Fondement de la "Theorie universaliste de l'histoire"*, s.61-68)

YORUM

Yeni Tip

Y. DENİZ

“...Hapis, zindan, kan, ateş; halk hareketini, milli kurtuluş ve demokrasi hareketini durduramaz!..bugün Türkiye halkını inim inim inleyenler, kanlı padişahların menfur akıbetini düşünsünler !”Bu sözleri TKP’nin ilk genel başkanı 1920’de söylemiştir.

“Memleketi ceste ceste, sonra toptan emperyalizme satanlar, bu partiyi ezmeye, yok etmeye bundan dolayı çalışmış ve çalışmaktadırlar. Fakat Türkiye Komünist Partisi’ni yok etmek için,Türkiye işçi sınıfını, hür, bahtiyar yaşamak isteyen Türkiye halkını yok etmek lazımdır. Bu mümkün değildir; bunu hiçbir kuvvet yapamaz....” Bu sözleri de N.Hikmet 1951’de söylemiştir.

“...Çok şeyler oldu. Türkiye’de

sınıf savaşları keskinleşti, keskinleşti. Gelişmeler oldu. Yeni yeni savaş yöntemleri,biçimleri ortaya çıktı. Bir şey değişmedi: TKP’nin program ve tüzüğündeki Leninci ilkeler. Çelik disiplin, sıkı konspirasyon. Girişim, atılım, yığınlarla, devrimci güçlerle, hareketlerle sıkı, canlı bağ...” Bu sözler TKP’nin yığınlarla ilk kez buluşmasında çok önemli rol üstlenmiş TKP Genel sekreterlerinden İ.Bilen Yoldaş’a ait.

“...Bu TKP, Sovyet deneyiminden gerekli dersleri almış; örgütsel bürokratlaşmayı önde gelen tehlikelerden biri olarak bilincine çıkarmış; bireyselliği (bireyciliği değil) yok etmeyen; eylem birliğini bozmayan farklılıklara tahammül edebilen; günün gereklerini yakalamış; burjuva-

ziyle dans etmeyen ama sol lafların ardında pasifizm de yapmayan; 1920'den gelen ama kendini yenilemiş bir TKP gereklidir..." Bu sözler de, dünyada ve ülkemizde sosyalist hareketin çözülme döneminde, ülkede TKP'nin varlık yokluk sorununda, varlığını bugünlere taşımada çok özveri göstermiş, TKP'nin uzun süre genel sekreterliğini yapmış olan V. Dursun yoldaşa aittir.

Yukarıda kısa alıntılarla vermeye çalıştığım gibi, TKP'nin ülkede işçi sınıfı mücadelesinde mutlaka var olması ve Türkiye halkının ve işçi sınıfı mücadelesinin başarıya ulaşması için çaba harcanmış, TKP tıpkı M. Suphi yoldaşın dediği gibi hapis, zindan, kanla bugünlere taşınmıştır.

Bu günlere gelinebilmesinin, ülkemizde mücadelenin kuşaklar boyu devam etmesinin en önemli nedenlerinden biri, geçmişte sorumluluk almış parti kadrolarının bilinçleri, partiye olan bağlılıkları, Marksizme ve Leninizme olan inançlarıdır. Bizler de bu günün isteklerine cevap verecek düzeyi yakalayabilirsek, gelecek kuşaklara bırakacak bir şeylerimiz olacaktır.

Ülkemiz çok zor koşullardan geçiyor. Türkiye her alanda sıcak günler yaşıyor.

Burjuva cephesinde yıllardır söylenen, yazılan çizilen süreç çoktan işlemeye başladı. Neydi bu süreç? 'Küçük Amerika' süreci. Bunu şöyle gözler önüne getirebilirsiniz. İstanbul'un herhangi bir semti (Kadıköy, Bakırköy, Kartal vb) resmi olarak ilçe düzeyindedir. Ama hepimiz bi-

liyoruz ki oradaki yaşam şartları, nüfus, vb., Anadolu'daki bir ilden daha ileridedir. Sözünü ettiğim süreç, aynı zamanda ben de artık başka halkları sömüreceğim, ben de başka halkların sırtından kazanacağım, yani emperyalist olacağım sürecidir.

Öte yanda işçi sınıfında da, hal-kımızda da yoğun bir dinamizm kendini gösteriyor. İşçi sınıfının sadece kamu kesimi olarak yaklaşık 800 bin nüfusundan değil, 10 milyonları alan sigortasız, sendikasıız kesiminden bahsediyorum. Bunlara emeklileri, ev hanımlarını, gençleri eklediğinizde karşınıza çok dinamik bir yığın geliyor.

Toplunun değişim psikolojisi çok yüksek. Bu her alanda kendini gösteriyor. Özellikle siyasal sahnede bunu çok daha rahat hissetme imkanı var. Son zamanlarda dilde de dışa vuran yenilikçi, gelenekçi, yeni lider vb, bunun siyasal sahnedeki en belirgin durumu.

Uzun süredir ülkede siyasal tıkanıklık ve artık bu siyasi liderlerle, siyasal partilerle bir şey olmaz duygusu çok yukarılarda seyrediyordu. Bu, seçimlerde tek partiyi iktidara taşımamasında, bugünkü 57. Hükümet'in oluşmasında kendini göstermiştir. Toplum, "hiçbirinizi beğenmiyorum" demiştir. Devlet bu psikolojiyi bizden, sosyalistlerden, kendine komünist diyenlerden daha önce tespit etmiştir.

Devletin bu anlayışı, bir taşla bir kaç kuşu vurmaya hizmet etmiştir. Bugün ülkedeki politik boşluğun yerini doldurmak için hızlı bir hazırlık

süreci yaşıyor. Öyle yaşıyor ki bölerek, yıpratarak kimi gizli yanları dışarı vurarak yapıyor. Böyle yapması gerekiyor çünkü toplumdaki güveni mutlaka yakalaması gerekiyor.

“...Krizler bozulmuş dengeyi bir süre için tekrar kuran şiddetli patlamalardır. Sürekli kriz üreten yapı olur ama sürekli kriz hali olamaz. Bu kriz de kendi ritmi içinde öğle yada böyle geçici bir dengeye oturacaktır. Bu dengenin bir ucu üretim ilişkilerinde üretici güçlerin zorladığı değişikliklerin gerçekleşmesi yönündedir.”(Doğa Toplum Düşünce 2.Sayı Y.Zamir)

Devlet, ülkenin yaşadığı somut duruma uygun olarak gelecekteki olası gelişmelere hazırlık yapıyor. Bir yandan “sol” sosyal demokrat cepheyi yeniden dizayn ediyor fakat hem eski tiplerle hazırlık yaptığı kesim var, hem de yeni kadrolarla hazırlık yaptığı kesim var. Ama ilk gözüken şu ki, sosyal demokrat kesimde daha çok eski tiplerle hazırlık yapıyor. İnönü öncülüğünde hazırlık yapıyor. Bu hazırlığı yaparken de, şu an CHP’yi oldukça pasif tutuyor çünkü var olan kadrolar içinden yeni oluşuma geçişleri hazırlıyor.

Sadece İnönü ile CHP’yi mi nötr duruma getiriyor, hayır. HADEP’ten ÖDP’ye kadar birbirine yakın çevreleri yeni oluşumun oluşma sürecinde pasif bırakarak yürüyen sürece muhalefeti de durdurmuş oluyor.

Bunun dışında Tayip Erdoğan’la da aynı işlevi görüyor. Fazilet’i bö-

lerek yenilikçi ve gelenekçi kanat yarattı. Bunlar herkesin kabak gibi gördüğü şeyler. Asıl kafa yorulması gereken tüm bunları niye yapıyor? Yani buz dağının altındaki durum nedir?

Tüm bunları yukarıda ki nedenlerden,toplumdaki daha iyi yaşamak için yeniye olan özlemenden,oluşan basınçtan yapıyor. Bu toplum çok çileler çekti. İşçi sınıfı, Türkiye halkı geldiği noktada artık hiç bir şeyin eskisi gibi olmayacağı mesajını vermiştir. Bu mesajı sadece burjuvaziye, onun parti ve parlamentosuna değil, kendi öz kadrolarına, partisine, toplum adına konuşan, yazan, iş yapan tüm kesimlere vermiştir.

Bu mesajı almak, bugünün Türkiye’sinde işçi sınıfının ve emekçi halkın içinde var olmak ile aynı anlamdadır.

Bu mesajı iyi almalıyız. TKP’nin dünden bugüne en üst düzeyde görev yapmış kadrolarının gösterdiği olgunluğu, inançlılığı yakalayabilirsek, birlikte büyük ve güçlü olursak mücadele edebiliriz. Ve mesaj yerini bulmuş olur.

Bugün ülkede TKP’nin dünden bugüne gelen mücadele tarihine saygı duyan, bu sürecin olumlu olumsuz tüm aşamalarını kabul eden, “bu tarih bizim tarihimizdir” diyen örgüt, dergi, kişi ve hareketler varlığını sürdürüyor. Bu sürdürüşü olumlu almak gerekiyor. Demek ki 81. Kuruluş Yıldönümü’nü kutlamaya hazırlandığımız TKP’nin bugünler için ve geleceğe bırakacağı

kadroları var.

Ne yapmak istiyoruz? Var olan örgüt, dergi, kişiler, vb, ne yapmak istiyorlar? İşçi sınıfımızın, emekçi halkımızın ağırlaşan yaşam koşullarına bulunduğumuz yerlerden bakarak, doğru bendedir mantığı ile bir şeyler söyleyerek, son tahlilde iş yapmayan mahalle bakkalının sonuna mı varacağız? Yoksa günün acil görevleri üzerinden konuşarak farklılıklarımızı, eksikliklerimizi açık, samimi bir ortamda açığa çıkararak, varolan güçlü yanlarımızı birleştirerek gelecek dalgada carefour mu (hipermarket) oluştura-
cağız?

Ülkenin gidişi artık küçük, klasik, “dün biz böyle yapıyorduk, nerede o eski günler?” dilinin yerine, bugünün gereklerini yerine getirecek büyük, güçlü, mücadele eden, aynı zamanda kitlelerle buluşan bir TKP görmek istiyor. Bunun objektif koşulları vardır. Ülkede TKP’ye duyulan ihtiyaç hissedilir durumdadır. Bu hissi hissedenler mutlaka adım atmalıdır. Bu adımın yolu, biçimi çok zor ama başarılmayacak iş değildir. Kendi kendime çok söyledim bir söz vardır: “Beni partiye alan sekreterimi kutluyorum, o günün şartlarında bulunduğum alanda ne görev verdimse yaptım. Demek ki görev vermeyi, istemeyi biliyor, kadroyu yakalayabiliyordu. O gün işçi sınıfının, toplumun değişik katmanlarının hatta hatta ordunun, polis içinde örgütlenmeyi becermiş partiyi kutluyorum, bugün hala o günlerin mirasını yiyerek devam

ediyoruz”

O günü başaranlardan alacağımız, öğreneceğimiz çok şeyler var. Yeter ki niyetimiz olsun. Ne yapmak istiyoruz.? TKP’nin Olağanüstü Kongre’sinde yapılan çağırışı önemli buluyorum. Çağırıda şöyle diyor; **“TKP’li Tüm Çevre, Grup, Dergi, Kuruluş ve Yoldaşlara, Hepimizce bilinen süreçte partimizin asıl büyük parçası feshedilince, küçük de olsak partinin adını sürdürmek, bayrağını taşımak görevini üstlenmek durumunda kalan bizler, sizlere şöyle sesleniyoruz: Hep birlikte TKP’yi, her açıdan daha ileri (eylemde birliği, disiplini bozmadan farklı fıkirlere özgürlük tanıyan, bilimsel araştırmaya önem veren ve bilimsel doğruların ışığında yolunu çizen...) bir zeminde bölünme öncesi duruma getirip, TKP’nin yasal çalışabileceği bir ortam oluşturup, halkımız ve partimizi kucaklaştıracak yeni bir çığır açabiliriz. Bir parça olarak, bütün önünde ve uğruna saygı, disiplin ve coşkuyla eğileceğimizi sizlere açıkça bildiririz.**

TKP Olağanüstü Kongresi”

Bugün İşçi sınıfımızın ve emekçi halkımızın güçlü TKP’ye ihtiyacı var. Bu ihtiyacı karşılamaya doğru adımların atılacağı çok şeyler var. 81.Kuruluş Yıldönümü bunlardan birisidir. Yolumuz aydınlık, geleceğimiz mutlu olsun. Hepimize kolay gelsin.★

Dediğin Nedir Ki?

R. YÜRÜKOĞLU

Bir uçak okyanusun üzerinde uçuyor. Kaptan pilot konuşuyor ve iki duyurusu olduğunu söylüyor. "Biri iyi haber, ötekisi kötü haber. İyi haber şu ki, saatte yediyüz mil hızla uçmaktayız ve uçağın tüm gereçleri mükemmel çalışmaktadır. Kötü haber ise, kaybolduk."

Kimimiz, bunun kapitalizm için mükemmel bir metafor olduğunu düşünür, kapitalizm iyi çalışmakta, ancak nereye gittiğini bilmemektedir. Kimimiz için yalnızca birinci haber, kimimiz için ise yalnızca ikinci haber doğrudur. Bence, bu haberlerin birincisi yanlış, ikincisi doğrudur.

Kapitalizm hiçbir zaman, ne ilk

dönemlerinde, ne bugün, mükemmel işleyen bir sistem olmadı. İşleyebilmesi her zaman insanı, doğayı ve öteki üretken güçleri dönemsel olarak tahrip etmesine dayandı.

Öte yanda, evet, kapitalizm nereye gittiğini bilmemektedir, bu anlamda kaybolmuştur. Ancak, bunu doğru anlamak koşuluyla. Kapitalizm, kendini onun içinde bulan, onu işleten insanlar, toplumlar olarak nereye gittiğini bilmemektedir. Kiminin gelecek hakkında bir 'master plan'ı yoktur ve olamaz da. Onlara göre, kalıcı bir sistem olan kapitalizm her gün biraz daha güçlenmekte ve gelişmektedir, o kadar. Oysa, insanların ne düşündüğünden bağımsız

sız olarak, kapitalist işleyiş, sistemin içsel mantığı olarak, nereye gittiğini 'bilmektedir'. O, her gün, her saat, kendi içinde komünizmin öğelerini olgunlaştırmakta, toplumu komünizme hazırlamakta, dolayısıyla komünizme gitmektedir.

Teoriler, belirli sorulara yanıt aramaktan kaynaklanır. Tıpkı siyasal eylemimizin, kullandığımız teorileri izlediği gibi. Sorular teorilere varır, teoriler de eyleme. Bu nedenle, kapitalizm söz konusu olduğunda doğru soruyla başlamak en önemli adımdır. Kapitalizmi, başlangıcı ve sonu olan, tarihsel olarak belirlenmiş bir toplumsal formasyon olarak değerlendiren Marksistler için, her zaman, "kapitalizmin sonu ne zaman gelecek?" sorusu en önemli adım olmalıdır. Bu soruya verilecek yanıt, tüm siyasal strateji ve pratigimizi biçimlendirecektir.

Somut duruma baktığımızda, var olan sermaye birikiminin yatırıma dönüşmesi için gereken koşulların sağlanamamaya başladığı anda, kapitalizm için yolun sonu görünmüştür. Aynı şekilde, hızla büyüyen ürünler miktarının satılabilmesi için vazgeçilmez olan koşulların sağlanamamaya başladığı anda, kapitalizm için yolun sonu görünmüştür. Günümüzde akıl almaz meblağlara ulaşan sermaye birikiminin değerlendirebileceği çapta, üretimde ve dağıtımda yeterli sayıda karlı yatırım olanakları giderek azalmaktadır. Ve de halihazırda üretilmiş olan mal dağlarını alım gücüne sahip yeterli sayıda insan da yoktur.

Bu sorunlar, tabii, kapitalizmin bir özelliği olarak her zaman vardır. Marks bunları, kapitalist sistemin içsel ve gerekli çelişkileri olarak değerlendirir. Ancak bugün bu sorunlar öldürücü olma yolundadırlar.

Daha önceleri, büyük savaşlar ve 'soğuk savaş', yeni karlı yatırım olanakları açmak için gereken miktarda zenginliği yıkararak, yok ederek, sistemi 'kurtardılar'. Nükleer silah çağında, büyük ölçekli bir savaşı (örneğin dünya savaşı) düşünebilmek zordur (eğer olursa da, galibini bulmak 'zor' olacaktır!). Körfez Savaşı ve Yugoslavya Savaşı gibi küçük savaşlar da, I ve II. Dünya savaşlarının kapitalizm için oynadığı ekonomik rolü oynayabilecek denli yıkamıyorlar. Yeni doğan fırsatlar, örneğin eski 'sosyalist' ülkelere yatırım olanağı, kredi sağlamanın çapının olağanüstü artışı, Afrika'nın hastalık ve açlıkla boşaltılması, uzay harcamaları, vb., ise, var olan muazzam birikimi emebilmekten uzaktır.

Hızla miktarı artan ve çeşitlenen üretilmiş metalleri satabilme sorununa gelince, burada da kapitalizm için çözülemeyen bir durum büyümektedir. Bir yanda teknolojik gelişmeler, satılmayı bekleyen metallerin miktarında muazzam artışa yol açmıştır. Öte yanda, kapitalist üretimin pek çok yoksul ülkeye yayılmasıyla, düşük kazançları, ürettiklerinin giderek azalan bir oranını satın alabilen global işçi sınıfı vardır. Sonuç: kapitalizm, satamadığı metaller altında boğulmaktadır.

Geçmişte, depresyonlar, büyük

savaşlar gibi olgular, satılamayan metalleri ve bunları üreten fabrikaları yok ederek bu soruna bir çeşit çözüm getirdiler, ki sermaye yeniden işe koyulabilsin. Bu yöntemlerin başarılı olmasını sağlayan zorunlu koşul, artan yatırımlarla artan iş olanakları arasındaki bağlantıydı. Şimdi ise, otomasyon, bilgisayarlaşma ve robotlaşmadaki ilerlemelerle, her yeni üretim bir o denli iş olanağı yaratmıyor. İşler artmayınca da, işçi sınıfı daha fazla tüketemiyor ve kapitalizmi geçmiş uçurumlardan kurtaran yatırım artışını tetikleyemiyor.

Bu nedenle emperyalizm, son yıllarda yoğun bir çabayla, küreselleşme çerçevesi içinde dünya ülkelerini, yeni ve karlı yatırım olanakları ve üretilen mallara yeni pazarlar yaratmak için uygun duruma getirmeye uğraşıyor. IMF, Dünya Bankası ve öteki küresel örgütlerin, başı sıkışan ülkelere yardım için bu ülkelerden istedikleri reformlar, mevzuat serbestleştirmeleri ve özelleştirmeler, bu uğraşının en önemli boyutlarından birisidir.

Yanlışı anlaşılmasın, kapitalizm bir sistem olarak, kısa ya da orta erimde, yolunun sonuna gelmiş olmaktan çok uzaktır. Hala üretken güçleri görülmedik bir hızla geliştirebilmektedir. Ve bu gelişmenin dünya ölçeğine yayılmasıyla bir doyuma varması için çok zaman vardır. Bu söylediklerimle şunu anlatmak istiyorum ki, kapitalizm artık sonunun başlangıcındadır. Kapitalizm için, bugünle sonu arasında, artık bir başka halka yoktur.

Baş emperyalist ABD’de durum: Derinleşen toplumsal bu-nahım

Yaşanan tüm müthiş ilerlemenin ve zenginliğin ortasında, Amerika Birleşik Devletleri’nde yoğun bir yoksulluk yaşandığı bilinmektedir. Çok sayıda araştırmanın sonuçları, sokaklarda karton kutularda yatan evsizlerin bir rastlantı ya da ‘gidici’ olmadığını ortaya koymaktadır.

Bütçe ve Siyasa Öncelikleri Merkezi ile Ekonomik Siyasa Enstitüsü’nün ortaklaşa yayınladıkları bir çalışmada, “gelişen bir toplumda belirli bir gelir eşitsizliği kaçınılmazdır ve hatta gereklidir” dendiikten sonra, Amerikan toplumunda ise bu eşitsizliğin çapının ve artış hızının ürkütücü olduğu belirtilmiştir.

19 Ocak 2000’de, *New York Times* gazetesinde kapsamlı bir tablo yayınlandı. Bu tabloya göre, 1978’den 1998’e, ABD’de ortalama gelirler (enflasyon dikkate alındıktan sonra), toplumun en yoksul 1/5’i için % 6 (\$900), ve ikinci en yoksul 1/5’i için % 1 (\$164) düşerken, toplumun en zengin % 5’inin gelirleri % 55 (\$84,760) yükselmiştir.

Washington’daki *Ekonomik Siyasa Enstitüsü* önemli bir çalışma yayınladı: *Çalışan Amerika Devleti* (Cornell Univ. Press). Bu çalışmaya göre, “tipik Amerikan ailesinin toplam zenginliği, 1990’ların başında 58.800 dolardan, 1998’de çok az bir artışla, 61.000 dolara yükseldi.” Oysa, aynı çalışmanın işaret ettiği

gibi, aile borçları ise, “11,800 dolar” arttı.

Burjuva basını bu konularla ‘ne-dense’ hiç ilgilenmemektedir. Ancak, toplumdaki yoksulluk oranı 1998’de (bu konuda elde olan son rakamların tarihi) % 12.7 idi. Bu çok büyük oran, son 20 yılda dikkate değer bir değişme de göstermemiştir. Buna göre, bugün, her 5 Amerikalı çocuktan 1 tanesi yoksulluk çizgisi altında yaşamaktadır.

Kent Enstitüsü de, yayınladığı bir çalışmada, gelir dengesizliğinin, “yüksek oranlarda çocuk yoksulluğuna yol açtığını” sergilemiştir.

Toplumdaki gelirlerde gözlenen büyük ve giderek artan eşitsizliğin, büyüyen yoksulluğun ve adalet sisteminin artan ırkçı ve elitist karakterinin ortaya koyduğu gibi, günümüzde ABD, derin bir toplumsal bunalım yaşamaktadır.

15 Şubat 2000 tarihli *Los Angeles Times* gazetesi, Washington D.C’deki *Adalet Siyaseti Enstitüsü*’nün bulgularına dayanarak, hapishanelerde iki milyon kişinin var olduğunu duyurdu. Bu sayı, son 10 yılda hapishane nüfusunun 2 kat arttığını göstermektedir. Ve bu artış oranı, son 90 yıldaki artışa eşittir.

Aynı çalışma, “ırksal eşitsizliğin aşırılığını, siyahların hapse düşmesi olasılığının beyazlardan yaklaşık yedi kat daha fazla olduğunu” gösterdi. Afrika Amerikalısının “hapishane sistemini modern-gün plantasyon köleliği olarak değerlendirdiğini” gösterdi. “Siyahların, ülke nüfusunun yaklaşık %

13’ünü, ama hapishane nüfusunun % 50’sini oluşturduğunu” ortaya koydu.

Amnesty International’in açıklamasına göre, 2000 yılı sonunda, 75 ülke ve eyalet ölüm cezasını kaldırdı. Onüç ülke, savaş suçları gibi çok özel durumlar dışında kaldırdı. Yirmi ülke de, yasalarında ölüm cezasının durmasına karşın, pratikte ölüm cezasını uygulamamaktadır.

Yine de, 2000 yılında 65 ülkede en azından 1457 kişi öldürüldü ve en azından 3.058 kişi de ölüm cezasına çarptırıldı. Bu sayılar, Amnesty’nin kesin olarak bildiği sayılardır. Dolayısıyla, gerçek sayının çok daha yüksek olduğu kesindir.

2000 yılında, *bilinen* infazların % 88’i Çin, Amerika Birleşik Devletleri, Suudi Arabistan, İran ve Irak’da, yani 5 ülkede gerçekleşmiştir. Yalnızca Teksas’ta, 40 infaz yapılmıştır ki, bu onlar için bir ‘rekord’dur. (*Weekend Financial Times*, 02/06/2001.)

Aşağıda verdiğim dipnotta görüleceği gibi, ABD, bu ‘uygar’ ülke, ölüm infazlarında dünyada dördüncüdür.¹ Ve bu alanda da ırkçılık büyük bir vurgu taşımaktadır. Ölüm cezaları infaz edilenlerin büyük çoğunluğu siyahlardır.

Siyahların beyazlardan çok daha fazla oranda ölüm cezasına çarptırılmaları ve bu cezaların infaz edilmesinin ve infazların çoğunun da suçsuz yere olduğu kuşkusunun var olduğunun öğrenilmesiyle patlak veren skandal o boyutlara yükseldi ki, Illinois eyaletinin Cumhuriyetçi va-

lisi (ölüm cezasını destekleyen biri), yeniden araştırılması için tüm infazları durdurmak zorunda kaldı.

New York Times gazetesinde 4 Şubat 2000'de Bob Herbert, "adalet sistemi bu ülkede çöküyor" diye yazdı. Chicago, Los Angeles ve New York'ta polislin ve mahkemele-rin yaptıkları inanılmaz haksızlıkları kanıtlarıyla ortaya koydu ve şu so-ruyu sordu: "Adalet adına kaç suç-suz insan yaralandı ya da öldü-rüldü?"

ABD yöneticilerinin, kızılдерili halka uyguladıkları jenosit 'unutul-madı' demeye bile olanak yok, çünkü aynı saldırılar bugün de sür-mektedir. Halkının etkin ve kahra-man lideri, kızılдерili Leonard Peltier, haksız yerē barbar hapishane koşullarında uzun yıllarını geçirmek zorunda bırakılmıştır. Peltier'in ba-şına gelenler, kendi kaleminden çı-kan, *Hapishane Yazıları* adlı mü-kemmel kitapta, eski Başsavcı Ramsey Clark'ın güzel önsözüyle birlikte okunabilir. (Griffin, New York: St. Martin's Press).

Bu çok kısa özetten de önemli ve doğru bir sonuç çıkar ki, ABD yö-netimlerinin, bırakın ülke dışını,

kendi ülkesinde uyguladığı tüyler ürpertici zulmün, uygar dünyada bir başka örneği yoktur.

İşte bu emperyalizmdir!

Türkiye'nin son yirmi yılda, en başta halkın baskısıyla, yürüdüğü demokratikleşme yolunu küçümse-yenler, hatta sisteme hala 'faşist' di-yenler, dolayısıyla bu demokratik-leşme sürecinde kendi üstüne düşen görevleri görmezden gelenler, bir daha düşünmelidirler. Türkiye'ye bakıp, bin çeşit tutarsızlığı ve sancısı içinde bir demokratikleşme süreci yaşanmakta olduğunu kabul etme-yenler, ileri kapitalist, metropol em-peryalist ülkeleri daha yakından in-celesinler.

Kapitalizmde, emperyalizmde demokrasi böylesine güdüktür.

Kapitalizmde, emperyalizmde demokrasi böylesine güdüktür ama bu demokrasi bile, ülkemiz gerçe-ğinde, uğrunda canla başla mücadele edilmesi gereken bir hedeftir.

Sonra, böyle bir mücadelenin, ileri demokratik bir yapılanmaya, ileri halk demokrasisine varma, onun da Avrupa'da toplumsal dev-rime yol açma şansını içinde taşıdı-ğını kim reddedebilir?★

¹ 2000 yılında gerçekleştirilen infaz sayıları (belirlenebilen minimum sayılar):

1. Çin 1000+, 2. Irak 200+ (çoğu yasal sistemin dışında olmak üzere), 3. Suudi Arabistan 123, 4. ABD 85, 5. İran 75, 6. Somali (Somali'nin güneyinde merkezi bir adalet sistemi yoktur. Ölüm cezaları yerel İslam mahkemelerince uygulanmaktadır), 7. Kongo (DC) 35, 8. Mısır 22, 9. Singapur 21, 10. Tayvan 17, 11. Afganistan 15, 12. Yemen 13, 13. Vietnam 12, 14. Ürdün 10, 15. Özbekistan 8, 16. Pakistan 6, 17. Japonya 3, 18. Katar 3, 19. Burundi 2, 20. Guatemala 2, 21. Malezya 2, 22. Kuveyt 1, 23. Filipinler 1, 24. Tayland 1.

KEMAL TÜRKLER EĞİTİM VE KÜLTÜR VAKFI 1996

Kemal Türkler Eğitim ve Kültür Vakfı KETEV, TİP'in ve DİSK'in kurucusu, DİSK ve T.Maden-İş Sendikası Genel Başkanı, yiğit işçi önderi Kemal Türkler'in yaşamı boyunca savunduğu eşitlikçi bir dünya özlemi doğrultusunda sınıf vekitle sendikacılığı anlayışını yeni kuşaklara aktarmak, anısını yeni kuşaklara aktarmak, anısını yaşatmak ve yeni yeni işçi önderlerinin yetişmesine katkıda bulunmak amacıyla kuruldu.

KETEV, Kemal Türkler'in eşi Sabahat Türkler'in başkanlığında işçilerin, sendikacıların ve aydınların katılımıyla gerçekleşen kuruluşunu, Kemal Türkler'in öldürülüşünün 16. yıldönümüne denk düşen 1996 yılında İstanbul'da tamamlandı. Vakıf tüzel kişiliğini aynı yılın Eylül ayında kazandı. Faaliyetlerini halen geçici olarak Merter, Ahmet Kutsi Tecer Caddesi, No:12 adresinde bulunan DİSK Genel Merkez binasının içinde sürdürmektedir.

Vakfın Kurucusu

Vakfın kurucusu Kemal Türkler'in eşi Sabahat Türkler'dir.

Yönetim Kurulu

Kemal Türkler'in Eğitim ve Kültür Vakfı KETEV yönetim kurulu, vakı kurucusu Sabahat Türkler'in başkanlığında Av.Rasim Öz, Hasan Algül, Kemal Hamzaoglu, Fatma Ş.Zırlılı, Muharrem Kılıç, Rafet Işık, Sabri Kaplan, Binali Demir, Beser Kartal, Ekrem Sarioğlu, İsmail Kaplan ve Kazım Yıldır'dan oluşmaktadır.

Onur Kurulu

KETEV onur kurulunda, tüm yaşamını işçi sınıfı mücadelesine adanmış Mehmet Bozışık ile Genel-İş Genel Başkanı Atilla Öngel ve Haydar Şahiner bulunuyor.

Yüksek Danışma Konseyi

KETEV yüksek danışma konseyinde Kemal Nebioğlu, Cemal Kırıl, Şehabettin Bakırsan, Av.Halit Çelenk, Ataol Behramoğlu, Ali Taygun, Günsel Tuncer ve Av.Alp Selek yer alıyor.

Denetim Kurulu

Vakfın denetim kurulu Petkim-İş Genel Başkanı Mustafa Karadayı, Satılmış Polat ve Hakkı Doğan'dan oluşmaktadır.

Hedefler

Kemal Türkler Eğitim ve Kültür Vakfı, amacını gerçekleştirmek üzere sınıf ve kitle sendikacılığı anlayışının araştırılmasını, tanıtımını ve gelişmesini sağlamak için birimler oluşturacaktır.

Bu doğrultuda çeşitli yayınlar yapmayı hedefleyen KETEV, ayrıca kültürel, bilimsel açıdan eğitici, tanıtıcı, değerlendirici nitelikte toplantılar, semi-

nerler, konferans, kurs, panel, sempozyum ve benzerlerini düzenleyecektir.

İşçi sınıfının mücadelesine katkıda bulunmak amacıyla yarışmalar düzenleyip ödüller vermeyi planlayan KETEV, özellikle işçi ve emekçi çocuklarına yönelik kurslar açacak, eğitim, öğretim, araştırma, geliştirme faaliyetlerini destekleyecektir.

KETEV Kemal Türkler'in anılarını toplayıp işçi sınıfının zengin mücadele birikimini yansıtacak arşivler oluşturacak ve bu arşivleri tüm araştırmacıların ve ilgililerin kullanımına sunacaktır. Kemal Türkler'in yanı sıra, işçi sınıfının hak ve eşitlik mücadelesine emeğini sunmuş, bu uğurda yaşamını yitirmiş tüm işçi ve sendika önderlerinin anılarını, birikimlerini, görüş ve düşüncelerini genç işçilere aktarabilecek bir kütüphaneye oluşturacaktır.

Vakfın bütün çalışma ve etkinlikleri Kemal Türkler'in sendikal anlayışı doğrultusunda, çalışanların ekonomik, demokratik, sosyal ve kültürel alanda gelişimini sağlamaya yönelik olacaktır.

KETEV, vakfın amaçlarını gerçekleştirmesine gönüllü olarak maddi manevi katkıda bulunmak isteyen gerçek kişiler ile sendikal ve tüzel kişiliklerin üyelik dahil her türlü desteğini sevinçle karşılayacaktır.

**EMEĞİN MÜCADELESİNDE
KATKIM OLSUN DİYEN HERKESİ
KETEV'E DESTEK OLMAYA
ÇAĞIRIYORUZ.**

**Bağışlarınız için
KETEV'in hesap numarası:**

Kemal Türkler Eğitim ve Kültür Vakfı
adına
Emlak Bankası-Galleria Şb.İST.
Hes.No.: 185298

**KETEV
KEMAL TÜRKLER
EĞİTİM VE KÜLTÜR VAKFI**

KURULUŞ BİLDİRGESİ

22 Temmuz 1980'de faşistler tarafından katledilen, TİP'in ve DİSK'in kurucusu, DİSK ve T.Maden-İş sendikası Genel Başkanı Kemal Türkler'in 15-16 Haziran Büyük İşçi Direnişi'nden, genel grevlerden, işçi sınıfının savaş boylarından süzülüp gelen anısını yaşatmak üzere Sabahat Türkler'in başkanlığında işçilerin, sendikacıların ve aydınların katılımıyla "Kemal Türkler Eğitim ve Kültür Vakfı" (KETEV) kuruldu.

Kemal Türkler'in öldürülüşünün 16. Yıldönümünde İstanbul'da kuruluşu tamamlanan vakıf, Kemal Türkler'in yaşamı boyunca temsilcisi olduğu sınıf ve kitle sendikacılığı anlayışını, toplumSal eşitliğe dayalı sömürsüz, savaşız bir dünya idealini benimsetmek, düşüncelerini yaşatmak ve yeni kuşaklara doğru biçimde tanıtmak için çok yönlü çalışma ve etkinlikler yapmayı amaçlıyor.

Kemal Türkler Eğitim ve Kültür Vakfı KETEV, işçi sınıfının evrensel ilkeleri temelinde sermayeden ve deletten bağımsız bir sendikacılık anlayışının yerleştirilmesi için, başta DİSK olmak üzere işçi sınıfının çeşitli kuruluşları ve demokratik kitle örgütleriyle yakın işbirliği kuracak ve bütün çalışanların ekonomik, demokratik, sosyal ve kültürel haklar için verdiği mücadelede onlarla omuz omuza dayanışma içinde olacaktır. Sermayenin özelleştirme, taşeronlaştırma ve sendikasılaştırma saldırısına karşı emekçilerin yurt çapında örgütlenmesi için DİSK'in yeni bir atılım başlatma hazır-

lığı içinde olduğu günümüzde, Kemal Türkler Eğitim ve Kültür Vakfı KETEV özellikle anlamlı bir işlevi yerine getirecektir.

Bütün işçileri, emeğin kurtuluşuna ve eşitlik idealine gönül vermiş aydınları, gençleri ve kadınları Kemal Türkler Eğitim ve Kültür Vakfı'na destek olmaya çağırıyoruz. Kemal Türkler'in anısının yaşatılması, KETEV'in güçlenmesi; özgürlüğün, eşitliğin, barışın, demokrasinin ve kültürün güçlenmesi; faşizmin, sömürünün, savaşın, kölelik ve karanlığın zayıflaması yolunda önemli bir adım olacaktır.

Yaşamını işçi sınıfının kurtuluşuna adanmış olan Kemal Türkler'i saygıyla anıyoruz.

Selam olsun Kemal Türkler'in anısını yaşatanlara!

Selam olsun sömürü ve zulme karşı grevlerle, hak ve onur direnişleriyle, can gülleriyle karşı koyanlara! ★

**KEMAL TÜRKLER'İN
KATİLİNİN KATLİAMCILIĞI
YARGITAY GENEL KURULU
KARARI İLE KESİNLEŞTİ**

Yirmi üç yıl önce Ankara Bahçelievler'de MHP'nin ülkücü tetikçileri Abdullah ÇATLI, Ünal Osman AĞAOĞLU ve Haluk KIRCI'lar tarafından, mahkeme kararına göre, "sırf kendi görüşlerinden olmadıkları ve sosyalist oldukları için vahşice ve hunharca 7 TİP üyesi öğrenciyi katledenlerden biri olarak" aranan ve 11 Nisan 1999 tarihinde Devletin çiftliğinin işletmecisi iken yakalanan, KEMAL TÜRKLER'in katilinde de tetikçilik yapan Ünal Osman Ağaoğlu, Ankara 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nin kararı ile 7

kez idama mahkum olmuş. Yargıtay bu kararı bozmuştu.

Ankara 3. Ağır Ceza Mahkemesi kararında direnmiş, dosya Yargıtay Ceza Genel Kurulu'na gitmişti. Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 3 Ağır Ceza Mahkemesi'nin Ünal Osman Ağaoğlu ve Bünyamin Adanalı'yı 7 kez idama mahkum eden kararını yerinde bularak O-NAYLAMİŞTİR.

Böylece, ÜNSAL OSMAN AĞA-OĞLU'nun tetikçiliği, caniliği en üst yargı kararı ile sabit olmuştur. Ancak, bu cezası 36 yıl üzerinden hesap edilecek infaz edilecektir.

Bu karar, Kemal Türkler'in katli yönünden erilecek cezanın aynı 36 yıl üzerinden infaz göreceğinden, sanık bakımından önemsiz hale getirmiştir.

Ancak, Kemal Türkler'in katlinden ceza alması yalnızca cezanın infaz yönünden değil, mensubu olduğu siyasi parti ve ülkücülerle onların başbuğları yönünden de bir kez daha mahkumiyetleri perçinlenmiş olacaktır.

Öte yandan, mahkemenin 6 yıldan beri istediği MHP ve ülkücü kuruluşlar ana davası ve İstanbul davalarının 300'ü aşkın klasörden oluşan dosyası Kemal Türkler davasına gönderilmedi. Son celsede gönderilen 3 çuval içindeki klasörlerin çoğu da Kemal Türkler'in katli davası ile doğrudan ilgili olmayan Türkeş'in yurtdışı yazışmaları gibi belgelerden oluşuyor. Bu da, bu davayı süre aşımına uğratmak isteyenlerin işine yarıyor.

Müdahil Avukat Rasim ÖZ, dava duruşmasında olduğu gibi cezai yönden de süre aşımına uğratılmasına olanak vermeyeceklerini bildirdi.

"Türkiye işçi sınıfına selam!" BÜTÜNLEŞEN İŞGÜCÜ

YIL:1

SAYI:3

15 TEMMUZ 2001

"Burjuvazi kavgaya davet etti bizi

1926'da Denizli'de doğdu, 1980'in 22 Temmuz'unda şehit edilinceye değin sınıfının hep en önünde yürüdü.

1960 ile 1980 arasında Türkiye işçi sınıfı mücadelesinde sendikal olsun, siyasal olsun tüm kazanımların, gelişmelerin hepsinde izi, katkısı vardır.

Onun kimliğini merak edenler, Kavel'e baksın. Onun kimliğini merak edenler Paşabahçe'ye, 15-16 Haziranlara, Profilo'ya baksın. Türkiye'de ilk kez kutlanan 1 Mayıs'a, ilk kez gerçekleştirilen fabrika işgallerine, işçi dayanışması örneklerine baksın.

İşçi sınıfı partisinin deneyimli, birikimli kadroları Onun hazırladığı ortamda yetişmişlerdir. İşçi sınıfı partisi Onun da katkıları yardımıyla gün ışığına çıkmıştır.

"Bir ekmek, bir Politika, ikisinden de vazgeçilmez" dedirtten Onun kavgaya katkısı değil midir?

Onu DISK içinde yalnızlaştırmaya çalışanların asıl hedefi kimlerdi? Onu öldürenler asil kime saldırdı?

Onun kimliği işçi sınıfıdır!

Bu sınıf Onu anıyor!

İşçi sınıfının politik yaşamı da O da yaşayacak!

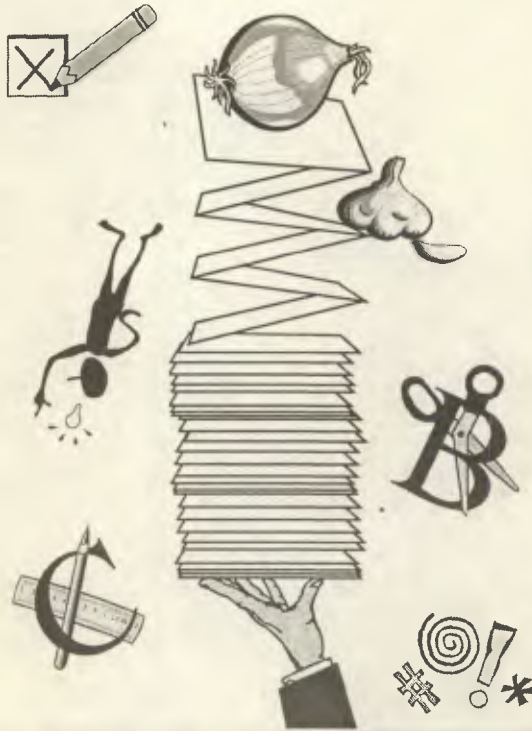
DAVETLERİ KABULÜMUZDUR!

ÖSSS ‘

Örnek Soğan Sarımsak Soruları

■

Adnan Özveri

ALEV YAYINLARI

Baba Resul

■
İsmail Kaygusuz

Basım Aşamasında

ALEV YAYINLARI

Darbe Günleri

■
İsmail Kaygusuz

Basım Aşamasında

ALEV YAYINLARI